Ч а с
т в о р ч о с т і

D i c h t e n s z e i t

Finis coronat opus —

3О.9.72 р.

* * *

Напевне, так і треба —
судилося бо так:
упали зорі з неба
і надломили мак.
Така знялася хвища —
ні неба, ні землі,
лиш чорне кладовище
по нищеній ріллі.
Залопотіла злива,
мов залива — гай-гай!
Кохана, будь щаслива!
Коханий мій — бувай!
30.9.72

* * *

Мені зоря сіяла нині вранці,
устромлена в вікно. І благодать —
така ясна лягла мені на душу
сумирену, що я збагнув блаженно:
ота зоря — то тільки скалок болю,
що вічністю протятий, мов огнем.
Ота зоря — вістунка твого шляху,
хреста і долі — ніби вічна мати,
вивищена до неба (від землі
на відстань справедливості), прощає
тобі хвилину розпачу, дає
наснагу віри, що далекий всесвіт
почув твій тьмяний клич, але озвався
прихованим бажанням співчуття
та іскрою високої незгоди:
бо жити — то не є долання меж,
а навикання і самособою-
наповнення.
Лиш мати — вміє жити,
аби світитися, немов зоря.
18.1.

* * *

Яке блаженство — радісно себе
пуститися, неначе човен берега.
Не нарікай і не шкодуй, сердего:
тобі все ближче небо голубе.
Як легко, збувшися старих вериг,
почутись вільному, з собою в парі!
В нічнім вікні горять волосожари

снігів і криків, усмішок і криг,
що, слава богу, видяться крізь відстань.
Блаженна смерте! Рано ще! Не надь.
Та довжиться твоя висока падь
і душу виголублює пречисту.

* * *

Оце твоє народження нове —
в онові тіла і в онові духу.
І запізнавши погляду і слуху
нового, я відчув, що хтось живе
в моєму тілі. Нишком вижидає
мене із мене. Вабить повсякчас,
щоб погляд мій засвічений обгас,
неначе свічка. Врочить і навчає,
що хай би грець, що й місця не знайду
од погляду зухвалого, що сниться
і видиться, коли мою біду
дотіпує громохка громовиця.
Це він для тебе обживав ці мури,
іще тебе не знаючи? Це він
шукає шпари у твоїй натурі,
аби солодкий близити загин?
Геть одійди, почваро, і не смій
ні кроку ближче. Згинь, гидка почваро!
Але ж — нестерпна — безневинна кара,
хоч ти сказись, хоч ти збожеволій.
18.1.

* * *

Ну й сон — нападати не хоче,
все никає, ніби мана!
У тата заплакані очі,
а мама бліда і сумна.
І звівши свій погляд на маму,
татусь мій благає — рятуй.
О дай прихистити руками
синочка тяжку самоту.
Не треба, мої голуб’ята!
Біда мені ваша болить.
Уже задаремне бажати
у щасті та радості жить.
Принишклі тремтять коридори,
заходить в душі на грозу.
Як серце зростає просторе!
Сльоза побиває сльозу.
18.1.

* * *

Така хруска, така гучна
уся моя кімната!
Так м’яко встелена вона —
їй-бо, не мулько спати.
Шість з половиною — в один,
чотири кроки — в другий.
Блукаю нею, вражий син,
неначе кінь муругий.
Так дзвінко думається в ній —
не нудно і не лячно.
Але збігає з мене лій,
хоч їсться дуже смачно.
Машини шастають навкруг,
неначе на параді.
Папір, мій зловорожий друг,
і тут мені завадить.
Покинув я сумний підвал,
лишив майдан Богдана,
де гетьман огиря учвал
кудись жене щорана.
Я там давненько вже не знав,
про справжні емпіреї,
а тут Господь наобіцяв
гетьманські привілеї.
Доскочив радості я враз,
коли на поверх третій
мене провели на показ
за буки і мислєті.
Така хруска, така гучна
уся моя кімната.
Скрипить, як скрипочка, вона,
та ні з ким танцювати.
18.[1].

* * *

Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що вам, богове, низько не клонюся
в передчутті недовідомих верств.
Що жив-любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденним і незлим обличчям,
як син, тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і чесними сльозами обіллюсь.

Так хочеться пожити хоч годинку,
коли моя розвіється біда.
Хай прийдуть в гості Леся Українка,
Франко, Шевченко і Сковорода.
Та вже! Мовчи! Заблуканий у пущі,
уже не ремствуй, прозирай у глиб,
у суще, що розпукнеться в грядуще
і ружею заквітне коло шиб.
20.1.

* * *

Вже цілий тиждень обживаю хату.
Здається, і навикнути б пора.
Стілець і ліжко, вільних три квадрати,
що сповнені цілющого добра
небес просвітлих. Сонця синє грудця
аж ломиться у затісне вікно.
Оце тобі про славу і огуддя.
Оце воно, життя. Оце — воно.
20.1.

* * *

Ще й до жнив не дожив,
ані жита не жав,
не згубив, не лишив.
І не жив. І не жаль.
Тьмавих протобажань
заповітна межа:
ці напасті зі щастям
давно на ножах.
Безборонно любити
заказано край,
а зазнав би ти, світе
великий, добра.
В смерть задивлені очі.
Отерпла душа
і навчає, і врочить:
тобі кунтуша
вже довіку не мати,
а чорний бушлат —
він як батько, і мати,
і дружина, і брат.
19.1.

* * *

Здається, кожен день до мене йдуть листи —
від рідних, від коханих, від знайомих.

Лише в нічному снінні є питомий
знак, що тамдесь є син і там є ти,
моя голубко вижурена, люба,
ти за межею, за ріллею, там,
куди, аби я волю дав чуттям,
на ліктях зміг би доповзти. До дуба,
у бурю зламаного, до сосни,
що глицею у моторошні сни
увійде владно, ніби смерть-загуба.
Там хата спить, як курка на паркані,
там чорний стіл од туги аж лящить.
І все мені від поночі іржить
муругий кінь у сонячнім аркані.
20. 1.

* * *

Бальзаку, заздри: ось вона, сутана,
і тиша, і самотність, і пітьма.
Щоправда, кажуть спати надто рано,
ото й телющиш очі, як відьмак
на телевежу, видну по рубінах,
розсипаних, мов щастя навісне.
Отут і прокидається уміння
накликати натхнення, що жене
од тебе всі щонайсолодші мрії
і каже: віщий обрій назирай —
де ані радості, ані надії.
То — твій правдивий край. Ото — твій край.
20.1.

ЗА ЧИТАННЯМ ЯСУНАРІ КАВАБАТИ

Розпросторся, душе моя,
на чотири татамі,
або кульсь від нагая,
чи прикрийся руками.
Хай у тебе є дві межі,
та середина — справжня,
марно, невіре, ворожить —
молода чи поважна.
Посередині — стовбур літ,
а обабоки — крона.
Посередині — вічний слід
(тінь ворушиться сонна).
Ні до неба, ні до землі —
не сягнути нікуди.
Не будіте мої жалі,
лицемірні іуди!
Чи не мріяв я повсякчас,

чи не праг, як покути,
щоб заквітнути проміж вас,
як барвінок між рути.
Як то сниться мені земля,
на якій лиш ночую,
як мені небеса болять,
коли їх я не чую.
Як постав ув очах мій край,
ніби стовп осіянний.
Каже — сину, на смерть ставай —
ти для мене коханий.
Тож просторся, душе моя,
на чотири татамі,
і не кулься від нагая,
і не крийся руками.
21.1.

* * *

Наснилися мені мої кохані,
і кожна з них чужа і не моя,
і кожна, мов холодна течія,
моєї віри підмиває камінь,
і кожна з них, убрана до весіль,
несе в руках сумний букет трояндний —
рясний, як радість, ярий, наче біль,
що чим нестерпніший, то більш принадний.
Гуртом рушаємо до когось в гості,
а тому очі круглить переляк,
не сподівався він стількох друзяк —
стоїть блідий, сумний, простоволосий.
О ні, не надарма оцей парад,
мов поховальний хід. І я сумую,
не знаючи, котру з своїх троянд —
червону ачи чорну подарую,
аби не сприкрити. Здається, сто смертей
взяло мене під руки і згубило
межи собою. Ще допіру дніло,
і ледь торкався сон моїх очей.
22.1.

* * *

Блажен, хто тратити уміє,
коли заходить час утрат,
аби лишалася надія
і виростала востократ,
що білий світ — він завжди білий
і завжди добрий — білий світ.
Хай ти у ньому — син несмілий,

кого пройняв циганський піт,
а все ж буття твоє — у леті,
і в ньому — порятунок твій.
Вся суть твоя — лише в поеті,
а решта — тільки перегній,
що живить корінь. Золотіє
над осінь яблуневий сад.
Блажен, хто тратити уміє,
коли заходить час утрат.

* * *

Моє перелицьоване пальто,
єдиний мій товаришу незрадний,
ану ж, переповідж мені докладно
про те, що є цей світ і хто є хто —
із тих, кого ти десять років бачило
(чи й одинадцять?). Хто була вона,
та, перша подруга, котра одна
на цілий вік мені біди настачила
і докорів сумління? Хто б сказав,
що світ я їй навіки зав'язав,
розлукою і мукою змаячений?
Моє перелицьоване пальто,
ану скажи, кого ти взимку гріло,
скажи про те, як десять років збігло,
і час угнався, ніби долото
у трухле дерево? Скажи про все.
Куди мене розкрилено несе
моя біда, дочка моєї віри?
Хто хрест поклав на мене? Пише вирок?
Моє старе пальто, скажи про все.
23.1.

* * *

Господи, гніву пречистого
благаю — не май за зле.
Де не стоятиму — вистою.
Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
довжу його в віки.
Вірою тугу розвіюю,
щоб був я завжди такий,
яким мене мати родила
і благословила в світи.
І добре, що не зуміла
мене од біди вберегти.
23.1.

* * *

Уже моє життя в інвентарі
розбите і розписане по пунктах,
як кондаки твої і тропарі.
І тільки дух мій ярим громом бухне
над цей похмурий мур, над цю журу,
і над Софіїну дзвіницю зносить
угору й гору. Хай-но і помру —
хай він за мене відтонкоголосить
три тисячі пропащих вечорів,
три тисячі світанків лебединих,
що оленями йшли між чагарів
і мертвого мене не розбудили.
23.1.

* * *

Скажи ім’я своє, поете,
і я вгадаю, ачи ти
засяг у горнім перелеті
своєї ярої мети,
що раптом може спалахнути
і без вогню, ти волі брат
чи, свого духу супостат,
загуби просиш, як покути
для хисту ницого. Кажи ж:
коли ти Бога не гнівиш
любов’ю злою і коли ти
капариш недолугий вірш
без честі й совісті, тоді ти
не потикайся і облиш
автодафе благословенне
для інших: тих, котрі горять,
а цілий світ боготворять
своїм конанням нескінченним.
23.1.

* * *

О, скільки слів, неначе поторочі!
І всі повз мене, ніби кулі, б’ють,
і всі живу мою минають суть,
а тільки строчать, строчать, строчать, строчать.
А я іду — крізь ці слова облудні,
незнані досі. Тут — передова,
де всі твої бійці — одні слова.
І сіють зраду спогади марудні,
що передовіряються перу
і забивають дух тобі єдиний,

і тьмою тьмиться образ України,
допіру він розтане — й я помру.
І в помережані увійду ночі,
де ні жалю, ні радощів не ймуть,
а так живуть — і смерть свою жують.
О, скільки слів, неначе поторочі.
23.1.

* * *

Аж ось воно, блаженство самоти
й розкоші спокою — на всю планету.
І стільки сили додалось поету,
і стільки дум, і стільки висоти!
Ану скажи — ти був її запраг
коло ставка, де в соснах висять зорі?
Світлішала душа у мертвім морі?
Ти, навіжений, був її запраг?
Тепер свої бажання недозрілі
крізь штольню ошуканства пронеси.
Та більше вже нічого не проси
в богів, що все життя тебе дурили.
23.[1].

* * *

Чи витримаєш ти найтяжчий іспит,
моя любове? Зможеш, ачи ні?
Ввижаються уста твої сумні
і щоки Богородиці пречисті
в нічних сльозах. І видиться рука —
беззахисна, самотня і тонка,
що пише на стіні розлуку довгу.
І мариться, що з рідного порогу
ти вже добра не ждеш. І не зовеш
того, хто, запроваджений до веж,
тебе, згорьовану, лишив самою
із велетенською, як світ, бідою.
23.1.

* * *

Мов лебединя, розкрилила
тонкоголосі дві руки,
ледь теплі губи притулила
мені до змерзлої щоки,
сльозою темінь пронизала,
в пропасниці чи маячні
казала щось — не доказала.
Мов на антоновім огні,

не чув нічого я й не бачив,
в останньому зусиллі зміг
збагнути: все. Тебе я втрачу,
от тільки заверну за ріг.
25.[1].

* * *

Як моторошні сни, ці дні і ночі
пригнічують мене і додають
безмежних сил. Хоч силоміць ув очі
засилюй сон. Привиддя постають
спогадані, згорьовані, урочі,
з моїх артерій кров солону точуть,
а як криваві зозулі кують.
І перегуслі зойки, мов туман,
зависли над вікном, беруть у бран
мене, німотного, і вгору зносять,
де київські вітри тонкоголосять
і крізь вікно нашіптують мені
якісь слова, облесні та чудні.
25.[1].

* * *

Вимріяна і жива донині,
незнайома, але й знана теж,
заховавшись в довгій самотині,
вже мене не кличеш, не зовеш.
Сто доріг, мов змії, розплатались
в тисячі незвіданих розлук.
Все життя жилось, немов прощалось,
як прощається з стрілою лук.
Я тебе не відлюбив, не випив,
навіть ти казала — недопив.
Сумовитий вечір десь захлипав
і фіранки чорні опустив.
Ти єдина в самоті розрада,
просвіток смеркальної пори.
Не кажи — тебе чекала зрада,
і любов ждала — не говори.
Як, скажи, до тебе я вернуся?
Сном? Явою? Мертвим чи живцем?
І до кого словом обронюся
зболеним? Перед чиїм лицем
я тоді повідаю про долю —
ту, що, ніби зашпори, зайшла
в душу. Але кожну — славословлю.
Ти страждала? Отже, ти жила.
25.[1].

* * *

У затишку прожити не судилось:
ударив грім — і зразу шкереберть
усе пішло, що ніби тільки снилось,
як життєіснування й життєсмерть.
Тож іспитуй, як золото, на пробу
коханих, рідних, друзів і дітей:
ачи підуть крізь сто твоїх смертей
з тобою вслід? Ачи твою подобу
таки збагнуть — в передкінці життя?
Чи серцем не жахнуться од ознобу,
бо вже назад немає вороття,
лиш відчайдушно стелеться дорога
несамовитих? Скажуть — слава Богу?
Та тільки шкода — збавлять без пуття
собі віка — і тільки. Більш — нічого.
25.[1].

* * *

Гаряча ложка юшки — як молитва:
прозоре тіло миттю освіжить
і дух зогріє. Ніби лезо бритви,
той відігрітий дух в мені іскрить
і ловить сонця радісну порошу,
сріблішає, світлішає, стає
на рівні горя. Боже, дуже прошу —
не забери од мене, що моє,
і не додай того, чого не праг я,
що залишає в серці чорний шрам.
Зігрітий дух шумує, наче брага,
і прагне йти у вічність — напролам.
26.[1].

* * *

Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку. Через сто
зневір. Моя душа, запрагла неба,
всерозкриленна, держить путь на стовп
веселого вогню, що осіянний
одним твоїм бажанням — аж туди,
де не ступали ще людські сліди,
з щовба на щовб, аж за смертельні грані
людських дерзань, за чорну порожнечу,
де вже нема ні горя, ні біди,
і врочить порив: не спиняйся, йди.
То шлях правдивий. Ти — його предтеча.

26.[1].

* * *

Вік би не бачити й не чуть
про тебе, скрипко чорна,
а вірші йдуть, і йдуть, і йдуть,
неначе кров із горла,
і пахнуть рутою, котра
уже напівзабута,
і пахнуть м’ятою. Добра
сам Бог мені прелютий
був зичив, даючи цей хист
проклятий — віршувати
на власну голову. А зміст?
А змісту не добрати.
Коли топилася душа
в грайливім струмуванні,
ти необачно полишав
всі приписи посланій,
де стільки ком, рисок, крапок —
сам чорт там шию зверне.
Сердечний наживеш порок
чи совісті каверни.
Добром об’яснена душа
велить вогнем палати.
Ти лиш за хистом полишав
право — обирати
собі дорогу. Бо не він,
а ти — був раб. Не блазнем,
а рудокопом. Домовин
таланту вічним в’язнем.
26.1.

* * *

Сотні збавлених марне днів —
ось життя рівновага.
Отже, рушили, взявши гнів
у руки — напереваги.
Це — як армія, як дисцбат
за образу сержанта.
Тут навчайся стати до чат
коло свого таланту.
Отже, рушили! Почала
вже чманіти од чаду
віра, бо не вперед пішла
путь твоя, а позаду
пам’яті. Наганяй літа,
ті, що збавили віку.

Пелена заслала густа
тобі погляд, каліко.
На ісході ти ісходив
життьові всі причали?
1О96 днів —
це багато чи мало?

* * *

Ці яблука тримала у руках
моя дружина. Зо три, зо чотири,
напевне, днів. І на її устах
лежала зморшка болю. Надто щирі
були для нас минулих кілька літ.
Здається, шість? Шість років ще й і місяць
на сьомий. Похилився білий світ
на вижалене соснами узлісся
там, де вітри гудуть: “У-гу-гу-гу!“ —
ні спину їм нема, ні обереги.
Прости мені, любове, цю жагу
до мучених — і сущих, і полеглих,
до бідних, кривджених, до жебраків,
до кожного, хто, запізнавши горя,
віддарував мені, здається, вчора
людську біду за декілька віків.

* * *

Навкруг обрізано жалі,
обтято голосіння
і нашепти. Десь при столі
батьків моїх тужіння
згорьоване. Мене ж мій мур
відгородив од нього.
Не чути їхніх слів-зажур,
урвалася дорога,
якою близяться уста,
рамена і долоні,
де матірня рука свята
і висивілі скроні.
Ще наші біди замалі.
Ще наберись терпіння.
Навкруг — обрізано жалі,
обтято — голосіння.

* * *

Невже ти народився, чоловіче,
щоб зазирати в келію мою?
Невже **твоє** життя тебе не кличе?

Чи ти спізнав життєву путь свою
на цій безрадісній сумній роботі,
де все людською мукою взялось?
Ти все стоїш в моїй тяжкій скорботі,
твоїм нещастям серце пойнялось
моє недужне. Ти ж — за мене вдвоє
нещасніший. Я — сам. А ти — лиш тінь.
Я є добро, а ти — труха і тлінь,
а спільне в нас — що в'язні ми обоє
дверей обабоки. Ти — там, я — тут.
Нас порізнили мури, як статут.
26.1.

* * *

Пригадуєш своє метро?
Щит, вагонетки, шпали?
Коли душа цвіла добром,
хоч і добра не знала,
яке на смак воно. Коли
робилось і творилось;
там тихим голосом незлим
так гарно говорилось
про цілий світ. А Київ спав
у нас над головою.
Та вже тоді ти прочував
час зустрічі з бідою,
що закушпелить — не збагнеш,
де гаряче, де зимно.
Тепер доходь найдальших меж,
як закуріла димно
твоя ізвомплена душа,
із неї біль валує.
Але душа й без кунтуша
і в злиднях козакує.
27.[1]

* * *

Тут сни долають товщу забуття
і виринають з теміні, як змії.
Тут на кону забутого життя
блазнюють, корчаться, як лицедії
вертепних інтермедій. Тут живе
ховається у смерк і так існує,
пропахле смертю. Небо гробове
за нами назирає і вартує,
щоб не згубити. І в хапливий сон
угнався гострий, ніби ніж, прокльон,
і провертається в душі розверстій,

бо він — найбільший ворог мій — спішить
моєю кров'ю лезо окропить,
щоб став і ти такий, як треба, — черствий.

* * *

Будні тут тобі про свято,
а про свято — будні правлять.
Хоч занадто творчу хату
пильні погляди буравлять,
хоч твоє зголіле серце
тут обмацують руками —
не зважай на те, не сердься:
те одвічне, що над нами,
стріли повиймає з рани
і губами обцілує —
адже хвиля пожадана
убиваючи рятує.

СПОГАД

Край золотого бережка
вода струміла,
щока, солона і гірка,
мені щеміла.
Єдвабом теплим обдало
мій зір колючий,
вечірнє сонце відійшло
за дальні кручі.
І захід дзвоном калатав,
і звістувала
зоря між радісних заграв,
що ніч настала.

* * *

На однакові квадрати
поділили білий світ.
Тільки нащо це? Не знати,
нащо. А вселенський гніт
чавить ката, чавить жертву,
безневинного — нема.
Всім судилося померти
за замками сімома.
На квадрати людське горе
поділили — і радій,
укоряючись покорі,
бо Господь нагородив
божевіллям переселень,

конкуренцією зла.
Ти мене даремне, леле,
в світ неправди привела.
Душ намарне ґвалтування
без причини, без мети.
Соти ярого страждання,
пустографки самоти.
28.1.

* * *

Б’ється серце, як пташа німе,
буде спогадами надити.
Мати сина виглядатиме,
а не діжде — буде плакати.
Будуть сипати сухі сніги,
будуть ще й дощі періщити,
посмутніють вірні вороги,
а зрадливі друзі — тішитись,
що одної голови нема
і не буде вже повіки-вік,
лиш затужить по тобі зима,
по бідасі чоловікові.
Скоро смерть мене в похід візьме,
і життя не буде надити.
Мати сина виглядатиме,
а не діжде — буде плакати.

* * *

Оцей світанок — ніби рівний спалах
нічного парашута, що розкрився,
та, втративши тяжіння до землі,
завис над світом — наче передумав
і вирішив вернутися увись
(заломлена інерція бажання
геть вимертвила цей опуклий спалах
сліпого болю) — сизий голуб — досвіток
збудив мене своїм крилом страпатим
і прохилив ілюзію життя
(десь гавкав пес і видалося, наче
сувій століть помалу став згортатись
і на мезолітичному виткові
так довго полотна не попускав).
Летів розлого чорний-чорний ворон
обезземеленим безкраїм небом,
і безберегий лет його значився,
як апокаліпсису переддень.
І так здалося: предковічним мітом
не можна вже душі переконати,

що однонапрямкова, як одвіку,
надій, погроз і часу течія.
Бо вже давно усе те пережите,
що довго крилося будучиною.
Майбутнє — все в минулому. Сьогодні —
лиш візерунок мертвої душі.
І ще здалося — вдосвіта, наосліп:
що я себе утратив многотою
самопомноженого цього світу,
що світиться біноклями страждань —
моїх любовей, товчених на скалки,
де кожна скалка круглиться, мов око
побожеволілого од нещастя,
що я згубився — сотнями відбитків
самосебезмертвілого в довірах
і нахиляннях до безодні світу,
котра гогоче тьмою, мов яскиня
неолітична: вабить і страшить.
Був досвіток. І засклена осліплим
підсиненим чорнилом спроневіри
небесна твердь мовчала, як отерпла,
лиш чорний-чорний ворон пролітав —
окреслював мезолітичні кола,
мов діри всесвіту.
23.2.

* * *

Загородили білий світ
будинками і муром —
і обернулося на міт
моє життя похмуре,
і утікати почала
земля моя кохана,
лиш дві руки, як два крила,
шукають безнастанно
опорятунок — угорі,
в осліплій сивій висі.
Тепер віддайся смертній грі.
Тепер, зблудивши в лісі
несусвітенних цих обмов,
пильнуй надію в хащі,
спізнавши вочевидь: любов,
як і життя — пропащі.
Та віддавайся смертній грі,
цій подрузі навіки.
Мов таті, свищуть чагарі,
розверзлось чорне віко
непам’яті, неначе труп
скоцюрблений спускають

на мотузках, у кілька рук.
І знову повертають
тебе землі, що почала
віддавна утікати.
Стреми ж до неї — в два крила,
щоб смертю смерть попрати.
29.[1].

* * *

Ця мить — як тріщина у камені,
загусла на смолу пітьма.
Ані минулого нема мені,
ані майбутнього — нема.
Уводноволені течуть
як ноче-дні, так і дне-ночі,
лиш серце вірити не хоче
і цідить сіру каламуть
на вечори, і дні, і ранки,
і ночі — вискалки ждання.
Був віщий сон: мов коло ґанку
приспала зграя вороння
і голу хату обліпила,
і довго каркала в вікно.
Зимова блискавка розбила
твій дім надвоє — колуном.
І як зліпити половинки,
з'єднати як — сам Бог не зна.
І плаче син, голосить жінка,
немов зигзиця, край вікна.

* * *

Якими нападами рвусь до вас,
своєї спроневіри гострим краєм.
Валує з мене самота, як сказ,
і лють, немов пропасниця, стрясає
напругле тіло. Розтопився час,
його змертвіла хвиля нас гойдає.
Чи вільного життя ми ще назнаєм?
Ачи повернемо — бодай по нас,
бодай душею голою? Бодай
пречистими і білими кістками?
Чи ж нами втішиться наш рідний край?
Заграє радісна зоря над нами,
рабованими янголами мук?
Чи вже вгорі на нас чигає крук?
30.1.

* * *

То як тобі пенати?
Тягнись, як шарий віл.
Десь шамотить Хрещатик
і кішлиться Поділ.
Подзенькують трамваї,
автобуси снують,
оденки десь справляють,
пиячать і жують.
І п’ють моє здоров’я
і многая літа.
Край мого узголов’я
Мати пресвята
маною сновигає,
ні оком не змигне,
сліпа рука блукає —
відшукує мене.
Шепочуть спраглі губи:
синочку, сину мій,
за віщо тебе губить
Господь усеблагий?
30.1.

* * *

Пірнаю в ночі, наче в сни,
до ранку не прочахну.
А три весни, як три стіни,
пополотніли з жаху.
Ще видиться: тонка сосна
пірнути в небо хоче,
стоїть дружина голосна
і в безвість тупить очі.
Туди провадять тільки сни,
але немає шляху.
А три весни, як три стіни,
пополотніли з жаху.
31.1.

* * *

Вороння пролетіло в сусіднім вікні,
наче груддя біди в вечоровім огні,
наче помахи долі: нещасний, дивись,
як червоно і чорно твої пойнялись
роки сховані. Літа без зелен-садів,
коридори ночей обгорілих і днів
попідпалених, весни, де води ревуть
і гримить бездоріжжя, назначує путь
порозгаслими геть калюжами.

Доля спить, обіклавшись ножами.
3.2.

* * *

Ти, янголе, закинутий у пекло,
настачене собі за власний прогріх —
цю понадмірну відданість шляхам
будучих літ — уже спізнав чекання,
коли ж відслоняться тобі світи,
занадто добре знані, ще до твого
народження? Ти, янголе, спізнав
кінець путі? Збагнув свою конечність
у передчассі радісної смерти,
як раптом, відсторонені рукою
вельможною, перед тобою ниць
падуть кохані, друзі, сподівання,
голодні, як вовки, жалка самотність
і очужілістю пойнята ніч
(те все, що шикувалося в дорогу
з тобою разом? Те, що більшить тіло,
але обмалює забитий дух).
І при початку тих часів блаженних
ти став, зніяковілий, і утрата
болить тобі обабоки — ти, янголе,
припнутий гострожалими списами
до тіла власного — хреста подоба —
втрачаєш право самоуникання,
самопереростання скрайніх меж
і, розминувшись із самим собою,
ти почезаєш у незгоді вчинків
(чужих чинінь) — як вічна колотнеча
з народження заблуклої душі,
не названої власною ще й досі.
Ти був скупий чи то — занадто щедрий
на власну душу і не брав нічого
із тих дарів високих, що тобі
належать правом самопочезання
і самодарування — цим світам,
так само неоговтаним, як серце,
розгублене проміж світанних душ,
що тільки розвидняються з пітьми
ледь-ледь призбираного існування
(ті душі чорним дьогтем аж лящать
і мерехтіють полисками крики
безпам’ятної маячні бажань,
котрі засіли в серці, ніби дразка).
31.1.

* * *

За шибами туркочуть голуби
і горобці виспівують щасливі,
перегуки і гамори грайливі
все хлюпають об шиби, мов прибій,
так дивно відгороджений вікном
і зависоким муром. Синь небесна
до тебе прихиляється облесна,
а я, малий і недолугий гном,
тягнусь до неї крізь округлі ґрати,
як потороч. А бородатий сатир,
в кожух убраний, топче перший сніг,
що горнеться довірливо до ніг
і вірою зростає на півп'яді.
Мовляв, ми чим багаті, тим і раді.
Покривджувати нас — хіба ж не гріх?
3.2.

* * *

Щаблі життя: відслонення душі
промежи злежалих і сланцюватих
одмерлих душ — старого родоводу
нагірньої біди. Пропахлі смертю
справіку неоговтаних бажань,
що, в землю втоптані, підносять руку,
неначе потопельник із води, —
останній крик настрашеної волі,
тим схарапудженої, що кінець
видніший їм за самогамування-
самовдоволення. Розкритий рот
запрагнув окропитися водою
своєї смерти. Ось — щабель останній
твоїх щаблів. О порожнечо душ
і порожнечо життєіснування
на півдороги між життям і смертю.
Бо до життя — і страшно, і далеко,
і сил не стане. А до смерті — ближче,
мов до коханки, що приступна завжди,
твій голод погамує життьовий
самою насолодою причалу.
Тож хай крилом нас криє лебединя-
смерть: моторошна і усеблага.
4.2.

* * *

Наді мною синє віко неба,
сіро-чорна, як земля, труна
обшиває душу. Так і треба:

вже остання лопнула струна,
вкрай напнута сподіванням. Досить:
бо немає стерпу. Твій кінець
умовляє, научає, просить —
згинь, коли спромога. Хай їм грець,
тим літам, що будуть непрожиті.
тож бери собі останній шлюб.
Бо не зійде на каменю жито
і сухий не розів'ється дуб.
5.2.

* * *

Мене вже друзі одцурались,
і рідні попризабувались,
і все, що горбиться за муром,
уже світ за очі спішить.
Те, що любив я — відкохалось,
що втратив — вік за мною гналось,
а вороння у три зажури
крильми сухими лопотить.
А я стою пополотнілий,
не віднайду в усьому тілі
ні нарікання, ані зла.
Бо ти княгинею пройшла
крізь сон — і мертвого збудила
зі сну, і щось прошепотіла,
зняла обачно втому з тіла
і чорним криком прокляла.
Отож, неначе за тобою
я вслід подався... Брало тьмою
мій зір колючий. І рипів
паркет. І тільки чорне вічко
все совгалося цілу нічку.
Та ж ти, погнавшись за добою,
усе на світі розгубив.
А ким ти став? Ніким не став ти.
Навколо ґрати, двері, ґрати
і ночі тінь — така ж картата,
як доля — марне веселить
твій божевільно вільний спокій.
Поскрипують, крадуться кроки,
а ранку голуба протока,
як рана, сіпає й щемить.
5.2.

* * *

Юрма жінок (мов поховальний хід)
руйнує грубі мури, мов картонні.

І гони прагнень, пристрастей, агоній
чергуються з бідою вперебрід.
І душу спалює незнаний встид,
і обпікає сніг гарячі скроні,
а вороні проносяться комоні,
викрешуючи іскри з-під копит.
Вогонь, і сніг, і суховій, і дощ
поймає сонний морок довгих площ,
і все гуде, буруниться, вирує,
а десь там Богоматір'ю німує
моя дружина. І до рання жде,
коли те сонце вирине руде
з-за оболоку.
7.2.

* * *

Здається, тільки раз у це обличчя
подивишся — а вже не відігрієш
душі довіку. Бурю світову
якби убгати в двоє цих очей
із поглядом холодним, наче постріл
посеред дня — ото була б подоба
людського виразу. Ти вже потерп?
Дарма, бо відмирають, наче мамути,
усі достойності щонайсправжніші,
мов шкаралуща. А сльоза горюча
десь приховалася за ними, тяжко
іскулилася, криком кричучи.
О, бездоганна та людська сльоза,
геть зібгана із остраху на кульку.
7.2.

* * *

П'ючи біду, неначе оковиту,
я заховався, змовкнув і затих.
Ні ворогів, ні друзів дорогих,
ні сліз, ані клятьби, ані привіту,
ані небес, ні сонця — теж нема.
Мені затоваришила пітьма,
і мури світять, коли ніч безсонна
стоїть, мов небезпечна оборона —
ледь по кутках снується павутинням,
мовляв, козаче, наберись терпіння,
не нарікай на долю ненаситу
і пий біду, неначе оковиту.
7.2.

* * *

Цей спертий запах смерти, наче спирт,
геть виповнив кімнату синім чадом
душі, своїм притьмареним свічадом,
і обсідає душу, мов упир.
На чорному папері білі літери
просипані, мов янголи ясні,
котрі шепочуть: не марудься в сні,
з похмурого чола зажуру витри,
бо ти єси за нею, потойбіч
людського остраху і сподівання.
До узголів'я клониться світання
у кілька поминальних ярих свіч.
8.2.

* * *

Танцює зек у батькових чоботях,
мов дерев'яним гупає прачем.
Під сивим небом і дрібним дощем
обтрушує він душу від скорботи
і сажі самоти. А дощ іде,
біжить вода за номерного коміра —
від Києва добіг би до Житомира
за шістдесят хвилин, котрі щодень
йому дають на радощі та гулі.
Посадженому в саж, йому дарма,
що просвіту і продиху нема,
він, навіжений, долі сучить дулі.
15.2.

* * *

Куди? Будь ласка, в білий світ.
З речами? Без речей.
Лиш зизо позирнув сусід
через сумне плече.
Скидався він на ворона,
аж синій од пітьми.
Прощай, тюремна стороно
із чорними дверми,
де кругле вічко верещить,
висвистує квадрат,
де ні вночі, ні вдень не спить
товариш мій і брат —
тут щонайкраща суть твоя,
уже утрачена,
збігає, ніби течія,
ще й не настачена
про чорний день, коли життя

досмолить зашморга,
з-під тебе виб’є опертя.
То буде й нашого —
сухих небес нестерпний спирт
і затяжна плавба,
заки на тебе зійде мир —
сивого голуба.
13.2.

* * *

Коріння струхлявіло і душа
відзамолоду трухне. Бо напевне
вже завелике стало літ провалля,
і вже межа себе переросла,
щоб винести бажання предковічне
по варикозних венах многоліть.
І, мабуть, пролягла надмірна відстань,
щоб з тисячі твоїх старих подоб
пізнати ту, найпершу, що господнім
високим голосом у світ збудилась.
І коридори пам’яті глухі
ховають вчинків темні анфілади,
аж видається, що старе воління
розбите мідними грішми зусиль,
уже осліплих від маруд чекання,
уже оглухлих від сумних молитв,
уже слабих од надміру надії,
котра грудками падає з небес
і нас донищує. А світ — ізбоку
стоїть, красою ніби зачарований,
і сумно-сумно дивиться крізь нас,
своїх дітей, малих і нерозумних.
Та б’є крильми сполохана Біда,
і див кричить, пітьму страхають сови,
тонкоголосить дівчина трипільська,
і креше іскри чорний мезоліт.
13.2.

* * *

Так тонко-тонко сни мене вели
повз кучугури й урвища — додому,
туди, назустріч горю молодому,
де в кілька вод мої жалі текли
устами матері, дружини й сина.
Знялась моя жалоба до небес,
бо замість дому був дубовий хрест
так грубо струганий. І в ту хвилину
я був збагнув: ховається життя

за смерті паравани ажурові,
що, люблячи, ми з люблячого крові
річками точимо. Аби знаття,
я б свого серця не віддав нікому
і не стирав би марне постоли.
Так тонко-тонко сни мене вели
повз кучугури й урвища — додому.
13.2.

* * *

І так здалось: отут я й народився,
і виріс, і живу, і довікую
ще кілька літ, не чуючи плачу
своїх сивеньких голубів, що вколо
змайстрованого предками стола
прядуть, прядуть у дві жалоби довгі
цю молоду біду — собі на старість.
І так здалось: отут і довікую
ці літа збавлені. Ані дружини,
ні сина вже не чуючи. Хіба що
коли присняться тільки. От і вже.
А решта — все й те саме: понад небо
підносся подумом і, мов відьмак,
світанку виглядай опроти ночі,
а як набридне — смерку накликай
на голови пропащі. Щоб помалу
призабували вигаданий міт,
не квапили того, що, може, прийде,
а, може, й ні. Хай жебонить життя,
як кров, постигла в жилах. Хай спроквола
збігає час. Бо духу непідвладні
надлюдські сили. Хоч занадто тяжко
півсвіту білого сюди убгати,
в цю затісну господу. А проте
він ломиться до неї — ламле руки,
і карк, і голову, і оступає
тебе святою приязню. Нещасний,
тобі він гоїть рани, коли сам
от-от сконати може від любові
надмірної. Хто раб? Хто рабовласник?
Чи ти, чи білий світ? Чи полонила
любові ніжна і жорстока сила,
обох вас не пускаючи? Скажи?
14.2.

* * *

Коли б ти знала, як ми є удвох!
Як пропливаєм нерозлийводою

за віком, за нещастям, за собою,
і ледь зчиняється переполох,
коли твоя рука черкає хвилю,
коли торкає дна моя рука,
і враз розлога пам'ять нешвидка
до уст підносить пересохле зілля
із тих лугів, де ми колись цвіли
і перемиті квіти вибирали.
Коли б ти знала, як ми не могли
прощатися, бо все життя єднались
і близились, і разом увійшли
у спільне річище, де скільки плину —
все видно нашу рідну Україну
з журливими кущами бугили.
15.2.

* * *

Чекання, безбереге, мов чуття,
що мертве і живе наполовину,
наполовину знане і незнане,
переростає свого страстотерпця
на голову і зноситься до зір,
недовідомих прагнучи галактик.
Заки душа твоя обволохатіла
об'ясниться морозом і вогнем,
що мало гріє, але більше студить
і до кісток пече і пропікає,
аж ти, вияснюючись, дотліваєш,
а, перетлівши, вияснишся ти.
18.2.

* * *

І заступила геть мене робота,
і вибрала весь порив молодий,
і цілий всесвіт вималів до столу
письмового, паперу і пера.
Стоять книжки — твоя повинність чорна,
що не винагороджує, а мстить
за відданість. Покаро існування,
конвульсіє любові, гріх добра,
поезіє моя, прости мене
і знай: я жити прагнув од дитинства —
косити сіно чи садити сад,
копати картоплі чи прокидати
од хати сніг, під зорями нічними
самотньому блукати, щоб себе
до себе повертати — між землею
і небом. А не зміг. Прости мене,

поезіє, розлучнице-ворожко.
19.2.

* * *

Я знав, що світ ховається од мене,
що в кожній речі причаїлась річ
і назирцем блукає. І не хоче
мені свій вид правдивий одслонити,
бо втрачено довіру існування
і приязнь — між людиною і світом.
Бо ж недарма малесенькі пташки
мене сахаються, втікає риба,
допіру людську постать запримітить,
і квіти кволою красою хочуть
од мене захиститися (останній
маленький скалок віри, що людина
ще не доконана потвора). Все ж
я думав, що гармонія світів
не обійшла людини, а лише
для неї назначила відстань: ось
твоя межа належання до світу.
Її не переходь — ото і все.
Але такого я не сподівався:
щоб світ тікав од мене стрімголов,
мов од зачумленого. Щоб і я
збагнув нарешті: щонайдальша відстань
між світом і тобою — заблизька
для певності збереження живого,
що лихо стало недосяжне. Боже,
вселенський гріх людські обліг серця.

* * *

Поглянув у німе вікно,
де недоречні ґрати.
Небесна вищ пойнята сном —
ледь почало світати.
І рокотали літаки,
мов Божі нарікання,
проносячи мої роки
і ранні сподівання.
О скільки невідомих днів
лягло в моє майбутнє!
І чим ти Бога прогнівив,
мій болю самобутній?
В дві-три вуглини, в кілька зір
ледь тліє телевежа.
Отут звільняються од вір
і більше не належать

собі самим. Отут живуть
життя нерозпочаті
і в вічну вирушають путь,
проламуючи ґрати.
22.1.

* * *

Я хліба поклав горобцям на вікно —
нехай подзьобають ізрана.
Давно ж я з птахами не бавився, давно!
І тут зауважив нежданo:
сорока-ворона дзьобала мій хліб
і зизо в вікно позирала —
ота, що у кілька ґратованих шиб
цю кару мені віщувала.
23.1.

* * *

Як крига, падає навкруг
з ясного неба грім.
Чи я вже вмер? Чи ще помру?
Нехай. А біс із ним.
Усе одно — життя нема.
Нема. І — не було.
Воно без цвіту одцвіло.
День почала пітьма.
Ти ж ледь розвиднівся в собі,
ледь-ледь замерехтів.
Що — руку простягав добі?
А взяти не схотів?
Чи поцуралася вона
твоєї ліпоти?
Чи, може, — Господи, прости —
людське життя — мана?
Проте ясній будучині
доземно уклонись
і мов, що на її вогні
ти вигорів колись.
А, може, пропливуть віки,
і буде їм дарма,
хто, що й коли на серці мав,
кого ненавидів, кохав...
І радісна юрма
розіб’є золото смертей
на мідяки життя,
і обіп’ється рідний степ
солодким небуттям.
25.1.

* * *

Це горе — як дарунок долі.
До лиха лихо додалось
і сивиною узялось.
Вночі наснилось, ніби в полі
знайомий і непевний хтось
все сновигав собі поволі,
так, нібито шукав когось.
А я подумав: не мене,
авжеж, що не мене шукає,
бо вже ніхто не пом'яне
і аніхто не напитає,
куди пішли мої шляхи,
того, хто про чужі гріхи
радніше, ніж про власні дбає.
Ото дурний, раз віри йняв,
що тільки божевільний — вільний,
що цей буремний, заметільний
світ обернувся нам на рай.
9.2.

* * *

І як віддячу я перу,
що тут вилежую боки?
Хоч і чорти ще не беруть,
та витлівають сорочки.
Пощо в мені безсмертний крик
гримить, як грім, і не дає
щасливо вмерти. За своє
життя ти, як до себе, звик —
до смерті власної. Живий
чи ні? Ти дивишся когось?
Ачи тобою глянув хтось —
незнаний, віщий, горовий?
А, може, ти вже геть пропав,
згубився проміж буднів-свят?
А хто ж тоді припав невлад,
нагірню волю розпрокляв,
що стала власною? Не ти?
Кому ж одслонені світи
закаркали, як воронння:
лети додому — навмання,
крізь сни і мури, попри варт
недремне око. Там — твій брат,
і дім твій брат, і стіл твій брат,
і кат, і жертва — теж твій брат.
Як тяжко стогнуть голуби!

О як віддячу я перу,
як відучу його, аби
не довірялося добру!
9.2.

* * *

Ми радо полишаєм власні гнізда
і, випускаючи бажання в лет,
все квапимось до самопочезання,
мов шлях од себе — справжній для душі.
А десь покинуте гніздо чорніє,
як перший прогріх волі, цятка болю, —
і найчистішого — увіч нам світить,
на відстані розпечена, мов жар.
О це протистояння напівдуш —
цих двох кавалків серця, що надію
все не доточать спогадом, а спогад
зі сподіванням в'яжуть уводно!
Рознапрямкована глуха душе!
Затиснутій минулим і майбутнім,
тобі ані знайтись, ні загубитись —
ти мого тіла яро-чорна тінь.
Летиш на відстані од мене, вабиш
подобою святого мого лиха,
перед яким в блаженному знесиллі
ти колінкуєш, ніби вічний раб:
ніяк не виблагаєш поєднання
душі із тілом, радості — з журбою,
життя зі смертю, неба із землею,
тебе на безголів'я світ несе
ошуканим твоїм бажанням власним.
Чи ти ж ще чуєш прикорні свої?
9.2.

* * *

Смерть розлетілася на друзки,
замерехтіла в сотні днів.
Схотів почезнути? А дзуски!
А що ти на віку зробив?
Капарив вірші недолугі,
чи перестояну пускав
жовч? Чи, сподобившись наруги,
страждання многолітував?
Хіба ж ти все життя ізбоку
не йшов, проклавши манівці —
собі на муку і мороку?
А біль розвиднів на лиці?
А не розвиднів. Громовище

пропасницею край трясло,
тобі ж, здавалося, було
і найдорожче і найближче
чуже. Як мало-непомалу
над обрій підбивався день
гінкий, як меч двобічножалий,
допоки журних сто пісень
прорвались горлом і рікою,
проллялися і потекли
поперед себе й за собою.
Душі ж здолати не могли,
бо ні кінця тобі, ні краю,
ані зупину, ні мети.
Лиш горе грає-виграває
од радісної німоти.

* * *

Постигла кров у жилах, навіть сон —
камінний, а тремтить, як свічка в вітрі.
Прокинься. Із чола неспокій витри
і відведи долонею прокльон.
Приснилося, немов твоя межа
геть навпіл душу всю промежувала
і те, що не жило, а доживало,
раптово народила з-під ножа.
А далі, за кривавою межею,
пів твого світу вже цвіте, мов мак,
а ти все позираєш, неборак,
за тим, що називалося твоєю
святою суттю, а тепер стоїть,
ховаючись у тінь чужого болю:
мовляв, іще пожди — пожди недолю —
ще ж суть твоя, мов вискалка, блищить
на прісних водах. Серце скрижаніле
згорнуло пелюстки, сховало в смерть,
що бігла по слідах і не добігла.
Лише досада залила ущерть
душі твоєї білу філіжанку,
в якої пооббивано краї.
В яскиню сну не зайде ніч-коханка:
неславою застрашено її.
11.2.

* * *

Погорою, а потім пониззям,
попри мури, і вежі, й дроти
забудованим полем Елізію
він заходився од німоти.

З перерізаним горлом, як півень,
відчайдушно лопоче крильми,
осоромою тільки й живий він
і розверстими навстіж грудьми.
Світ залито густою смолою
передум, перезла, перемсти.
Тож існуй під своєю золою,
тож волай, і клени, і прости.
Цей світанок, що схожий на Ліра
божевільного, тіпає жах.
Сподівання його і зневіра
ізійшлись на двожалих ножах.
Шепотіла галактика стиха:
знай — набралися смерком світи,
а вельможне простриться лихо,
наче світ, наче тінь, наче ти.
25.2.

* * *

Що не рядок — то день життя.
Що не строфа — то два.
О Господи, коли б знаття,
що близько до рова,
тоді писав би день і ніч,
пустивши кров із вен.
Зорі палахкотить тирлич,
неначе автоген.
25.2.

* * *

Між співами тюремних горобців
причулося — синичка заспівала
і тонко-тонко прясти почала
синеньку цівку болю, мов з-під снігу
весняний первісток зажебонів.
25.2.

* * *

І ось він, край: немов на шелепочку,
стою над урвищем. Так, ніби небо
подовжилось на діл. І вітер спогадів
мене вельможно нахиляє в смерть.
Оце і є бажаний край душі,
з якого вільно бачити крайсвіту,
вже й за крайсебе можеш зазирнути
і прохилити моторошну суть
буття вселенського, де тьма і тьмуща

прорізана прожекторами дум
(волінь охлялих). Ось де місце злету
або падіння. Бо, відгородившись,
ми розгороджуємося навіки,
щоб вільне серце випурхнуло птахом,
що другого народження діждав
і став над світом. Ось він, край душі.
Ланцюг довіри увірвавсь. Ланці
існують тільки поокремо. Горе
тебе в чотири мури оборало
(чотирикутник певності, чи, може,
спотворений октаедр плачу?).
І все це — форми іспитів. Чи справді,
обораний, ти геть відмежувався
від спогадів, чи, може, між тобою
і поминулим — проруб вироста?
Чи справді ти, обораний, утратив
ту оболонку, що рабів з нас робить,
ошуканих любов'ю і чуттям
тієї приналежності до себе,
що зрідка живить нас, а все мертвить?
Збагнув себе, як припочаток долі
призначеної? Що тобі підвладне
сьогодні, як ніколи, геть усе?
Що тут, ув апогеї рабування,
у тебе під обладою твої
уседержавні втрати і набутки?
Отож, лети між ними, як стріла,
із луку випущена в чорну темінь.
І знай: твоє спасіння — тільки в леті,
а твій спочинок — то вельможна смерть,
яка щасливому не по кишені.
27.2.

* * *

Церква святої Ірини
криком кричить із імли,
мабуть, тобі вже, мій сину,
зашпори в душу зайшли.
Мороком горло обгорне,
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, Бідо моя чорна,
здрастуй, страсна моя путь!
Плещуться крила об тугу,
чим я її розведу?
Жінку лишив на наругу,
маму лишив на біду.
Рідна сестра, як зигзиця,
б'ється об мури грудьми.

Господи! Світ не святиться —
побожеволіли ми.
Ходить Господь із кадилом —
чадом безсонних ночей
щось мене світом водило,
а не розкрило очей.
Церква святої Ірини,
пугач кричить із імли,
хором ериній нарине
розпач, усе замалий —
не нагодує довіку
геть перехлялих чекань,
зводиться тихо, як віко,
шарою шпарою рань.
28.2.

* * *

І ось воно: відбитком на воді
враз попливло сумне твоє обличчя,
котре із глибини хтось довго кличе.
І — розгойдались пасмуги руді.
...стань і вернись до пам'яті: тоді
відкрилося зелене узграниччя,
жадана стрілась доля — вічі в вічі —
і розгойдались пасмуги руді.
Перестороги радості ласкаві
і посірілі начування лих
вже за вузду тримали вороних
на синім березі твоєї слави.
А річка пропливала на очах,
і кожна хвиля вабила до себе.
Тепер — усе спливло. Тепер — не треба,
бо з того берега простер долоню жах.
Тепер себе — пізнаєш по біді?
По сивій голові — тепер пізнаєш?
Не в себе. Ти від себе — повертаєш.
Тремтять під вітром пасмуги руді.
1.3.

* * *

Така незбутня туга навкруги!
Недовідоме голосне мовчання!
Бо вічності холодне струмування
попідмивало голі береги
душі украденої. Тільки пугач
цю тишу розпанахує — і в'юга
обрушиться на душу. Бо ж ні друга,
ні матері, ні жінки довкруги.

І оступила совість, мов борги,
ці дорікання, примуси, наруги,
обмови... Все понищить до ноги
оця незбутня туга довкруги.
Де дні стікають нерозлийводою,
регочуть ринви із живих могил.
Уже, стражденний, вибився із сил?
Вже чорний сон шлюбується з бідою?
Цей прямокутник болю, сизий весь,
зчорнілий думами і цигарками,
колись він піднесеться над віками,
як грудка болю, що скипівся днесь.
3.2.

* * *

Я разом зі смертю — пліч-о-пліч лечу.
Таж вільний тепер ти! Хай роки течуть,
хай дні поминають, хай весни біжать,
шумлять водограї, цвіте сіножать,
земля колобродить, втікає з-під ніг,
мені вже не шкода, мені вже не гріх
тебе полишити навіки-віків.
Біді вже не литись з усіх лотоків.
Ні серце не лопне, ні вибухне біль,
покірний холопе земних божевіль.
Лети ж піді мною бодай шкереберть,
людською бідою налита ущерть
усесвіту рано, галактик бідо,
о земле кохана, о смертна водо.
Десь син мій ласкавий, ледь голос подав —
а батька знеславив, а матір прокляв.
Нема мені спину. Тож зносся до зір.
Внизу Україна, немов водовир.
Та, мертвий, тепер ти її не почув.
Пліч-о-пліч зі смертю я в вічність лечу.
4.3.

* * *

І спогад усеможно завернув
давноминуле, горем переоране,
і, відслонивши, мов терпіння, гори,
раптово до непам’яті пірнув.
Тепер ступай у ці незнані гори,
там наточи цілющої води,
щоб відживити ці старі сліди,
прокладені, здається, тільки вчора.
Все повернулось на коротку мить,
аби збагнути: всі твої напасті

минулого були за справжнє щастя.
Крислата яблуня в цвіту стоїть,
здається, розвилась посеред снігу,
щоб догодити спогадам, і кригу
струсити з віття. Мій синок біжить —
і ручки розкрилив жовтогарячі...
Отак живу, спогадую і трачу
життя на ще незвіданого мить.
5.3.

* * *

Зайду за край терпіння і ждання
і зазираю в себе, мов крізь шпару.
Ану ж, зізнайся — винесеш покару
і ще повернеш — хай і навмання —
до свого перекопаного двору,
де вимінила все оця жура,
де грає незнайома дітвора.
Пройдеш у погріб чорних коридорів
із павутинням вікових розлук?
Ні син, ані дружина не впізнають.
О, так лише померлого стрічають
із того світу, з оберемком мук.
Зупинишся — між лихом і добром?
І питимеш розлуку, наче бром.
Пообтинали все твоє коріння,
отож вельможно йди за край терпіння.
5.3.

* * *

Із себе виклич лева і ярій
між цими ґратами і ста замками.
Тож власне серце лапами, кликами
і люттю пелехатою окрий.
Утятий обрій дибиться, як щовб,
горить одна зоря і дуже щедра.
Ти хто? Зухвалий Марс ачи Венера,
так зимно студиш мій спашілий лоб?
Із себе виклич лева і лютуй,
твоїх розкошів виярілі юрми
проносяться у смертному алюрі,
пірнаючи у чорну темноту.
7.3.

* * *

Вода урвалася з криниці,
кругами вичорнів моріг,

крильми прошелестіли птиці,
раптово гулькнувши за ріг.
Їх синє-синє лопотіння
лякало молоді вітри.
І світ розпався весь — по тінях
епілептичних вечорів,
коли урвалася з криниці
хлипка, сколочена вода.
Як сині пролетіли птиці —
земля заплакала руда.
І так душа тобі зболіла,
неісходима по тернах,
і передсмертне билось тіло —
твоє ж і в тебе на очах.
7.3.

* * *

Я непомітно перейшов межу
самого себе. І лежу на споді
вітчизни, пам'яті, жаги, свободи,
не знаючи, що Богові скажу
за цю міграцію душі та тіла.
Обгасли зорі. Лиш одна світила
передутратою усіх прощань.
Ані кінця тобі, ані початку.
Отож і все: тікай — і без оглядки,
ачи понівечений, знов постань
посивілий, поділений, схололий,
рабований і мертвим і живцем.
Не смій померти! Стань перед кінцем
цього кривавого прокляття — долі.
Наприостанку в себе повернись,
щоб провернуть немилосердне лезо
оцих напасте-злигодне-поезій,
а вже тоді — хоч і за вітром вийсь.
9.3.

* * *

Мертвий сон галактик
як не здушить нас.
Спати. Спати. Спати.
Бо — минувся час.
Ніч блукає глупа
у глухім степу.
Хто ж це так протупав:
тупу-тупу-пу?
Чи яка почвара?
Чи який відьмак?

Чи господню кару
насилають так?
Ніби дерта рана,
репається діл,
та од жаху п’яний
труситься ковил.
Вирви та байраки,
скіфських баб ряди.
Хто ж то до галактик
ген проклав сліди?
Таж немає Бога!
Хто ж то походив
зоряну дорогу
і згубив сліди?
Що, як це останній
із живих людей
кинув край страждання
і до неба йде —
там, у коловерті,
в царстві сатани —
ні життя, ні смерті,
лиш блаженні сни.
Мертвий сон галактик
як не здушить нас.
Спати. Спати. Спати.
Бо — минувся час.
9.3.

* * *

Уже життя моє прожите,
коли і як — то й не збагну.
А десь за ґратами харити
вістують радісну весну.
Десь бродить луками кохана,
любові згадує стежки,
там кожен пагін, нею п’яний,
її торкається руки.
А любого Харон питає
про давні сорок-сороків,
гречану вовну висипає
з семи полатаних мішків.
Але душі немає в акті!
Там тільки витлілий дотла
і ледве-ледь теплом пойнятий
зсивілий попіл.
Дубала
постань, душе моя столюта!
Високим розпачем постань!
Ні в кого не проси покути,

минаючи розгаслу хлань.
Віки — попереду у тебе,
в століття свій скеровуй лет.
Єси поет, запраглий неба,
во віки і віки — поет!
10.3.

* * *

Хтось чорний-чорний бродить довкруги,
із ніг до голови мене обзирить
і, не впізнаючи, уже й не вірить,
що все це я — угнався в береги,
як грудка болю, пам'яттю розмита,
живого срібла озеро нічне.
І зводить подив око ненасите:
адже ж він мертвого шукав мене.
Душа колотиться і стогін колобродить,
на тихий шепіт перетерся крик,
хтось чорний-чорний ніби мною водить,
я ж припроваджуватися не звик.
Мов лялечка, прозорою сльозою,
своєю тінню, власним небуттям
я відчуваю власну смерть — живою,
як і загибель — самовороттям.
10.3.

* * *

Миттєве й вічне — то одне і те ж.
Коли ти весь, неначе кулька болю,
ані пережидаєш цю недолю,
ані до себе смерти не зовеш.
Як на твоїх очах твоя планета
подаленіла й зникла на очах!
Як наростає біль! В тобі, поете,
усе живе проллялося в рядках,
де ні оскарження нема, ні болю.
Бо, тратячи, своїх доходиш меж,
ані пережидаєш цю недолю,
ані до себе трудну не зовеш.
Бо вже нема ні смерти, ні недолі,
а є налита чорнотою ніч.
Як роз'яріли зорі охололі!
І як байдуже хиляться до віч!
А ти шугай — у самокружелянні
(немов планета згасла? чи болід?)
Тут ані дня, ні ночі, ні світання,
і почезає за тобою слід.
11.3.

* * *

Спить жона, золотими ножами
пообкладувана,
на зажурену схожа маму.
Боже, мов же, — як там вона?
Що за сон їй стриміє в сумнім узголів'ї?
Що за дума притлумлює душу її?
Так їй хочеться сліз,
щоб проллятися в зливі,
щоб в обидві руки гарячі текли ручаї.
І тремтить її пам'ять, як яра свіча попід вітром,
під ногами — як прірва — двадцять і четверо днів.
Ніч безсонна і довга. Вибачай, коли спогади витру
номерним рукавом. Я завше прощався, як жив.
Все прощався з тобою, бо здавна обпився бідою,
знав, що небо одміниться, місто за мур утече.
Чи ти перекинешся в мене, як я вже не буду собою,
ачи відшукаєш хоч в смерті моє охололе плече?
6.2.

* * *

Нарешті, слідчий ізоляторе,
мене ти геть осамотив
і трисекційним радіатором
схололу душу одігрів.
Тут кожен спогад, ледве зрине —
не обібратися думок.
Ачи сердечний це порок?
Чи творчості лиха година?
Чи ти, мій болю молодий?
Чи ти, мій геніяльний гніве?
Чиїсь проклалися сліди —
що раз — направо, раз — наліво.
21.1.

* * *

Усі промацано рукописи,
кричить під пальцями душа.
Майбутнє пишеться косописом —
чекає долі відкоша.
Тож будьмо щирі, щирі, щирі!
Щонайщиріші — хай вам грець!
І чесні — до такої міри,
аби наблизити кінець
пропащій голові поета.
1Життя — неначе не було,

а тільки краєм перейшло
по бездоріжжю. Свого лету
ти так, здається, й не почав.
Якби змістилася планета,
то ти б, напевне, і не знав,
що в космосі тебе колише,
Венера щедро так горить.
Та й там душа тобі щемить,
скривавлена. А вірші пише?
26.1.

* * *

Мені постав ти в доброті і гніві,
мій недобутий віче. В сто очей
за мною стежиш, стежиш з-за плечей —
не доберу, де праві, а де ліві.
Той недобутий час мене пече,
вогнем обмерзлу душу прошиває.
Не нарікай, що він тебе прощає
і вимагає: помолися ще
вчорашньому, коли немає завтра,
і за минулим вибудуй мости.
Попереду вже палахкоче ватра.
Крізь неї, мов крізь себе, треба йти.
26.1.

* * *

Летять на мене сто людських жалів —
тонкоголосих стріл — і душу ранять
батьки, дружина, син, сестра. Кохані,
о як я вами душу обболів
єдиною горючою сльозою
по чорних ваших бідах і по днях
безкрайої розлуки. Мов по пнях,
я волочуся кволою ходою,
і кожен крок мій криком аж кричить,
і кожен спогад серце зворушає.
А що мій гріх? Лиш той, що ще душа є,
якій усесвіт болями болить.
То й слава Богу, коли є спочинок
попереду. Та й байдуже — який.
Не ремствуй, що забідний був ужинок.
Зате тяжкий. Як коливо — тяжкий.
14.2.

* * *

Уже мене кудись поволокли

старанно, в кілька рук за ноги взявши,
мовляв, тобі кінець. То ж знай і наших:
зухвалу душу зіб’єм в околіт.
Куди й за що — того не знаю й сам,
лиш голова метляється одвисла,
червоне сонце каже віщі числа.
Тепер скорися, гордий, небесам.
Отам — твій день наступний. Там твій час
воліє довершитися. В дорозі
своїй страсній ти віру май у бозі,
котрий уже давно й забув за нас.
16.3.

* * *

Оце заповнювання порожнеч,
майбутніх днів оця саморозтрата
за многотою гри, котра ступає
попереду страждання і кладе
пов’язку запобіжну, щоб тобі
не чути, де збиралося боліти
із дня на день — от-от лише туман
ледь випрозоріє за поворотом
найменшого дерзання. Цей півсон
самоосліплої душі, ця туга
самоокрадення — то є життя
таємний смисл. Мала подоба горя,
що грається в домашньому театрі.
Та геніальної сягає гри
людська непогамованість — і к чорту
летить увесь обридлий антураж.
Як тяжко чутися душі зголілій!
І зимно як! І зоряно! Плечима
жіночими здвигне, чоло підносить,
і сині пальці пучкою складе,
то й молиться до чорноти в очах
під безкраєм озореної ночі,
проламаної місяцем блідим.
16.3.

* * *

І враз він уривається — твій шлях,
де таємничі злети і падіння.
Ця дивна смерть зоветься воскресінням,
лиш хай життя обернеться на прах.
Знекрилений, ти чуєш дужий змах
крила — і закипіла прірва синя!
Який високий злет! Яке падіння!
Не доберу, що захват, а що жах.

Ні, він не уривається. Дарма.
Лише тримайсь руками обома
за нитку парок. І почезлий обрій
тобі життя відслонить позакрай.
Вознось мене, мій Боже, чи карай,
та тільки знай, що син я в тебе — добрий.
17.3.

* * *

Щось уступилося у мене: раптом
між співами тюремних горобців
і гуркотом тролейбусів відчув я,
неначе хтось висвистує мою
мелодію журливу — тьмавим альтом.
І я потерп. І моторошний день
за цим журливим свистом ослонився.
Це — ти. Це — там десь ти. Коли триваєш
на відстані од себе — то, напевне,
хтось непомітно в тебе увійшов
і причаївся. Навіть, марновіре,
ти й не зогледівся. Старі шляхи
(їх пам’ять жужмом кинула)
лягли супроти. Походи ж удруге
своєю молодістю і збагни себе
перед народженням Христовим —
як час потоком римського літочислу
збігає в діл. А там стоїть трикліній
для поминання сущого. Три смерті
у ложах повсідались і мовчать.
Що перша — то неслава. Друга — рвійство,
а ця — провина. На ослоні ж — ти,
за власним поминанням. П’єш фалернське
густе вино, поклавши чесний хрест
і на чоло, й на груди. Знай, небоже,
що приневолений іти до себе
усе назад, ти тінь свою згубив,
що пам’яті трималась, як останній
причал на Леті. Що помер Харон,
пустивши утлий човен за водою.
Що мертві плеса мертво відбивають
тебе, померлого в живій душі.

Що уступилося — збагнув нарешті!
18.3.

* * *

а

Уже ви за шелом’янем, літа,

де спалахнула молодість прощальна,
немов осердя серця і мета
неосягненна і непроминальна.
Уже ви за шелом'янем єсте,
діброви, що окрились чужиною,
ви ауспіціями лежите
чи піді мною, ачи наді мною —
запевне, вже довіку не збагну —
куди вас пронесли зловісні крила.
Як в ополонку, в спогади пірну:
бувай, любове, що мені яріла
якраз учасно, коли перший лет
мене підніс увись, рвучи коріння.
І втрати мовили, що ти поет,
хай без благословенного горіння,
та мовили утрати. І пильнуй
тяжіння серць, і подумів, і віри.
І радісно в недолі розкошуй
кривавими слізьми. Та тільки — щиро.
Уже ви за шелом'янем. Та ніч,
і сніг, і парк, і ліхтарі у вітрі.
І грає Лесбія тобі на цитру,
і зазирає до журливих віч.
І вже дзвінка тополя вироста
з душі окраденої. Серед степу
відстрашливі міраклі і вертепи
і дзвінкогорла сурма золота —
понад туманом, димом і пітьмою,
над зорями, галактиками, над
смертельною твоєю самотою
уже лопоче щастя щедрий град.
Неначе лісового джерела
розлоге і вологе жебоніння,
немов іржання коней край села,
оце нагірнє вивільгле струміння —
так струменіє повногорлий гук.
Схилися ж до струмка, що ламле зуби,
і в давнині шукай собі загуби,
доплівши давніх радощів до мук.
19.3.

* * *

b

Яким єдвабом повен жайворон
вологого поранку!
Оцих нагірних зір ясне добро
попий із дзбанку.
Як срібно сонну тишу зворуша!
Які смертельні перепади!

Як тріпотіти вміє ця душа!
Які рулади!
Поснулий ліс, як мамут викопний,
встромляє в темінь бивні.
Навкруг озера, копи і лани —
мов срібні гривні.
Ворожать хмари, думи їх яснять
і розвидняють.
Підноситься над сходом благодать —
їй пучки сяють.
Крізь прірви гір проламами небес
вони знялися.
Благословен, хто в радості воскрес,
благословися ж,
моя кохана земле, чужино,
плането віща!
Моя любове, усмішко, мано,
ти ще миліша.
Як руки ранку, довгі і ламкі,
і сині вруна,
оглохлих жил голодні лотоки,
і дум лагуни,
і це відьомське — з жита — підпадьом
перелякалось.
Усе навколо зводилось добром,
добром і слалось.
Ці перелети щастя і смертей,
ці недолети,
зигзаги рук і плетива очей —
господні мети.
В ту прірву берегів уже пора,
в ту смерть і щастя.
Розпукся, мов троянда, небокрай —
хай йому трясця!
19.3.

* * *

с

Вже цілий світ — на кінчику пера.
Тепер сочіться, смертні алкоголі
моєї туги, радості, недолі,
коли вже я ні зла, ані добра
не відаю — по той бік існування,
по сей бік смерти. Душу спопеляй,
що за шелом’янем. Блаженний край
наблизився — господнім насиланням
на чорну цятку болю ти змалів,
напружений останньою жагою,
щоб закуріла путь — отам, за мною,

між стовбурами чорних вечорів.
Душе моя, вганяйся, скільки є
в потойбік себе, де синіє воля,
нехай киплять криваві алкоголі —
це смерть своє вітхнення пізнає.
20.3.

* * *

d

Десь пише сонце фантастичні кола,
пучками світла ринуть із пітьми
кохані руки, од ждання схололі.
Пощо ти б’єшся білими грудьми
об цю німу, цю залізобетонну
оббряклу тишу? — Милого верніть!
Боги, не крайте ніч її безсонну
і од безмежних днів обороніть!
Моя школярко, усмішко, дитино,
моя зажуро, на піддайсь біді!
А жди мене. Хоч мертвий — я прилину,
приб’юся, хоч би й трупом по воді.
20.3.

* * *

По чорних водах човен мій поплив,
і вже не видно ні землі, ні неба.
Зайшло на бурю. Мабуть, так і треба,
щоб ти себе в цій теміні згубив,
щоб хоре серце горем досадив,
скорившись волі лютого Ереба.
Пливи ж, мій човне, далі. Перед тебе
ще стільки є настрашливих світів.
Не заглядайся в моторошні хвилі
і не чекай, що в чорному знесиллі
ти виміряєш горя глибину —
ще майорить душа, немов вітрило,
котрому вітер обриває крила,
вона ж провидить далеч осяйну.
22.3.

* * *

Ми, лялечки із алкоголем щасть,
у радощах собі збавляєм віку.
Тікай же свого світу, недоріко,
або чекай, коли той бог воздасть
за самокатування — по заслузі,
за самознищення — ясним добром.

Тож пийте самоту, неначе бром,
радійте смертним шалом, любі друзі,
бо роз'єдинена людська душа.
Які тяжкі — ці брили порожнечі
всесвітньої, а ви — її предтечі —
пильнуйте в страх укутаних бажань —
подалі неба і землі, подалі
від себе уторовуйте шляхи,
оберігайте власні потрохи,
яких, крім вас, нікому і не треба.
Ви, лялечки із алкоголем щасть,
загорнуті в свою усохлу душу,
ще начувайтесь: тіло ваше здушить
ця зраджена душа. Або продасть
за шеляга якому смітяреві.
Найкраща насолода — смерть жива.
Вас утішає тиша гробова,
бо од віків довліє злоба дневі.
22.3.

* * *

Синочку мій, ти ж мами не гніви
і не збавляй їй літа молодії.
Мене ж — не жди. Бо вже нема надії
схилитись голова до голови
на щиру радість. Більше не чекай.
Я вже по той бік радісного світу.
Закрию скоро погляд сумовитий,
хіба що з того світу виглядай —
і я тебе почую. Синку мій,
ти вже не йдеш мені в розкриті руки.
Не дай же, Боже, звідать тої муки,
котра на мене дивиться з пітьми.
Там тисячі недовідомих днів,
від подумів уже холонуть груди.
Ні, не було мене, й нема, й не буде:
судилося згоріти на вогні
на власному — залишиться лиш тінь
та дим від попелища зрине вгору.
Двигтить, як молот, моє серце хоре,
та ти ж мене — і мертвого — зустрінь.
Це ж я тобі назустріч завше йшов,
і серце обпікалося тобою —
знайди ж мене — під чорною ганьбою,
межи слідами чорних підошов.
22.3.

* * *

Здається, нас ніколи й не було.
Загублені у предковічнім міті,
ми нібито й опали на суцвітті,
бо наше дерево не одцвіло.
А ти збирай, мій сину, гнилички,
що падають додолу, ніби в казці.
Хай придається вигадане щастя,
у липові озуте личаки.
Мовчання — перша заповідь моя.
Страждання — друга, сподівання — третя.
А з заповідей народився кетяг,
що гронився — та змила течія.
Тепер пливи, як пліт, поперед себе,
до нього власні кості долучай.
Цвіте у дикім полі молочай,
а більше нам нічого і не треба.
Бо нас ніколи так і не було,
ми виросли між небом і землею
і оросили кровію своєю
те, що неначе рана, запеклось
на грудях наших. Ось він — материк
преславного і пресвятого болю.
Збагни ж, нарешті, сину, цю недолю
і заховай глухонімий свій крик.
22.3.

* * *

Дороги серця — як дороги долі,
що заступили всі земні путі.
Тепер буремній укорись сваволі,
котра провадить у новім житті,
де почезають всі орієнтири,
де тільки небо, і земля, і ти.
Тепер своїм дерзанням освяти,
тепер скупай у струмуванні віри
те серце, що забуло власну путь,
той порив, що, немов вітрило в спеку,
геть приопав. Благослови ж далеку
дорогу — ту, котрої не збагнуть,
але котрою біди йдуть щасливі,
котрою бурі й грози прогримлять.
Як коні вороні, твої стоять
бажання — вільно тріпаються гриви.
23.3.

* * *

Спадного сонця гаснуть вечори
один за одним: смеркне перший обрій,

потому — другий, третій. Ніби обри,
вони запрагли смертної пори.
А ти біжиш крижинами утіх
по цих уламках заскленої віри.
Як за тобою ополонка зирить!
І як до себе врочить, мов на гріх!
Спадного сонця гаснуть вечори —
старезного вертепу ява друга.
Не добереш ні ворога, ні друга
на пекла пережареній чарі.
Ця хвиля радості між двох страждань
ласкаво набіжить — і враз поглине.
Немов нічна зигзиця, десь дружина,
котра без тебе визирає рань.
25.3.

* * *

Мов цілорічні весни — це життя.
Його озоном споєний смертельно,
я вже й не сподіваюсь вороття
туди, де ясно, сонячно і зельно
було душі, що стліла на вогні,
коли під досвіток лягла ріллею
і обагрила кровію своєю
майбутнього недовідомі дні.
26.3.72

* * *

І ось нарешті: сто чужих подоб,
що встрягли в тебе, як отруйні стріли,
поодпадали. І вертають сили,
і вічність студить твій гарячий лоб.
На віддалі постало сто жалоб,
котрі справіку душу попелили,
і визирають, чи проляже шлях
у галактичний безмір, по зірках.
Рушаю вгору. Земле моя вічна,
я відробив — уже, як тільки міг
усі твої відпаростки смерічні.
Як маю я оклякнути між криг,
то ось мій вибір: в галактичнім леті
благословенної сподоблюсь смерти.
Бо, віком проклятий, ще голос чув
прапрадідів, і пісні не забув,
котра віджилих до життя вертала.
Я б міг ходити за селянським ралом,
косити, сіяти або рости.
Як моторошно — марно провести

своє життя — щоб так душа й не взнала,
хто ти єси і що ти. Ось він, гріх:
сподобленому років молодих,
опочтувати свій кінець життєвий
безсмертним скарбом рідної землі.
Лиш на свої не настромись жалі,
а порадій, що твій ісход — миттєвий,
що простір волі — чорний, як крило
вороняче. Як тиша, підійшло
до тебе небо. Темрявою вкрило
і божевільні зорі посвітило,
і благодать на тебе пролило.
Прощай же, земле. Ось ти, унизу,
вовтузишся, вияснюєшся, гаснеш,
вганяючись у безмір німоти,
і солодко пшеничним хлібом пахнеш,
і світлою сльозою благостин.
Мені відкрилась галактична бездна.
Я ж зоряною штольнею лечу
і, вигоряючи, свій шлях значу,
хоч згадую тебе — і серцем мерзну.
“У тебе в надрах визріває безум,
о земле-мамо!“ — скільки сил кричу.
І тут, як Фенікс, що зродився з пеплу,
мені душа вертається із пекла.
28.3.

* * *

І серце страх огорне:
не жити, а весь вік
промучитись? О горе,
бо бідний чоловік
за марним сподіванням
увесь розгубить дух
на долі довге дляння
й пригадування скрух.
Помрій, помрій, ледачий,
у неживому сні.
Ти що це, дурню, плачеш?
Ні, слава Богу, ні.
Все вигадка — що снилось
і з ночі увійшло,
до серця прихилилось
і мову одняло:
ця щедра самострата
заради всіх зарад.
Не варт і вік збавляти,
і мучитись не варт
над тим, що перебігло

по досвіткових снах.
І вже. Ущухло. Стихло.
Розмилося в віках.
Повірилось — і буде.
Помріялось — і вже.
Не вірте, хорі груди,
що Бог вас береже.
30.3.

ЗИМА 183О РОКУ

Куди не глянь — ані душі навколо,
і тільки сніг, і сніг, і сніг, і сніг.
Коли б ти міг, коли б не серце кволе,
та так між кучугурами і зліг,
і вже. Конай, мій найдорожчий світе,
в моїм стражденнім погляді склепись.
Напевне, задарма, несамовитий,
благословенну ображати вись,
та ж докір твій справіку нескінченний.
Це окрай твого існування. Край
твоєї віри, мов поріг шалений
над безгомінням вічного добра
самоутрати. Лиш від себе збоку
ти подивляєш пустку порожнеч,
о Господи, страшні твої оброки,
які ти завжди правиш од предтеч.
Який це жах — померти, аби жити,
щоб існування відслонила смерть.
Як винести тягар такого гніту,
яким нас придушила чорна твердь —
бідою літ, смолою спроневіри
і галактичним мерехтом ночей.
Ми женемось у моторошнім вихрі,
але втікає світ з-перед очей.
Втечу. За окрай. Геть за безберегий.
І далі — за останню за межу.
І так з розгону — і не вбережусь —
сторч головою в смерть, не ждавши черги,
щоб і не відати тебе, страпатий
отруйний світе. І довіку щоб
у небутті вельможно заховати
оцю найвищу із своїх жалоб,
котра тобою світ благовістує,
котра передаровує життя
у те спокійне віще небуття,
що ані губить нас, ані рятує.
Сльота і сніг. Вода і хлющ і крига.
Мороз, як присок, душу обдає.
Зайшлася дрожем світова хурдига

і людству геніяльність воздає.
Бо чуєш: грім шматує мерзле небо,
і коле хмари чорний льодостав.
Бо генія покутувати треба,
аби на всесвіт велетом постав.
31.3.

* * *

Не потурай жалям. Бо то дарма —
своїм жалям намарне потурати.
Уже таким тебе зродила мати,
аби назнати, що то є — тюрма.
А, може, й шляху кращого нема,
аби себе об зорі обкарнати,
коли між вами — ґрати, ґрати, ґрати,
і вічність — за замками сімома.
Щоб ти збагнув нарешті, хто єси
і задля чого ти єси у світі,
а задля чого в'яли на суцвітті
оці отерплі тіні-голоси,
що самотою тут були карались
і тугою, неначе синню, брались.
31.3.

* * *

Уже опали всі старі ослони,
і оступило душу сто вітрів,
і почалися радісні полони,
і, полонений, ти увесь ожив.
Куди не глянь — перестороги віщі,
і світ січе, і шарпає, і рве.
Шалені бурі, серцю ви миліші,
аніж круте мовчання горлове.
Вшрубовується молоде коріння
у камінь надр і п'є живлющий сік.
Коли на серці смерть, як воскресіння,
то підростає справжній чоловік
і, син землі, він вітрові супроти
підносить, ніби меч, гінке стебло,
бо добре знає, що земні оплоти —
те все, що з благодаті проросло,
ті будяки і квіти — вся стоока
земна подоба. А спонука сил
недовідомі наші стелить кроки,
як до безсмертя, до старих могил.
1.4.

* * *

Усе — в народженні, усе — у плоті й крові.
Долає смерть одне живе життя.
Те, що колись, поставши із любови,
ані про спин, ані про вороття
не відає. Оновлення планети —
у смерті смерті, в радості чинінь.
Отак і ти постанеш знов, поете,
з майбутнього високих благостинь,
коли навчишся бачити й любити,
радіти веснам, першому зелу.
Лише збагни: людина — небожитель,
не відданий ані добру, ні злу,
лише живому — тому, що у русі
шукає, прагне, твориться, кишить.
Квітуй же сподіванням, бо в окрузі
усе запрагло тлін свій пережить,
аби себе подовжити у леті
годин, зірок, галактик і систем.
Благословенна ж будь, моя плането,
благословенний серця вічний щем,
благословенні зорі над водою,
і райдужне суцвіття по дощі,
і кроплене живлющою росою
бажання невгамовної душі,
і усміх матері, і плач дитини,
і птахи вільної високий лет
бо існування зоряні години
підносять нас угору і вперед.
1.4.

* * *

Допіру починається твій світ,
допіру сонце зводиться найперше,
допіру ти доходиш власних звершень,
а вже дорозі й загубився слід.
Оці заломи долі, шпичаки
іще до жнив, ці западання в горе,
о як вони безмежно дух просторять!
Тож подивляй майбутнє з-під руки.
Тут легко нам розпізнавати долю,
що босоного бродить по тернах,
аби кривавився твій чесний шлях
і людям очі пік, як дрібка солі
од вікових терпінь. Од вікових
бажань добра, і сподівань, і зичень.
Навіщо віку ти мені зигзичеш,
моя зозуле? Таж бо жити — гріх!
Допіру починається життя,

а вже і край. Попереду народжень
чигає смерть, що, мудра і вельможна,
карає нас на самовороття.
1.4.

* * *

Бажання жити — тільки-но на дні.
Твої саморозщеплення скінчились,
і гордий дух уже лишають сили,
і оступили душу три сумні
високі тіні. Перша: згинь, мій сину,
бо марно — скніти. Краще й не живи.
А друга — не забудь же України,
як буде тяжко — то її зови
і душу тіш далеким пожаданням.
А третя: те, що є, і що було,
і те, що буде — тільки часу дляння,
котре за сподіваннями пройшло
у тьмяну порожнечу лабіринту,
з якого людям виходу нема,
іржею розуму всю землю вкрито,
її іспитувати задарма,
але не ремствуй і на світ вельможний
утаємничений, як і земля.
Даремно. Існування — не обожнюй,
людина кожна — ніби немовля,
поставлене саме супроти себе
поміж меридіанів і широт —
згубила землю, не сягнувши неба,
ця жертва найчесніших із чеснот,
не може вирватися із облуди,
бо білий світ — лиш десь, і щось, і хтось.
Колись Ісусом мудрий був Іуда
і став Іудою Ісус Христос.
А прозирни за перші припочатки,
де все було незаймане, як твердь,
по той бік всіх бажань, не мавши гадки,
що то таке — життя , а що то — смерть.
2.4.

* * *

Нема кайданів, щоб твій дух здушили,
таких немає в світі гільйотин,
котрі б убили душу, геть зболілу —
так, як за матір'ю болiє син.
А мати моя — правда, справедливість,
добро, любов і усміх на лиці.
Ми й карані пробудемо щасливі —

то сльози радості, що на щоці
горять і тьмяно світять перламутром,
лише відрада у моїх очах.
Ото мій шлях — по межових стовпах,
де протирає очі світле Утро —
весна твоїх високих благостинь,
веселка усеспільної спільноти.
Даруй же світові свої щедроти
і радо — згинь, вщасливлений — загинь.
Бо ти не сам. Бо ти ланцюг живого,
бо ти бажання вистражданий край.
Карай мене, мій Боже. Слава Богу,
що зглянувся на мене. І — карай.
Бо це ж бо — найповинніша повинність:
не зраджуючи правду і добро,
їм принести без чорних заборол
свою любов, одяку і дитинність.
Збагни ж нарешті — вільний, вільний ти.
Таж тільки люблячи, з нас кожен вільний.
Душі розспіваної сині ріллі
ряхтять од ніжності і ліпоти.
3.4.

* * *

І ось він, сон — віступ лихої правди:
мій давній друже, здибавшися знову,
обоє збоку себе і світів,
не знаємо, за що і зачепитись,
аби життя пізнати хоч на смак.
Глухе склепіння паркового кону,
де ні акторів, ані глядачів,
де тиша, і туман, і та безвихідь,
якої не обійдеш і за вік.
Згубившись між порожніми стільцями,
ми вижидаємо, коли чекання
бодай із себе витворить сценарій,
на безнадії ведений сюжет.
Та кін порожній. Тільки ходить вітер
поміж стільців, ворушить пале листя,
папір із-під морозива, газету
і перетрухлі клаптики надій.
Отак сиди і жди — і збоку себе,
і збоку світу, доки німуватиме
оце осіннє вихололе небо,
в якому ані сонця, ні зірок.
Ти ще всміхаєшся. І невеселі
пускаєш жарти, а заморосило —
і вже не всидіти і не діждати
страшного і жаданого кінця.

Бо втрачене саме ждання, що чезне
в цій порожнечі світової тиші.
Так, ухопившись обома руками
за себе, ми вглядаємось у смерть.
Така невідворотна і видюща,
вона осклілим оком подивляє
дві поторочі, що своєю вірою
вельможний порушають супокій.
Народжений, щоб стати за офіру
оцій недовідомості смеркальній,
ти знаєш : дійова особа — серце
в цій героїчній драмі без кінця.
Супроти нього — таємничий всесвіт,
що стугонить останнім стукотінням.
Змертвілим товщам тверді многоликої
здається: смерть запрагла воскресінь.
Тож — наслухай себе — а порожнеча
усесвіту, заслухана в останній
спізнілий рух єства, вже вижидає
фіналу, як затихне довкруги
все, що наважилось проіснувати
опісля себе. Самовигоряння
йому незвичне. Віра ж бо триває
останніми жаринами жалів.
6.4.

* * *

І ось: росте гора і всі надгір’я
стекли на діл. І вись перемогла
бажання обрію. І над сузір’я
уже знялись червоні два крила.
Пришпилена цвяхами голубінь
вже зісподу полощеться. Імлою
окрилася дорога за тобою —
від дорогих і втрачених святинь.
І наче все те придалося в сні:
і дім, і очі матері сумні,
і батько витужілий , і дружина
тонка, як щогла. Де ви всі тепер?
Та тільки хтось із нас уже помер,
бо вже душа урвалась, як крижина.

* * *

Тебе пойнято дрожем світовим,
нещасний люде. Витворивши звіра
з самого себе, ти, своїх омирень
позбулий, поснувався, наче дим,
на попелищі власному.

Святим

ти поставав, коли земна довіра
була в тобі, немов одвічна пригра.
То ж де той світ? Ти розлучився з ним,
опроти ставши. І вселенським дрожем
тепер пойнято кожен рух твій, кожен
бажання клич донищенням страшить,
неначе смерть — то найсолодша мить,
котрої вся душа твоя запрагла
отак невідворотно, як і знагла.
Колись розпукне серце, чорний вечір
опазурить твої одлеглі плечі,
і кроками останнього предтечі
навернеться до тебе смерть твоя,
розгойдана, мов човен. Течія
знесе і знак і витре яру тінь.
Тоді однаково — живи чи згинь,
недолюдку, од власної правиці.
Так суджено тобі од ауспіцій.
10.4.

* * *

Десь я спинився в самовижиданні
і відростаю на однім жданні,
і в ньому старію. І, мов чернець,
кладу тяжку епітим'ю на себе
і так покутую людські гріхи.
Спинився — і сподіюся. На час,
і на єдиний. Більше ні од кого
не жду вісток у довгім миготінні
іще сперед одня ужовклих ранків
і ще до смерку вимерклих ночей.
Старий декорум чезне на очах,
я ж гаюсь в епіцентрі існування,
папір мережу, никаю очима
побожеволілими. Жду — не жду,
а жодна дума вже не пригнітає
душі моєї, що оббрякла гнівом
і в гніві твердне. Все старе життя,
ножем утяте, відійшло за ніччю
по цих скрадливих і обачних снах,
упереддосвіта втекло. Ти — рура,
обабоки утята. Ні кінця,
ні краю власного тобі не знати,
а тільки чути, як чужі вітри
гудуть тобою й стогнуть. Повідають
про зими людства, що бредуть дорогою,
немов сліпці, що брейгелівським пензлем
проваджені, мов п'яні, на рожен.

Десь я спинився в самовижиданні,
і, ставши ззаду себе, жду-пожду,
коли поперед мене стане військо
моїх одмерлих і нежилих душ,
і я за них сховаюсь, мов за себе,
тікавши світу...
10.4.

* * *

Недоля вже нитку сурову снує,
а згадую знову і знову
в каміння вмуроване серце твоє,
незнаний, незвіданий Львове.
Здається, від панських полишений учт,
камінний, кремінний, залізний
мені ти постав із підзамчових круч,
хоч сльози сліпили, як близни.
Торговище совістей, радощів, душ,
де золотом писані ярма,
ти вився провулками, круглий, як вуж,
од мене ховався недарма.
Бо що мені горда твердиня жаги,
бо що мені пам’ятний цвинтар.
Сплюндрована річко, твої береги
стріляють ув очі, як флінта.
Бо що мені трунок, цей трачений чар
оцих знакомитих батярів,
як колеться небо — за вдаром удар,
і дощ смертеносний ушпарив.
Раз пусто і голо і чорно довкруг,
раз чорно, самотньо і голо —
заходь же тепер за останній свій пруг,
за висліплі геть виднокола.
Пора відлітати. Сувора поро
опровесни, ти нескінченна.
Боюсь, перестигне пекуче перо
од праісторичного щему.
Дарма. Обібрався на дурня — і вже,
коли обібрався на дурня.
Бо не береженого Бог береже,
а смертна із мармуру урна.
Попереду білий, як смерть, гробовець,
і рвуться угору собори,
і хай би вам грець, і хай би вам грець,
всі завтра, всі нині, всі вчора.
10.4.

* * *

Твоя господа — камера ясна —
загупала в чотири чорних мури.
Щось вимінила у твоїй натурі
від тебе відгороджена весна.
Заворушилась зграйка таємниць,
що, спогадами збуджені, постали
і пугачем із досвіта кричали
і пахли першим листячком суниць
і прілим листям, злежаною глицею
і труском пересохлого гілля.
Догожею блукає молодицею
круг мене смерть. Я в неї немовля,
чий плач вона, мов мати, заколише,
і цицьки дасть, і на очах приспить.
І стане у господі ще тихіше,
навік у грудях відторохкотить.
Єси блажен, раз до кінця доходиш
і не дивуєшся. Єси блажен
за те, що вже себе не воловодиш
надією, котра не береже,
а більше губить. І віка збавляє.
О чорне узбережжя спроневір!
Лише про що то шепчуть шерхлі губи?
І що шукають очі проміж зір?
12.4.

* * *

Вже обрій — наче крига молода
озер передзимових. Підростає
далекий ліс на холоді. А небо
пустилося втікати від землі.
Рілля чорніє. Зазимком іскрить
порожній, безберегий, неокраїй,
вітрами видутий уздовж і впоперек,
натруджений, відголосілий степ.
Не брижиться, а ніби напинається
озерна хвиля, перегускла з ночі.
А окраєм проходить мій синочок,
шукаючи, де батько походив
надузбережні тропи. Круглі очі
не попускає подив. Скільки літ —
і скільки зим, і осеней, і весен —
а все здається: випливе нараз
із очерету човен.
Але мертва
сичить вода. Ніщо ані зрухнеться,
і тільки чорна зграя вороння
летить понад безоднею і висне
так, ніби в безмірі, геть відірвавшись

від тяготи спогадувань і снів.
А син іде — самотній і сумний —
тримає у руці очеретину,
і човгають на ніжках шкарбунці
об перемерзле груддя бездоріжжя.
— Синочку, — я нашіптую йому
із непроглядної пітьми. — Повідай,
як ти живеш і що тобі робити
ЗО самому бідному? І де матуся?
Про все мені, не криючись, повідай,
до себе, як до мене, прокажи.
І син сказав: немає мого татка,
нема й не буде. Що ж мені робити
самому бідному? Куди піти?
...І збіг сльозою зі щоки мій сон.
Дивлюсь — аж двері, два болти і вічко
та вирізу квадрат. І пильне око
мене тримає на прицілі. Темінь.
Сімдесят другий рік, хоча століття
і не згадаю. Київська тюрма.
І я помалу повернувся в себе.
12.4.

* * *

Перед тобою незбагненний світ,
синочку мій, моя пахуча кришко!
Твій тато обертається на міт,
кудись у безвість вирушає пішки.
І холодно, і сумно — сам-на-сам
без віри, що до тебе ще надійде
і почезає. Поки сонце зійде,
то може очі виїсти роса.
Ти пам’ятаєш — я тобі казав:
повіки не вмирають справжні люди,
бо хто родився для добра, той буде
до смерті кудлитись, немов гроза
над білим світом. По дощах і бурях,
по смерках, і обмовах, і смертях
він виторує найкоротший шлях
до радості — із горя та зажури
на ясен день. А ти благовістуй,
благовістуй мене своїм чеканням,
моя пшенична кришечко. Кохання
моє маленьке, спогадом частуй,
видінням, щебетом, словами, сміхом,
ще й ручками рожевими тріпни
і чорну смерть мою перепини,
і одведи од мене люте лихо.
Ти знаєш, я їй-богу, аж боюсь

подумати: як стрінуся з тобою.
Пощо, татко, не грався ти зі мною,
де ти так довго був? Що, як заллюсь
зрадливою сльозою? Як, безсилий,
тобі скажу про незбагненний світ,
криваві сльози та кривавий піт,
де не одного з нас вже смерть скосила.
А ми ступаєм далі — кумельгом,
то пагорби, то падоли, то вирви.
Що ми занадто щедрі, надто щирі
щоб не періщило нас батогом.
Тоді чого ж ти світу не зробив
хоч трохи кращого? Тоді для чого
на білий світ мене ти спородив,
як радості утрачено дорогу?
Що я скажу? Як страшно повідати!
Душа не своїм голосом кричить.
Аби — любити. І — аби страждати.
Так я скажу. І син мене простить.

* * *

Горить гора. Горить і ліс, і небо,
і діл — у полум'ї. І річка — ув огні.
Гарячий шепіт. Любий мій, не треба
не треба, любий мій, тебе — мені.
А сонце — сторч. А закипає спека,
живиця топиться і скапує смола.
І в два крила — ми летимо далеко —
далеко — далі й далі до села,
де гаснуть гори. Де димлять дерева.
Чадіє небо. І ріка — в імлі,
і Богородицею вийшла мева
з брунатною зорею у чолі.
Одна — червона. Друга — золотава.
Одна — солодка. Друга — аж терпка.
Одна — тяжка біда. А друга — слава.
І губиться розгублена рука,
і я вже рвусь — від себе і до себе.
Із себе рвусь і навздогін — женусь.
А понад нами — божевільне небо,
і божевільним я богам молюсь,
і так кажу: не вами, а за вами
на вічність ближче, по краю світів
ми разом поєднаємось серцями,
відступляться обожнення і гнів
перед Тобою, Матере і Діво,
перед Тобою, Друже і Жоно.
Бо ми, лише відходячи, щасливі,
зі стебел повертаючи в зерно,

де всі узгір’я ще й не паленіли,
де зграйна річка утекла назад,
де ще перед життям ми загубили
Семіраміди химородний сад.
Де при початку сходжень всіх і спадів
ми обронили, як гірку сльозу,
свої серця, котрим нема пощади,
коли заходить тільки на грозу
опроти шалу, поклику, бажання,
опроти всіх народжень і смертей
постане, рушачи гріхи кайданів,
вістуючи повернення, Антей.
І потечуть піски назад — у гори.
І ліс у твердь одвічну одбіжить.
І вигадані межі переоре
той, що із нині повернувсь у вчора,
аби себе по смерті одживить.
12.4.

* * *

Планета серця, трагедійний зал
опукою підноситься в узвишшя.
Продертий розпач так його колише,
немов біди тисячолітній шквал.
Хоч вись разить зухвалих наповал,
та порив нас відроджує і кличе
перелітати смертне узграниччя,
аби в пекельний вечора опал
крилом сягнути — в лоно самоспалень
до молодих і радісних офір.
Хай буде в серці злагода і мир,
бо ж ти господніх був забаг скрижалей.
Вгорі лунає галактичний рокіт.
Туди нас біди піднесуть високі.
І причастися тремола світів
уводнотон із мідною сурмою,
що здалини програла за тобою
в сто спогадів, проклять, і сліз, і снів.
То ж ти — повище себе стань. Над долі
залізний знак. Над себе і над світ,
передовірившись своїй сваволі,
котра одна кермує наш політ.

* * *

Зринув дощ — і серце захмеліло,
стигле ґроно гроз
з-поза хмари жаром заяріло:
начувайсь погроз.

Щедрий гамір котиться узліссям,
в рівчаках реве.
Небо, земле! О благословися,
зельне і живе!
Солов'ї пороснули, а знагла
й місця не знайдуть.
І цвіте душа твоя ненатла
і уста цвітуть.
Що нам ця гроза і що нам бурі,
коли рідний край
насилає радісні тортури.
Так повік карай,
Господи, і поєднай всевладно
воду, небо й твердь.
І любов, що, як гроза, пожадна,
і життя, і смерть.
І залий цей яр крутоберегий,
і серця залий.
Хай з'єднаються без обереги
в сповитку обійм.
Що зачнеться доброї години
в бурях і сльозах?
Боже, дай нам радісного сина,
мріяного в снах.
Руки, ноги, долі — все сплелося,
поки не помру.
Де струмить волога, де волосся —
вже не доберу.
Це бо квітка, і земля, і мати.
Це — говорить кров,
що любити — значить існувати,
бо життя — любов.
Бо зійшла на мене благостиня,
обуяла мить,
білий світ — і перший день творіння —
грає і струмить.
14.4.

* * *

Росте гора, і доли утікають,
і небо ближчає, і зорі все колючіші.
Відвирували сині водограї,
і відспівали придніпрові кручі.
Росте гора і репається діл,
та тягнеться дорога за ногами.
Нарешті — скоро стрінуся з богами;
ти там, причале мій. І там — приділ.
Ввійду в сузір'я, назване ім'ям
суворого товариша і друга.

Загомонить тоді уся округа,
лиш я себе нікому не віддам.
Лише землі. Одній. І — тільки їй.
І їй. І тільки. Цій землі коханій,
котра не любить, не завдавши рани —
смертельної, глибокої...
15.4.

ШЕВЧЕНКО. ДОРОГА ДО ОРСЬКА

І закривавились твої сліди
по сніжних кучугурах. Скільки ока —
все далина: порожня і глибока.
А ти — іди. А ти — іди. А — йди.
Тут мали бути села й городи,
текли річки, стояли частоколи
лісів соснових. Пусто все і голо,
немов після татарської орди.
Був битий шлях — ще вчора. А тепер
весь виднокрай зотлів, а люд — помер,
а вітер видув, а сніги встелили,
а заздрісні боги благословили.
Цей навіжений, цей скажений степ
на весну бугилою поросте.
17.4.

* * *

Скалком світла і кристалом болю,
з візерунком шарлатових барв,
ледве прозираючи зі шпар
темряви, я все тебе здоровлю,
світе мій прощальний! Зачекай
ще — бодай на мить — бодай востаннє
кожною утраченою гранню
надивлюсь на гожий небокрай,
доки він мені протистоїть
круглою вельможною бідою.
Я своєю, світе мій, сльозою
можу неокрай овеселить.
Найчіткіша радосте — кінця!
Ринь упрост — до сонця і блакиті.
Гілочку, що в яблуневім цвіті,
голуби несуть до правітця.
17.4.

* * *

Нас порозсовано по цих краях,
не чути ані ворога, ні друга.

Лиш колобродить у душі недуга
і колобродить розпач мій по снах.
Де ти, мій милий друже? Озовись!
Чи ми ще разом зійдемось колись
на тиху на ласкаву на розмову?
Де щире серце зогріває слово.
Струмуй, бідо! І самотою впийсь,
і доки світу-сонця золотого,
шукай по зорях, де твоя дорога,
і — радістю од себе засвітись.
17.4.

* * *

Ясні тонкоголосять крони,
благовістує білий світ,
галуззя в білому полоні
журливих усмішок суцвіть.
Сідає птаство щебетливе
на молитовний ліс долонь.
Яка ж, природо, ти щаслива,
немов дніпровська оболонь.
Співають клени понад муром,
і, набубнявівши давно,
бруньки розпуклися і шкуру
до мене вкинули в вікно.
Скупі дари твої, природо,
як і віддячення мої,
але люблю твою погорду
і знаки приязні твої.
Високе небо наді мною,
роями бджіл гудуть хмарки,
моєю здушені журбою
гримлять тюремні лотоки.
Оборони мене, природо,
од всіх напастей борони,
вернувши з чорного походу,
до свого лона пригорни.
Моя прамамо і дружино,
зичлива подруго, жоно,
благослови ж любов'ю сина
і це за ґратами вікно.
Бо я між небом і землею
спинився в леті — посеред —
перед всеблагістю твоєю,
ждучи своїх страсних черед.
18.4.

* * *

Ми з теміні виходимо на світ
і знову повертаємось у темінь,
геть роз’єдинені і поокремі.
У кожного вельможний свій політ,
колиска і труна, котрі з народжень
собі на зріст обрати може кожен.
Та обертається життя на міт,
одвічно припадкові наші кроки
назнаменовує всевишнє око.
Викрешуючи іскри з-під копит,
біжать комоні, а кошлаті гриви
лиш бурями вселенськими щасливі.
Кому ж ти, марновіре, шлеш привіт
у дикім передсмертному одчаї,
адже Господь живущих не прощає.
А прочуваєш галактичний гніт?
Стерпи, як сила є. А ні — то вмри
під моторошним сонцем, що вгорі
вельможно підбивається в зеніт.
Йдучи у ніч, вітаймо білий світ.
18.4.

* * *

Іду за край. Оце долання кола,
оця вперед занесена ступа,
оця ява, ця порожнеча гола,
і ця вода, солона, як ропа,
і ця безвихідь першого початку,
які страшні ви! Швидше поминай
цей край вагань і не лишай про згадку
ні вогню, ні золи. Іду за край.
Як леопарди крізь вогненні кільця
проносять порив сторопілих душ,
отак і ти ув око смерті ціль ся
і відродися в смерті. І не руш
старого розпачу. Почнися далі,
ген за шелом’янем, на рубежі,
коли замерехтять тобі скрижалі,
але про них нікому не кажи.
Де людський плав пливе і п’ядь за п’яддю
росте у море гордий материк,
немов здревіле вічності свічадо,
як віще слово або віщий крик.
Іди — за край. Народження — по смерті
тебе чекає. Прагни стрімголов
на ту тропу, що яра, наче кров,
воліє душ, що щирі і одверті
так і живуть — своїм передкінцем,
як припочатком. І рушають д’горі,

коли біда оба крила просторить
і повертає вічності живцем.
18.4.

* * *

Старого пня непроминальний спомин
чадіє, наче дим. Волокна намезг
утято при землі. Забуте небо
болить, як ампутована рука.
Ще мариться висока крона, щебет
веселих птаств і заволоки хмар,
рожевлених світанням, гойний вітер,
з яким ти радісно ставав на прю.
Усе це збереглося в пам'ятку,
та усихають спомини. А глибом
ворушиться сповите в сон коріння,
переганяє по старих судинах
застояний і збрезкотілий сік.
Інстинкт життя ховається од тебе,
і непомітно спомин увіходить,
і долітає до старечих снів
охляле, виголіле геть бажання.
— А, все немудре! Сниться — то і сниться,
і казна-що ввижається — і вже.
І так над плесом мертвої води —
вона живіша од живої — висне
на шелепочку сподівання корінь
і дотліває спогадами. Гляне
у себе і, відстрашений явою,
ані впізнанною, про себе скаже:
життя — то сон. Ані кінця, ні краю
нема тим снам, котрими ти почався
ще до народження. Труна й колиска
рікою споминів кудись пливуть —
не знаючи зупину.
19.4.72

* * *

Вертають журавлі на ветхі гнізда,
і знову гріють витрухлі кубельця —
то він посидить трохи, то вона:
попустять крила, щоб було тепліше
утраченим згадкам. Поживу носять,
збираючи на древньому болоті,
де ще позаторішня рогоза.
Але для кого та твоя пожива?
Журавлику, згодовуй журавлиху.
Вона за тебе старша, але ти

за сина їй і друга і дружину.
Вона за тебе слабша, але їй
нестерпніше оце життя старече,
немов пригадування. Ці кружляння,
сліпучі плавні кола високості,
солом'яні острішки, перші котики
і літеплене кумкання в ставку.
Це молоде курликання малечі,
і сіра тінь по голубому леті,
і жебоніння круглого струмочка,
і задесення жовтодзьобий крик.
Усе в минулому, що на ході пристало
і довго-довго відступало в сутінь,
немов понадморського перелету
це перламутрове курли-курли.
Усе в минулому, а ти на кладці віку
постій на 'дній нозі, поляскай дзьобом,
коли німує первозданна тиша,
жовтогарячий і мосянжний світ.
Усе в минулому. Та треба гріти
його старечим тілом, щоб вернути
з непам'яті те все, що не вертає,
але на скарзі, ніби на крилі,
ще допильновує старечих років
35 на вірі, що од срібного шнурочка
урветься чиста ясногорла тронка,
і закружляє молода журавочка
понад давно занедбаним гніздом,
де журавлиху журавель годує,
немов дитину, матір і дружину,
і коло неї бідкається, ставши
позаду смерті власної. Ізбоку
життя, де згадок сірі вервечки.
Спогадування — ніби смерть уроздріб.
19.4.

* * *

Плач, небо, плач і плач. Пролий невтримне море!
Струмуй, ясна бідо тонкоголосих вод.
Здається, от-от-от. Здається, тільки вчора
холодний запопав мене смертельний дрож.
Струмуй, водо, струмуй. Минуле не вернути.
Сьогодні — згибіло. Майбутнього — нема.
Щось на душі лежить, чого повік не збути,
ні з серця вирвати. Несила. Задарма.
Плач, небо, плач і плач. Пролляйся, небокраю,
і зорі, опадіть з потьмарених небес.
Чи в світі є сурма, що по мені заграє
останньої уже. Щоб більше не воскрес?

Струмуй, ясна водо! Реви, аеродроме!
Підносьтесь, літаки! Ридайте, груди ринв!
І землю впережи, високий горній громе!
А все ж твої, бідо, огроми затяжкі.
Плач, небо, плач і плач. Ти, смолокрила хмаро,
благослови мене! Ти, блискавко, вістуй.
Нехай святиться світ! Йому бо ніч — до пари!
То ти, водо, течи! А ти, бідо, лютуй!
19.4.

* * *

Збігають літа самотою.
І вже не знаю, чи живу.
І скоро рідною сестрою
свою дружину назову.
І буде син мені, мов янгол,
і буде батько — наче бог,
бо всі нещастя — нам на благо —
покроплять сльози, як горох.
Весняним потічком струмують
твої окрадені світи,
ми — тих, а ті — про нас не чують
у рівновазі німоти.
Але верстай свою дорогу,
бо серце — вічності мотор —
де не пристане — слава Богу,
нас відспіває віщий хор,
землі і неба струмування.
І тільки Мати пресвята,
немов ошукане чекання,
все б’є поклони до хреста.
20.4.

* * *

Заплющу очі — темінь. Навмання
ітиму вслід за тугою. Дорого
повернення — яка ти невпізнанна!
Усе бо стало сторч, і все — чуже.
А ти іди. Повернення своє
відшукуй ген за віддаллю чекання.
Старі будинки, ніби обгорілі.
Глухий завулок. Балка. Терикон.
Та віддаляють кроки семимильні:
прочорнений, опопелілий ліс
(були народини, дешеві жарти,
обридлі співчуття...). І дощ. І ніч.
І жовтень. І рілля. І ожеред.
У нього впасти — і проспати — скільки

достане сил, і злості, і терпцю.
А ти іди. Усохлий кущ: калина?
Шипшина? Горобина? Свидина?
Усе розмила темінь. Не пізнати.
Межа — і степ. І вимоклий бур'ян.
Спить у яру шпаркий охлялий вітер.
Берусь угору. Череда берез.
Одвільгле листя, ніби кошенята,
з дитинства бачені — в рудім рову.
Червоні кола. Череда берез.
Куди ж бо далі? Вліво чи управо?
Угору? Вниз? Іще до дня життя?
А ти ступай. Її не обирають,
незнаної дороги. Нею — йдуть.
Розмитий приярок. На самім споді
спокійний, врівноважений струмок
свою самотність нишком розважає,
геть затікаючи за небуття,
де хлюпотить недовідома хвиля.
Ось кладка. І не ковзайся. Ногою
обмацай і упевнись, чи міцна.
Скинь оком — і минай. Громаддя ночі
береться у тороси. Мокрий сніг,
і збоку надбігає жовтий вогник.
Реве літак. Заходить маячня.
Де небо? Зорі де? Навколо — безкрай,
і так незатишно! Лише зблудивши,
ти пізнаєш себе. Острішки тіней,
стереометрія нічних думок,
підступні манівці орієнтирів
і розпачу зникомий парашут.
Занадто не присмоктуйся, ссавцю.
Дарма, ссавцю, присмоктуватись. Мати-
земля нечула. Ніби чужаниця,
вона, глуха до тебе, потурає
твоїм жалям мовчазністю. Лише.
Тож не присмоктуйся до неї. Марно.
Камінна грудка, вкутана людським
стражданням, нас вона не помічає,
у неї інший клопіт: галактичне
кружляння над безоднею. Вона
ще більше неприхищена за нас.
Дивися впрост. Над небо і над зорі,
повище всіх галактик і систем.
І зрозумій, що розпач твій бездонний
і безпідставний на оцій землі.
Дивися впрост. Спотвореного криком
німого рота затули. Дарма
колошкати оцю відьомську тишу,
це безгоміння всесвіту. Єси

сама-одна, сльозо космогонічна,
розпанькана і витеплена кришко
нечулості кремінної. Дорога
тобі — назад. Вертаючись — живи.
Дивлюсь туди, де прикорні мої
вітрами порозвіяні і плугом
геть переорані — за жовтий вогник
і дальніх паровозів тяглий свист,
за смерк і мжичку. Прозираю безкрай,
що ліг між нами темінню і сном.
Дивлюсь — туди. За частоколом років
і зчастих бід, за німотою снів
лягла долина. Мати і мосянжний
ранковий подзвін од монастиря.
Вертає тато. І згори пустившись,
лечу до нього в руки — упаду
і розіб'юсь — та доброта безмежна
батьківських рук запопадає нас
на відстані. Лечу ув ваші очі,
журбою криті — навзнак, кумельгом,
мов у ясну благословенну прірву,
мов у ясну благословенну смерть.
Бо унизу — праджерело. Початки
твоїх початків. Далі — у тепло,
і темінь і вологу і незрушність
малого паростка. Отам — твій діл.
Там — нерозпочаткована дорога.
Там — той бік — тебе. Той бік — досвітів.
Ждання — то крику витягнута гума
і за крайболю видовжена геть.
Шукання — незаповнювана вирва
самонезадоволень — опинила
усі твої путі. Рознапрямкований
крокує розпач — у бознакуди
із бозназвідки. Ти — лише правець
комонів, витворених маячнею,
нестерпністю і голодом бажання,
непогамованого од віків.
Іди. Минай знайомі переброди
і повертайся. Довжись. Сатаній,
як віверіця в коліщаті. Тільки
самозгоряння. І самозгоряння
самозгоряння. Вічності алмаз —
мов дим затвердлий. А душа звалашена
уже збігається, як ртутна кулька,
твій край, що був назначений початком,
уже осягнуто. Старий початок
ще бгається у себе. А спіралений
кавалок шляху скручується ще
до цілковитих самоупокоєнь.

Ось він, початок твій, сіреч кінець.
А де ж це ти? Подосі — за шелом'янем
світ за очі забіглих душ? На споді
ворушишся, як тінь позапропалого
ожуреного тіла? За плечима,
що порізнили вікові світи?
Куди ти йдеш? Кажи — куди ти йдеш?
Ти, гордий рабе, гордий рабовласнику,
попав ув ополонку німоти,
котра морозом пряжить, наче приском,
Де ти єси? Кажи — де ти єси?
Де ти, кажи, єси? Єси, чи, може,
лиш був — колись, а швидкостей космічних
не постеріг за присмерком журби?
Усі шляхи впадають у безодню.
То ти зухвало край переступи
гулкої теміні. А віщі крила
ачи на злет, ачи на плавний спад
тебе подвигнуть — де сира земля
і одволожене сльозою небо
затуляться, як мушля правіків.
А що тобі вертати — в те гніздо,
розорене бідою? Там сторіки
плачів батьківських і гарячий чад
смеркавих дум. Туди, де неприхищеність
старечого знесилля, де журба
торохкає об стіни, мов горох,
де стеля нахилилась, ніби віко
віддавна спроневірених надій?
Туди — немов на лезо. Мов під дощ,
з якого виходу нема нікуди,
хіба що... і хіба що тільки ... ні,
я не зайду туди. Не варт підносити
безвихідь власну. Ти ще — потримайся,
коли несила утекти життя
шалених шквалів. Шепочу — безгубо
і — вже безгрудо — шепочу — простіть,
простіть мене, утрачені причали, —
ти, мамо, батьку, ти, і ти, дружино,
і сестро, й сину, сину мій — на Бога —
опорятуйте із тяжких невір,
з тортур самодонищення — зніміть
моє здиміле тіло із хреста
і без соборування — тишком-нишком
віддайте шану прахові...
Спізнився.
Уже нема ні матері, ні батька,
ні сина, ні дружини, ні сестри,
лише вельможний вітер походжає,
перевіваючи зотлілі слупи.

21.4.

* * *

Люблю цю тишу гробову,
що всесвіт облягла вельможно.
Ні тобі пікнути не можна,
бо під параграфом живу.
Державить мною цей статут,
ці дозволи і заборони,
ці пункти, приписи, закони,
єдиний прихисток — сурдут,
розписаний в дві цвілі барви —
червону й чорну — ніби крик
і німота. Заціп язик,
негідний доброї покари.
Ти досі висох на патик?
То долучайся до казарми.
22.4.

* * *

Отож, звикай до таємниці,
ступаючи в обачні сни.
Розлогим летом ауспіцій
значиться воля сатани.
А що там сталось за порогом,
за знаним, рідним, за твоїм?
Де слізно розмовляють з Богом —
хто із небесним, хто з земним?
Твоя недовідома рана
ще не вбиває, тільки їсть.
Та вже і смерть — тобі кохана,
і смерть — неначе благовість.
23.4.

* * *

Не знаю — спав чи думав чи ввижала
біда, ота, що в душу увійшла
воложеним жіночим синім жалем.
Ріка — вельможно й радісно — текла,
уривки лиць, очей, долонь і реплік,
окрайці вижебраного добра,
і давні спогади — ще тільки-тільки теплі —
неслись водою тьмяного Дніпра,
і все сміялось, прагло, гомоніло
і наближалось, мінячи подоб,
немов минуле мною струменіло
і холодило мій гарячий лоб.

Кипить вода, а голови жіночі
аж гнуться попід вітром і дощем,
і всюди — очі, очі, очі, очі.
І всі — на тебе зведені. І щем —
і мій таки — розлився безберего
по всіх щоках, і чолах, і устах.
Невже я вдячний їм? Невже підлеглий?
Чого це душу геть проймає страх?
Вода кипить і голосів охвилля
лоскоче попід горлом — утону!
А хай тебе поб'є нечиста сила!
Це ти, мій Господи, наслав ману?
Та ж дай склепити очі перед ранком!
Та ж дай мені забутись — хоч на мить.
А вже біда — лиха моя коханка —
скрадається до мене, ніби тать.
24.4.

* * *

Ідуть дощі. І непроглядна
у камері стоїть пітьма,
як довга дума нерозгадна,
з якої продиху нема.
Реве літак. Рокочуть ринви,
іржава бляха деренчить.
О Боже, як набридло жить!
Які благі були б прориви
у потойбіччя! За горбом,
мов за шелом'янем, укрийся,
та перед тим іще утрися
дружини білим рукавом.
Стуміла мати десь стоїть,
прозора, ніби голосіння,
нашіптуючи: де ти, сину?
О Боже, як набридло жить!
А дощ іде. А дощ іде.
То й ти, бідо моя гримуча,
пролляйся — зразу, ніби туча.
І най святиться переддень,
кінець кінця, початок тиші
і безберегий цей спочин.
Бо чим життя од нас мудріше,
то тим миліший нам загин.
25.4.

* * *

Утік з казарми — і подався
світ за очі. Аби не тут,

аби забувся, запропався,
пірнув у смертну самоту.
Як моторошно в самосвіті!
Як страшно і нестерпно як!
Хто зизоокий і неситий
мене сторожить між гілляк?
Це ти, мій розпачу охлялий?
Ти, спроневіро? Муко, ти?
Чи ти, мій гніве розбуялий,
мене узявся стерегти?
Я вже пливу — безкраїм плавом
крізь ніч, і віхолу, й сніги,
і наростає без угаву
відьомська тиша довкруги.
Жасні погойдуються сосни
і ронять спередвічний скрип.
О вічносте! Яка ж ти тоскна.
Ти пахнеш сонцем, наче кріп,
і грієш вихололе тіло,
і багрянієш, мов одчай.
Коли ж крізь ніч і заметілі
засяє молода свіча
в вікні оснулому? Даремне:
і люд поснув, і світ поснув.
Ти тільки-но себе і чув
у цьому безгомінні древнім.
Ніхто, ніде і анізвідки
тебе не кличе, ані жде.
Високі кедри — як релікти,
що вік іде, мов сніг іде.
В брунатнім небі, за імлою,
зіходять зорі голубі.
Ти чуєш плач? То за тобою
голосить вічність. По тобі.
26.4.

* * *

Безмежне, чорне, вигоріле поле,
поране, у вирвах і ярах.
Куди не глянеш — порожньо і голо:
оце крайобраз твій, мій вічний шлях.
Оце, душе, твоя сумна арена,
оце твій простір, пориве тугий.
Ти знову навертаєшся до мене,
хоча вже з біса збридів, дорогий.
Ані душі, ні просвітку довкола,
немов усесвіт смертю перепах.
Безмежне, чорне, вигоріле поле, —
прорране, у вирвах і ярах.

27.4.

* * *

Ізбоку ставши, тільки споглядай —
і світ тобі одміниться раптово,
і вилагідніє суворе слово,
і між долонь тріпнеться рідний край,
немов мале пташа, гаряче з туги,
живе — лише бідою. Між долонь
пойметься жаром раз, пойметься вдруге,
допоки згасне витлілий вогонь
отого обережного чекання,
що димом зійде, а не спалахне.
Та через нього чую струмування
тебе, і світу, й жалю, і мене.
28.4.

* * *

Кохана, щойно я дістав од тебе
у сто очей проглянутий папір:
що не рядок — то самота жіноча,
притуга, біль, і гіркота, і злидні,
і клопоти домашні, і журба,
і тепла ручка синова, і думи
опонічні, і погляд сторожкий,
і задуває вітер у гніздо
розорене (щоранку син питає
“Де ж наш татко?“ І погляд наполоханий).
І ніч. І темінь. А усе — ждання.
І я почув тебе, моя любове:
і довгі роздуми, і спроневіри,
і нарікання (тьмяні вечори,
німотні стіни, дальні голосіння,
мов пересіяний далекий розпач).
Тож я почув тебе. І стало прикро —
і сили не стає. Бо справді — прогріх:
сама-одна, в старенькім пальтечку,
перелицьованому із старого
на добре витерте. А що ж бо я?
Живу-чекаю, нібито подосі
існую в межисвіті — скраю смерті
і скраю існування. І не знаю,
куди заноситься лиха година,
що зрабувала — вздовж і поперек —
мою стужілу вихололу душу.
Бо так: аж десь там — ти, а десь тут — я.
Та чую голос твій, сумний і тихий,
і чую образ твій, моя мадонно

в старенькій, витертій на ліктях сукні,
і чую стогін твій — саме зітхання,
і чую потайну твою сльозу.
А призвичаюйся помалу-малу
до цього щонайкращого з світів,
де щойно сніг і сонце і мороз,
а зараз літо, і трава й цвітіння,
і знову б'ють морози. Скільки років,
а все не доберу — яка доба.
Тож я почув тебе — і ніби скляк.
30.4.

* * *

І гамори, і гуркоти — нестерпно.
Втішається ошукане життя
із власних ошуканств. А порожнеча
за кілька кроків стала — і стоїть.
І чую й я, що вже не сам — а жертва
себе самого і сліпих бажань
піддатись вічній течії. Даремне.
Доходь самообмежень. То — причал.
Укритися. Сховатися. Втекти
у живосмерть. Не бачити. Не чути
і вирвати із серця тих мучителів,
котрі катують душу сподіванням,
а жити не дають. І час минає,
а з ним життя. І сонце вже на пруг
стає вечірній. Померки. Пітьма.
Безсонна ніч. Горить недремна лампа.
І божевільний пугач десь кричить.
І гамори, і гуркоти — нестерпно.
1.5.

* * *

Обшукано усі кутки спасінь.
І все — дарма. Не знайдено нічого.
Немає порятунку? Слава Богу!
Таки діждав останніх благостинь.
І слава Богу. І перепочинь,
раз не добитись рідного порогу,
своєму серцю учини облогу —
бо це остання із твоїх твердинь.
Тож твердни. Твердни. Твердни. Божа твердь
навчилася віддавна остигати.
Отак і ти схолонеш, пане-брате,
коли в благословенну ввійдеш смерть.
1.5.

* * *

Стримить, мов цвяшок... Пам’яте, це ти?
До тебе і рукою ще подати.
Та рідної згорьованої хати
і подумом уже не досягти.
І пише, пише хтось мені листи,
лише не знаю, звідки виглядати.
Бо навкруги — провалля, вирви, втрати,
а тут, на шелепочку, тільки ти.
Здимілий весь, у кризі німоти —
тепер у ній довіку пробувати
Десь цілу ніч тонкоголосить мати,
а доля пише пальчиком хрести.
Дружино, люба, де ти? Простягти —
але куди? — свої жалі безсонні.
Синок спросоння простягнув долоні,
а доля пише пальчиком хрести.
2.5.

* * *

Оступить туга ненажерна —
і спробуй дати одкоша,
як нерви труться геть на мерву
і ходить ходором душа.
Набухле серце облютує —
як не урветься твій терпець,
і вже в мені многолітує,
мов припочаток і кінець,
і треба виходити ноги,
щоб натомитися украй
і так позбутися облоги,
і навертається пора,
коли, здається, все забуто,
все пережито, все спливло,
все виказано, перечуто,
і зразу студиться чоло,
і зразу ґрати почезають,
і лють ховається у тінь.
Бо інші духи в нас вступають
під знаком божих благостинь.
2.5.

ПІСНЯ

Дорога дороги стримить, ніби меч —
пускайся порогу, предтечо предтеч,
і несений вітром лети і лети,
бездомний лелеко, в далекі світи.

Десь тужить і плаче кохана жона,
тебе вже довіку не діжде вона.
І жалібні ручки синочок простер,
бо ж татка — немає, бо ж татко — помер.
Ти ж, несений вітром, лети і лети,
бездомний лелеко, в далекі світи.
Крізь хмари, крізь грози, крізь бурі, крізь грім,
на вижовклі лози, де стелеться дим
від тих україн, що усі — по світах
старих домовин неоговтаний жах.
Зорює земля з передранків сумних,
моє немовлятко, журитися — гріх,
бо нас не рятує, а губить — журба,
од смерті рятує смертельна плавба.
2.5.

ПІСНЯ

На трояндах бринять бруньки,
повесняні — гримлять струмки,
та збігають мої роки
самотою.
Яблуневий квітує цвіт,
майовий закипає світ —
за тобою ж згубився слід,
мій коханий.
І тепер я сама-одна
і блукаю, мов ніч, сумна.
Тільки ходить якась мана
за плечима.
Тільки смеркне — синочок спить,
і душа, ніби жар, горить,
ніби хтось в головах стоїть
наді мною.
Де не гляну — все ти стоїш,
де не стану — в мій слід зориш
і шепочеш: дарма, облиш,
бо не діждеш.
Переддосвітній крик лелек —
із далеких летять далек,
а мені білий світ померк
за тобою.
Повернися, коханий мій,
і на грудях мене пригрій,
хоч сльозою весь світ залий —
задаремно.
Бо відколи із передзим
накотився гримучий грім,
і клубочиться сивий дим
у безодню.

3.5.

* * *

Сосна із ночі випливе, мов згадка,
і сонна заворушиться душа.
Зелені луки. Річка. Плащ-палатка.
А самоти — ніщо не зворуша.
І тільки ти. І вечір. І безокрай —
надколотих світів. І тиша тиш.
І скільки ока — добродайна охра.
Даремне. І не згадуй. І — облиш.
А пригадай пізніше: сині сосни
і сиві зими кронами гудуть.
І ось вона — сумна, простоволоса,
нічні години, мов човни, ідуть.
Куди не гляне — спокій, спокій, спокій,
ніхто ані озветься. Німота.
Синочок спить. І сон його глибокий,
а мати — ніби знята зі хреста.
Сосна із ночі випливе, мов щогла:
від краю — ряска. Далі — куширі.
І спередсвіту стелеться дорога:
живи чи вмри. І знов: живи чи вмри.
І знову ранок. І жіночі сльози,
і недовіри. Сумніви. Дарма.
Твої жалі, немов чиїсь погрози,
і щастя за замками сімома
лежали в сповитку. Холодний повів
холодну халабуду обдавав,
палахкотіло полум'я любові,
котрому ти життя офірував.
Хоч — осторонь. І скраю. І наопад.
Бо нахилявся і чогось чекав.
Забуті, давні, потаємні тропи
з-за себе, мов з-за плоту, виглядав.
І сонний ліс. Духмяні сонні роси.
Ледь-ледь шаріє досвіток. Стривай.
Це ти голосиш? Ти — голосиш? Досі?
Ти досі ще голосиш? Не прощай.
Бо я помер. Давно. І вже відтоді,
здається, народитися не встиг.
Десь окрайсвіту тінь забута бродить,
та тінь, котрою я себе зберіг.
Бо ж ось воно — ошмаття існування!
Це гноття прагнень, спогадів, бажань.
Усе життя лягло в одне прощання,
і кожен крок — мов за останню грань.
І що не рік — то надбіги і втечі.
А десь цвіте незайманий тирлич.

Пливе сосна із серця, із хуртечі
і в душу входить всевельможна ніч.
4.5.

* * *

Деперсоналізація душі:
один, як перст, стою себе супроти.
Ніч ночі. Темінь теміні. Лиш зойк
підноситься над зорі. Перший крок
ачи останній? Ближче до скорботи
чи далі од надії? Не спіши.
Постій. І упокорся. І дивись
душею, вкрай ізвомпленою, далі —
за всевельможність любої печалі,
котра прошила груди геть наскрізь,
неначе куля. Сон. І ночі ніч.
І темінь тьми. І голосіння тиші.
І смерть тобі солодша і миліша
за всі надії. Тож її і клич.
24.5.

* * *

Між ґратами — незаймані горби.
Опукляться розмаяні дерева,
немов скрижалі пам’яті і мрева
цієї божевільної ганьби.
Десь Хвойка там відшукував скарби,
пощаджені багаттям неоліту.
Десь там моє життя, між віттям крите.
Десь там мій вік, зотлілий од журби.
Щовечора співають солов’ї
і ладним хором тягнуть, божевільні,
спогадуючи радощі поспільні.
Там сни мої і там жалі мої.
А наволочиться хупава ніч —
хоч в око стрель — світ покотом уклався.
Пощо ж, боліви ним, ти весь розпався,
а над руїною волає сич?
24.5.

* * *

Дорога самовтечі, непідвладна
моїм бажанням, рине, як вода.
І я спливаю не за течією,
але всупір — неначе в горловину
пролитих криків. Ніби повертаюсь
до давнього народження (моє

перейдене життя — то простір смерті).
Протипотік — запраг гори, як горя —
без світу, спогадів і навіть снів.
Я ніби закоркований. Неначе
лиш улягаю силі рабування
і самознищую буремний дух.
Малію, обертаючись на тугу,
пряму, як смерть, і чорну, ніби смерть.
Пролита цятка болю, я шукаю
утраченої грудки самосну,
іще не розпочатої. І марно:
бо ж самопроминання — твій приділ.
25.[5].

* * *

Між клятих паливод, іуд і християв
прожив я сімнадцять без малого днів.
О світе підніжків, убивць і катюг,
злодіїв, напасників і волоцюг.
Оцей батьковбивця, а той мордував
нещасну дружину — за те, що кохав.
Цей далі за смерть од перестраху втік,
а тому біда одібрала язик.
Той тужить і плаче, а той бубонить,
і кожен з них Господа-Бога гнівить.
За що мене, Отче, караєш життям,
пошли мені смерть — і тобі я воздам
за вічне впокоєння — спокій століть
засів, ніби дразка, у серці й щемить.
Наблизь мене, Боже, і в смерть угорни,
пірну я у тебе — ти в мене пірни.
Бо вирвався стогін, кудлатий, як дим,
не хочу пробути ні добрим, ні злим.
Жорстока розплата — минуле життя —
і кров постигає. Звіряче виття
уже закушпелило погляд німий
од цих несусвітніх страшних веремій.
Не хочу й на очі — ні ночі ні дня,
простую наосліп — іду навмання.
Та кожного кривда мене обпіка,
і падає в серце солоно-гірка
сльоза спроневіри. Людино, єси
твоєї біди це страшні голоси,
бажання добра із передсвіту тьми,
не злодій конає — конаємо ми.
У грудях ропавий бубнявіє щем
за цих баляндрасників, дурнів, нікчем.
І гостре бажання зринає, мов рик:
ще вистане мужності вибути вік,

ще виживу, вистою, викричу я,
допоки поглине мене течія.
Хай світ збожеволів, та розум ясний
ізісподу входить у витлілі сни.
Ще треба терпіти і марне — клясти.
А ти мене, Господи Боже, прости.
25.[5].

* * *

Тюремних вечорів смертельні алкоголі,
тюремних досвітків сліпа, як близна, ртуть,
а сто мерців, круг серця сівши, ждуть
моєї смерті, а своєї волі.
І день при дні глевтяники жують,
аби не вмерти і аби не жити,
а в пам’яті імчать несамовиті
минулі дні — дихнути не дають.
26.[5].

* * *

Розспіваний сніг, розлінований лижами, ранній,
летять з горобини червоні, як кров, снігурі.
На шибах лисиці, рожево-руді од світання,
а ти притулись до подушки і сльози гарячі утри.
Ген-ген як погнало цю щойно прокладену лижву
за чорні за сосни, за синій морозяний бір.
Колись ми блукали там, рвали у падоли пижмо,
і довге мовчання було — солодких довір і невір.
Бо що я тобі — як коршак, надлетів і розтанув,
і вже ані чутки, ні гадки. І вже не позвеш, не вернеш.
На шибах лисиці, рожево-руді од світання,
і мабуть, задарма ти любиш, задарма чеканням кленеш.
Із чорної невіді зву я тебе — накликаю,
витаю, мов дух, спроневірений, чорний, жалкий,
а вітер відьомський напругле крило прошиває,
одвіку тут шабаш справляють почвари гидкі.
Болить мені путь. Розлінований лижами, ранній
розспіваний сніг уривається в вирві німій.
На шибах лисиці, рожево-руді од світання,
окрий мене сном, безсоромна, непам’яті краєм окрий.
26.[5].

* * *

Я бачу тільки тінь твою — і вже.
А ні обличчя, ані рук не бачу.
І чую, що з тобою разом трачу
те все, що нас на світі береже.

Скололась крига. Цівка чорноти
так тяжко надимається з натуги.
Нема ані дружини, ані друга,
і де не глянь — все ти, і ти, і ти.
Моя жалка самотносте! Сестро!
Моя віками долана прамати!
Ти не живеш, а вчишся помирати,
офірувавши синові перо,
залите ртуттю, висліплою з туги.
Далекий погук і далекий крик.
О як ти звик, о як ти тільки звик —
сам, без дружини, без сестри і друга!
26.[5].

* * *

І джерело, напругле і круте,
воліє упокоритися. Тихо —
куди не глянь. Ставок. Страпата стріха,
повій — од шляху. Тільки все — не те.
Ще дибиться до пагорба стежа,
іще в криниці блискає цямриння,
а цівка ночі, вигускла, аж синя,
засоловіла полиском ножа.
Прикрий на засув двері. В ванькирі
так сумно пахне. Ніби сад осінній
поріс ці кадуби, мішки і скрині
і проімшанив зчовганий поріг.
І джерело, напругле і круте,
зволіло упокоритися. Темінь.
І тільки забуття, неначе кремінь,
жалкі стругає іскри і мете.

* * *

І вимінилось небо і земля
дорослому. І стала невпізнанна
уся моя батьківщина кохана,
що знаною здавалася здаля.
І ніби я не муж, а немовля,
що, неприхищене в чужому світі,
пізнало глиби, розумові скриті,
ті безберегі всніжені поля,
котрими смертні поїзди летять,
мов десяткове полотно, повітря
напнеться й пореться. І світ нехитрий,
в якому люди не живуть, а сплять,
проблискує густою чорнотою,
що стала, мов закляття, над добою.
27.[5].

* * *

Це просто втома. Втома і смертельна.
Це просто стало сторч на голові
тобі волосся. Пережди — минеться,
от тільки-но цигарку закури
і жди, що в серці буря відвирує,
і може, не доб'є тебе добро
важуче, як камінний хрест. Сподійся
на людську нездоланність. От і вже.
Набиті снами ночі, як мішки
призбираного збіжжя у коморі.
Дволикий Янус — кожне людське горе
і сльози серця — ніби лотоки
чи радості ачи біди — байдуже.
Устань. Тюремне ліжко застели
і за календарем надію виваж
чи сядь за книгу — довгу і нудну.
На віддалі, близькій од тебе, Гете,
лиш — недосяжний. Ждати перевчайсь,
бо люди ждатимуть і після нас,
а після люду ждатимуть богове,
чи вимовкла навіки-вік земля.
Отож, цигарку першу закури
і другу, третю запали, четверту.
Бо ця біда тобі не дасть і вмерти,
і все ж — життя, не смерть боготвори!

* * *

О Боже, тиші дай! О Боже, тиші!
Ця самоокупація душі,
оця облуда людяності, може,
страшніша за злочинство. Ця жага
самотерзання в вимерлому світі
напівречей-напівлюдей. Цей крик
ізрунтаного сонця — то занадто
нестерпно для людини. Тиші дай,
мій Господи. Зніми з душі бажання
нових чинінь. Дай можновладну смерть
для успокоєння, аби збагнути
оте, що ми збагненням перейшли
(мов гуси, кинуті на воду, вийшли,
не замочивши тіла). Тиші дай:
зупину. Абож — самоповертання
до роздоріж. Значи справжніші межі
між смертю і життям, між днем і ніччю,
між правдою й брехнею. Та найперше —
дай тиші, Господи. Од божевілля

цілющих зілль. А то земля занадто
змістилася з орбіти. Надто дивен
оцей розвій смертельний. Надто сперта
пружина узвичаєних терпінь.
Страшні занадто ці самотороси
почезлих душ. З височини, на кризі
лежить розплатаний орангутанг
глузливо язика солопить, косми
турботливо прочісує в дві лапи
і жде своєї ери. Надто мало
землі для духу. Надто для душі
розкошланої тісно на планеті,
де жити — горбитись (самовивищень
западини). О Боже, тиші дай.
А площина плавучих екзистенцій
нарешті успокоїлася. Море
розтопленого жалю хлюпотить
і нас відстрашує — чеканням довгим
благословенної своєї смерти,
як найпевнішого самозникання
у завше безгріховнім небутті.
28.[5].

* * *

Піти б у ліс, де стовбури шорсткі,
обвітрені, обшерхлі і незрадні,
і доторкнутися рукою глиці,
що відросла без мене. Віднайти
стежок забутих вимерлого світу
між давніх тьмяних голосів-подоб.
Туди, де гурт берізок на горбі
(яких там лижов пишуть середзимком!)
де паділ переярку і гойдання
святкових невибагливих бажань.
І там тебе зустріти — межи віт:
залякану і молоду і гарну
але в сльозах. Бо стали довкруги
потвори з забороненим обличчям
і так безгубо щось тобі шепочуть,
і провіщають присмерки журби.
Але далеко — далі смерти — ліс,
моє нестерпне і старе бажання
не раз згодовуване та голодне —
себе не розпізнає між подоб,
поміж намарних спроб, і кожна з них
скидається обличчям на воління,
що простягає руку і кінець
передчуває свій — і раз і вдруге,
допоки аж не зникне, бо дарма

спізнати світ, задуманий раніше,
іще до зустрічі. Отож — страшись
тих зустрічей нищівних, що одразу
навернуть на дорогу самозрад
і скажуть: згинь. І знову — згинь і згинь
потворо з забороненим обличчям,
почезни — і врятуєшся. В ганьбі
поперед смерти власної. Подоби —
ось та признака і остання грань,
котрої краще не переступати,
аби лишитися вовіки вік
собою і вивищеним, пробути
в переджитті, наприпочатку спроб
в недоновонародженні. Дарма.
Бо що це — надмір? Розкіш? Спроневіра?

* * *

В вікні тюремнім ранок забринів
крізь кволий дощ — непевний, як і співи
світанних горобців. І увірвався
непевний сон мій. Холодом війнуло,
немов дихнуло сіре небуття.
І я прокинувся. І стало ясно
і чисто стало на душі, покірній
недавнім сновидінням, що в кутках
іще тонку досновували пряжу.
Це виринання з безвісти у ніч
нового дня, видюще проминання,
збавляння літ, покора чорній волі,
цей доокруж збагненного, ці сни,
задивлені у витишений спокій,
15за свідків стали... Світ бо не змінився,
і ти є ти. І ти є вічний ти,
древніший за життя, одмолоділий
старезний стовбур праколін. Історій
непогамовне прагнення живе,
що проросте й крізь мури і крізь зорі
і забуття й покари. Ти єси
іще живий, за смерть свою живіший,
бо раб єси. Бо вічний раб єси.
Життя і смерть лежать на рівновагих
спокійних шалях — тільки доторкнися —
куди захочеш — і неспокій серця
вгадає стежку — вгору ачи вниз.
І стало радісно мені. Відрадно,
що день є день. Він щойно прибуває
з весняною водою. Десь біжить
збираючись на пагорб. Підведеться
і встрелить в очі полум’ям ясним,

засліпить — так, як і годиться звіку,
і ти за ним у вічність попливеш.
29.[5].

* * *

А все немудре! Ця розлука душ
споріднених на всі віки і віки,
але не чути погребальних учт,
аби спізнати, що рівновеликі
оці зусилля єдності — з обох
найдальших окриків (мов голуб'ята
ніяк не можуть свій переполох
терпінням скам'янілим гамувати).
А тільки ж небо угорі — одне?
І правий шлях проліг нам — уводносталь.
Дорого радості, яка ж ти проста,
от лиш коханий образ промайне,
підносячись над перетрухлі мури.
Пороще дощ. Та з вікових терпінь
гора зростає — і глибока синь
знімає зморшки довгої зажури,
і хай тут пахне ладаном — дарма,
і хай тут пахне смертю, та дорога —
і найсправжніша — вільна. Бо ж до Бога
ми зносимось бажаннями двома.

* * *

Возвелич мене, мамо. А я ж бо тебе возвеличу
тьмяним болем своїм і любов'ю, тугою, як смерть.
Усамітнений, сивий, гінкий, не молю і не кличу —
поминув мені світ і пішов, мов з-під ніг, шкереберть.
Та караюсь тобою. Одною тобою, кохана,
сивиною твоєю, сльозою, крутою, мов сіль.
Ти мій дар піднебесний, моя незагоєна рана,
перший спалах моїх геніально-чутких божевіль.
Бачу, ставши в кутку, насилаєш молитви до Бога:
запомож мені, Отче, і визволи сина з ярма,
заки довга моя не урвалась навіки дорога,
заки сина єдиного не поховала тюрма.
І спрацьовані руки, мов кореневища дубові,
вузлуваті, скоцюрблені, скляклі, неначе горіх,
пишуть вір ієрогліфи, крики своєї любові,
осягнути якої немога і навіть зближатися гріх.
У кутку при іконі простоїш, як свічка, до рання,
не збіжить ні сьоза: Богородиці плакати — гріх.
Шарлатовою скрипкою скрипне раптове світання,
бо й не зчулася ревна, як рання зоря зайнялась.
Запомоги прошу, мій Владико, мій Господи, сили

дай достояти тут, щоб для сина себе не згубить.
Світ немилий без тебе, моя Богородице сива.
Дай побачити тільки, зирну на хаплиночку-мить.
Бо, напевне, і в смерть я рушатиму вслід за тобою,
ув огонь і у воду. Тож тільки твої небеса
розпадуться колись над моєю тяжкою бідою,
і набезвік пробуде твоя вечорова краса.
І над тим над вишневим, над карим твоїм повечір'ям,
як веселка тремка, лазуровий твій усміх сумний
затріпоче, заграє над всім пережуреним миром
і спаде з пеленою зірок зворохоблений рій.

* * *

Мов кінокадри — буйне це життя
поза дротами. Тлум тяжких будівель,
вогні вечірні — жовті і німотні,
під кронами, заховані од ока
стороннього — юнак і юнка,
а над усім — пухнаста сиза тінь
од велетенської, мов лебідь, хмари.
Невже ж це ти, моя свята нудьго,
обведена муаром? Ти це, справді?
Ота, що сни сколошкує мої
і спати не дає? Невже так мало
відведено людині для бажань
і успокоєнь? Сліпота! Само-
подовження — на власну ж душу.
Рідіє консистенція, і дух
життєвий твій розлито по усюдах
до невпізнання власного єства
і голосу. Ні, визволяйся, рабе,
із власних пут. Бо займища твої
усі облудні. Знай: благословенне
самообмеження, маління, втрата
окрадливих орбіт. Бо простір серця
людині визначено з правіків.
29.[5].

* * *

[А]

Це час покар. Останнє — хто єси?
Останнє й перше. І в житті єдине.
Перед тобою — всі твої хвилини,
усі твої оджилі голоси.
Світ у тобі. Згуби чи вознеси,
чи це прокляття ачи благостиня?
І сполотніла, ждавши, Україна,
спередвіків зрадливої краси.
Це час покар. Кажи — ти вже доріс

до свого болю? Що твоєю кров'ю
увесь окіл сподіється з любов'ю
того, хто мужньо все це переніс?
Це павза павз — найперша і остання.
А де твій розквіт? Де твоє згасання?

* * *

[Б]

Це час покар. Кажи ж — хто ти єси?
Ачи заповідаєшся на сина?
Мов морок дула всі твої хвилини
і всі твої оджилі голоси.
Усе твоє. Згуби чи піднеси.
То це — прокляття ачи благостиня?
Позаду і попереду — руїна
і мертві, мертві, мертві всі часи.
Це час покар. Кажи ж — ти вже доріс
до свого болю? Вивчився — страждати,
аби в біді свій образ розпізнати,
свою подобу, праліс свій і ліс?
Ачи збагнув, що вже тебе нема.
Ти крик, що розчепірений стопало,
не мовить долі: досить. Або: мало.
Бо сам у тьмі. За пальцями стома.

* * *

У передсвітті мав я дивен вік,
ані турбот, ані гризот не знавши.
І тільки по народженні пропащі
постали літа. Дольний чоловік,
збагнув я першу смерть — і стало лячно.
Збагнув я другу — і урвався стерп.
Побігло древнє сонце на ущерб,
до тебе осміхаючись двозначно.
Життя — пішло убік. Руїна душ.
Руїна існування прозначила
тобі стежу і владно повеліла
ступати нею. І тепер не руш
днедавніх спогадів. Твій передсвіт
хіба що в сні привидився. Химери
тобі іржаві прочинили двері,
де гнались кажани услід харит.

* * *

Ти власну плоть утратив і життя
офірував химерам. І двозначність
людських чинінь спізнав у двох розтоках
добра і зла. І сам — добро і зло —

зігнувся од непевної зажури
за тишею-впокоєнням. За тим
неіснуванням, що життя і творить,
для ока непомітне. Переріс
набридлу ватерлінію? Чи глибу
запрагнув, ніби смерти? Ось вони,
душі протоки: правда і добро,
краса, і щедрість, і любов. І все це —
уламки душ, почвари, що, як дар,
даються людям. Тільки — дар зловісний,
що більше забирає, ніж дає,
що обдаровує, неначе губить
і віку прикорочує. Ці всі
уламки душ обсіли, як вампіри,
твоє чутливе серце. Ні дихнути,
ані оговтатись. Ти, вічний рабе
цих обов'язків, смертну путь вершиш
для радості, неначе горя. Досить:
живи у продумах. Так Бог велів.
Бо тільки-но забудешся, бо тільки
ступнеш убік, пристанеш — і кінець
наблизиш свій. І забряжчать собори,
що, вірою будовані лише,
держаться тільки вірою.

* * *

Вервечка заборонених бажань —
дружина, мати, син, сестра і батько,
побравшися одне за одне, ніби
на проході якоїсь божевільні,
мій сон веде й сама снується сном.
Дві постаті нахилені — моя
і їхня — поміж нами стала відстань
тюремних мурів — довго накликають
себе — подовженого на любов
і спогади. І так, сліпі сновиддя,
ми допроваджуємось до страждання,
неначе в ньому — поклик існування
і найдорожчий. І гарячий шепіт,
і подих — чую в себе за плечима.
Та потерпаю: обернусь — і вклякну,
і стану невпізнанним, наче сфінкс.

* * *

Є дві надії. Перша: білий світ,
що став на голову, таки нарешті
постане світом, а не тьмою. Друга:
небавом ти кінець наблизиш свій

і твердю станеш. Бо немає сил
терпіти, щоб талан твій став комусь
за власність. Бо нема для тебе сили,
якій ти б міг коритися. Пощо,
себе дійшовши, знову повертати
із гирл до перших витоків? Навіщо
переінакшувати родовід
і річище пролитих екзистенцій
змістити, ніби серця перестук?
Є тільки дві надії. Але ти
існуєш не між них, але під ними,
без них існуєш. І ніщо тебе
на світі не здивує. Надто рано
цей світ назвали світом. Надто пізно
людина спрагла власного єства,
допіру все згубивши. Надто щедрий
був Бог для нас. І надто нерозумно
пускати смерть попереду життя,
аби змертвити все, що нас чекає
в прийдешньому. О власна клітко,
о ребра здвоєні! О мудрість ґрат.
Є дві надії. Але край, здається,
лише один: усевельможна смерть.

* * *

Ледь очі стулиш — дерево росте
і павіттям, немов судини чорні,
тобі всю душу оплете, огорне
і серед ночі цвітом процвіте.
Під райським деревом кохана жде,
а яблука червоно-золотаві
мій син збирає в радості і славі
його за руку Пан-Господь веде.
А доокруж — барвистий диво-сад,
прорвались трави пагоном і квітом,
і молода зоря горить над світом,
а десь хлюпочеться Тиверіад.
Тож начувайся. Обережно спи,
щоб, ніби нитку в голку, засилити
у себе мрію, вигадавши міти
із поночі, крутої, мов ропи.
Допіру день посовгнувся в вікні —
стікає дерево і кров відходить
тобі від серця. А бажання — годить:
мовляв, найкраще жити — в чужині.
На чорну грудку стопиться твоє
розкошлане, мов сон, розкошування,
і тільки візерунок хвилювання
ізісподу, здається, постає.

На споді ночі спалахне вогонь
і молода, немов метелик, свічка
враз заструмує з теміні, і річка
стенається з грудей до білих скронь.
3.6.

* * *

Я там сидів, де трьох річок вода —
Дніпра, Десни і неба — струмувала
і обережно серце обмивала
якась непевна радосте-біда.
Усе ішло, проносилось, текло,
і тільки ти, мов сон світобудови,
стояв і кляк, і замовкало слово,
що на устах, здавалося, було.
Горів вогонь над ніччю. Землесос
кричав над темінню і німотою,
і ти, втрачаючись, ставав собою
як сам — чужий чи найрідніший хтось.
3.6.

* * *

Нас обкрадає здатність до звикання.
Неначе гамір — той, що повнить нас
бажанням існування, почезає
в навколишньому. Самодарування —
це здатність самознищення. Пощо
це добровільне самогубство? Нащо
це прагнення до ближнього? Воно
не стільки нагороджує, як губить
і робить нас мертвішими за смерть.
Ми обмираємо серцями (перша
подоба смерти). І душа потерпне,
і стане звичною їй тиша тиш,
і перший образ раю — так далекий
іще учора — видасться бридким,
мов іграшка на час. Погрався — й досить.
Тепер — довкола розглядайся. Знову
і знову прозначай собі межу
для болю, ніби щастя. Так кавалки
самого себе душу нам сліплять,
облудою вимощуючи стежку
самоутрати. Од віків обіруч
ми з себе вириваємо життя,
аби живий зазнати рай. Та марні
усі зусилля. Розум твій збагнув,
де край дерзань, але глибинні нурти
штормуються подаленілим криком

протобажань. Відлунням диких прагнень —
чи то вдоволень, чи лише велінь —
для того, щоб згубитися в цім світі
і, проминувши весь його огром,
не наразитися на справжню велич,
через благесенький ішовши міст.
4.6.

* * *

Холоне тіло на руках синівських,
але нема ні розпачу, ні сліз.
Так, нібито в якійсь космічній драмі,
не добереш — комічній чи трагічній,
обом назначено один кінець.
Довершення. Доходження до краю.
Зупинка. Воля. Спокій. Опочин.
Бо кожен з нас у другому конає,
немов живе. І — як вампір і син.
Ми вже не люди. Тільки силуети
зітерті, ніби давні п'ятаки.
І диким гласом ремствують поети,
бо у поетах ремствують віки.
Пустеля душ. І розуму пустеля.
Сон сну. Буття конання. В царстві зла
людина ходить тільки дубала,
уже забувши, де її оселя.
6.6.

* * *

З дощів, туману, забуття і туги,
із забуття терпкавої пітьми
постала перша постать. Потім — друга,
а потім третя. І зійшлися ми
в міжчассі і міжпросторі. Довкола
ні неба, ні землі — ані-ні-ні.
Немов порожня рура, кругле поле
без ковилу, без жалю, без стерні.
Лиш де-не-де незрушні мертві зорі
колошкають небес схололу ртуть.
Загублені у світовому морі,
вони вже не живуть, а тільки ждуть,
сподіються на те, щоб одживити
змертвілу порожнечу тих світів,
які заповідалися любити
до схилку літ своїх, до схилку днів.
Аж мати враз промовила до мене:
ти знав, мій сину, про мої жалі?
Ці зморшки, що орались на чолі,

найкращі літа відбирали в мене.
Нестерпно — припроваджувати час!
Нестерпно — обмиратися живою,
коли ти народився проміж нас
і материнською зогрітий кров'ю,
допіру став живіший од живих,
як вимінились ми, мертвіші мертвих.
Сподоблений найвищої пожертви,
не забувай, бо то найвищий гріх —
кореневища роду, чагарі
старих бажань, відслонення надії.
Тримай сльозу, що обпікає вії,
доходячи жорстокої зорі.
Твоя душа, окрита далиною,
тріпнеться передсмертно із імли,
обдасть мене цілющою водою,
таж тільки пізно. Ми лише були
за окрайсвітом, за провалля серця,
за вирвами днедавніх спроневір
зажебонів мій світ — уздовж і вшир,
та тільки серце мало не урветься,
все калатає: пресвяту журбу
просинену, притьмаву, обгорілу
почуло невідь-звідки і надсилу
забилося у затіснім гробу.
А щось, немов лоша, до мене бігло
мені про чорну славу і ганьбу.
8.6.

* * *

Синочку, чуєш, я тебе забув.
Неначе сонце, що в душі світило,
по довгих днях раптово відгоріло.
Хтось у мені помер ачи заснув.
І хтось притишений і не почув
того, що, ледь зродившись, забриніло —
ясне рожеве і безгрішне тіло,
мов найдорожчі роси, з мене здув.
І волохата прірва, ніби ніч,
пішла рости. І я стою узбіч
самого себе. Непомітно трачу
усе, чим жив, усе, чим тільки й значу,
усе, що відволодує мене
і входить, непомітне і страшне,
у пустку пустки серця, в тугу туги,
зазнавши найсвятішої наруги,
і перехлюпує, мов сон нічний
зізнався нагло: я — його. Він — мій.
8.6.

* * *

Цвіте акація за муром,
пухнаста липа губить пух.
Лиш ти, тяжка моя зажуро,
буремний забиваєш дух
зав'югою проклять і злості,
гримить, неначе бляха, лють,
тут місяць грає в білі кості,
тут гості не стрічають — ждуть.
Світ вирізано по живому
і кровоточать садна мрій.
Ти жди. Довліє дневі злому
його злоба. І порадій,
що званий був на бенкет горя
як піднесла над вись гора.
Отож, рушай. Твій шлях — між зорі.
Рушай. Між зорі. Бо — пора.
8.6.

* * *

Ми, пустоцвіти Божих існувань,
упившися зазиченою кров'ю
чужих чинінь, спливаєм за собою,
чекаючи загублених світань
вовіки й віки. Ніби місяці,
посріблені відбитим мертвим сяйвом,
не живемо, лише життя збавляєм,
пригашені відбитки на ріці
минулих літ. Зупину нам — нема.
Ми з себе витікаємо, як ріки,
лиш самотою й пам'яттю великі,
встромляємось між скелями двома,
аби ріка пливла, а ми стояли
і несобою самострумували.
Поезіє, покаро із покар,
моєї волі вікова в'язнице!
Всю мертву воду випий із криниці
жаги ж життя не вистудиш. Той жар
троюдить нас, запраглу палить душу.
Ми ж вічно прагнемо з води на сушу.
9.6.

* * *

Кажи — ти сам? Ти — сам як є? Ти сам?
Ні, ти не сам. Бо з волі ауспіцій
душа розпалась, ніби перловиця,

оновленим віддавшись небесам.
Почезли межі власного єства.
Навчайся жити і по той бік світу
і горем душу вигодуй неситу,
і сподівайся власного різдва.
Новонародження. Один помер,
помер і другий. Народився — третій.
Той, що давно сподобився безсмертя,
та помирає, зраджений, тепер.
9.6.

* * *

Ти, наче Богородиця, мені
ввижаєшся, лише склепляю очі,
а довкруги страшні парсуни вовчі
колошкають і сонну уві сні.
А часом я вже й спогади жену
про тебе, рідна, що на окрайсвіті,
немов конвалія у передлітті,
хапливому довірилася сну.
І так у мрінні, тиші та покорі
не знає, де то світ, а де сама,
і вимріяла все, чого нема,
однакова і в радості, і в горі.
13.6.

* * *

Рясним букетом білого бузку,
зарошеним у радість, син наснився.
І в вічності я вперше означився,
тримавши ручку, гілочку хистку.
А він сміється. Він сміється радо,
для мене прохиляючи світи —
душі моєї сховане свічадо,
мов спалах щирості і чистоти —
або господнє всевидюще око —
замиготіло раптом з глибини.
І я збагнув, що вік прожив, нівроку,
неначе дивні перебачив сни.
І я збагнув, що тільки ліпота
і тільки біле сяєво дитини
наповнить вічністю мої хвилини,
котрим байдуже: падь чи висота.
14.6.

* * *

Рушай убік, де справжній край душі,

де ще нема ні стежки, ані сліду.
Себе самого обійди, сновидо,
і мерву спогадів розвороши.
І віднайди оте, що, крите сном,
мов немовля, ворушиться на споді.
Усе чекає: хтось промовить — годі! —
бо обвалився вечір за горбом.
Як тяжко жити в вимерлих світах,
щоб тугою Осії голосити.
Як тяжко, вік навчаючись, не вміти
знайти між плетива правдивий шлях!
Куди спроваджує тебе політ —
нерозпізнанний, та грудний і рідний?
Коли впаду я, тихий і погідний,
і в смерті скрем'янію на граніт?
14.6.

* * *

А ти, як гілочка бузку,
наснилася мені.
Лиш бачу я імлу,
але обличчя — ні.
Лиш чую пахощі твої
і погляди твої,
і обвеселені гаї,
і співи-солов'ї
мов за свічадом, у тіні,
в найглибшій глибині
тебе я чую, мов у сні,
але обличчя — ні.
Далеко стежка пролягла,
побігла в небеса.
І мерехтить у два крила
твоя сумна краса.
А там, по сніговій габі,
тонкий пташиний слід.
Я повертаюся тобі
холодний, ніби лід.
І щастя й біль. І день і тьма.
І спека і мороз.
О Боже, кращого нема
за сто твоїх прогроз,
коли ти любиш і таїш
батьківський щирий сміх.
Знеси ж, благаю, до узвиш
цей хор жалоб моїх.
14.6.

* * *

Така пустеля моря і пісків
та пляжу, аж мосянжного від люду.
І коляться мої порожні груди
уламками давно забутих днів.
Ропава рінь стікає, мов вода,
отерпла і усохла од чекання.
Покам'янила віку струмування
припливів і відпливів череда.
Така пустеля опадає світ,
умовклий, перетлілий і оспалий,
і лиш рядки, що на папері стали,
карбують день-у-день твердий граніт.
14.6.

* * *

І обпоїла нас цілюща смерть,
і провела за руку, щоб за краєм
живого існування ми жили,
не відаючи, що нестерпний простір,
переступивши нас, переступив
самого себе — за найдальші межі,
і, втративши себе, утратив нас.
І, живучи в пустелі існування,
не витримавши вічності огрому,
що наломився на охлялу душу,
ми стали рятуватися од світу,
мов од наслання. І гріховні думи
гризуть нас ізсередини. І так
під панцирями вимерлого світу
і вимертвілої душі душа
сховалась, плюскла: поживи під сподом,
коли тороси вікових невір
наломлюються із узвиш. Таємно.
Бо обпоїла нас цілюща смерть.
Як древні вогнища спередвіків,
ми дотліваємо. У невідоме
дорога найдорожча. І по ній
ступай, не знаючи, нащо і прощо,
бо так забута доля прирекла
і призначила і кудись пропала.
І обпоїла нас цілюща смерть.
15.6.

НА НЕЗАБУДЬ — ДРУЖИНІ

Зустрінемося нині уночі,
коли засну я. І зі сну у сніння
твоє самотнє прийду, з туги синій.

Зустрінемося нині уночі.
Лише не жур мене і не клени,
що я, мов янгол із крилом підбитим,
сколошкав сон твій, люба, і пригнітив.
Але не жур мене і не клени.
І разом розтроюдимо біду
і будем пити смертні алкоголі.
Там, де чотири вітри бродять в полі,
чекай мене, кохана, я прийду.
15.6.

* * *

О, зрадь мене, земне тяжіння!
І вознеси повище хмар
і поверни забутий дар
сподобитися воскресіння
по той бік спогаду. Отам,
де вирнула по той бік світу
ота, що від очей укрита,
передовірить нас вікам.
15.6.

* * *

Синочок спить, порозметавши ручки,
дружина бачить свій розмитий сон,
і тільки материнські білі пучки
все шлють кудись волання чи прокльон.
Допіру сонце вибилось пораннє,
поранній щебет вітерець доніс,
а ти, неначе парашут, завис,
і в розтривоженому існуванні
кудись летиш, підвладний не собі,
а теміні, призначенню і долі,
летять довкола душі охололі —
чи то у радості, ачи в ганьбі.
Здається, в цілім світі ти один,
сколошканий зі сну тяжким видінням,
що Богом наслане, мов благостиня,
і сниш явою: мати, жінка й син.
І тільки Україна, ставши тінню,
ще творить всесвіт з вікових руїн.
19.6.

* * *

Наснився син, і море, і лагуни,
і синій сміх, і золотий пісок,
і твій, кохана, граціозний крок

при самім березі. Неначе гунни,
кошлаті хвилі просто в душу б’ють,
і вже тобі — ані передихнути.
Дарма, що без гріха і без покути —
ставай на довгу — далі смерті — путь.
Лиш перед тим — на окраї світів,
на окраї всеможної печалі
посидьмо разом і рушаймо далі,
де Пан-Господь нам зорі посвітив
зненацька і звабливо. Де дорога
повзе, немов гадюка, вздовж води.
Ступаю в слід. Куди ж твої сліди
прослалися — до чорта чи до Бога?
19.4.

* * *

Коли посне твоє здревіле тіло,
скорившися утомі. Коли сон,
зухвало подолавши всі заслони,
огорне душу і сп’янить її
розкошами недовідомих марень,
тоді я оджившляюся увесь.
І справжній хтось, що довго так чаївся,
щоб бути невпізнанному, нараз
уступиться у мене безборонно,
заскочивши зненацька. Сон і ніч
вельможно одміняють пережиті
стражденні роки. І ведуть у безмір
позакосмічний, що страшить огромом,
для тебе і незнаним, і чужим.
І вже тебе нема. Лише воління,
подолання — мов самоподолання,
протистояння, ніби вижиття,
хоч байдуже — живеш, ачи почезнеш,
але пробудеш ти на всі віки
в своїм житті, мов самопочезання
є смислом протистояних світів.
Отож, живи, марудься: невідь-сон,
холодний, як вода ув ополонці,
одслонить справжній смисл твого єднання
і прагнення — від себе. Без парфум,
що підмальовують дві хижі морди —
звірів щонайдикіших. Ти єси
по той бік потойбічності. Ослони
упали всі дочиста. Розгороджений,
вдивляйся у цілющу владну смерть,
що здовжує, мов тінню, існування
по той бік прірви... Тільки за шелом’янем,
за порожнечею і небуттям

ти знову повертаєшся до себе,
але — самоутрачений навік.
21.6.72

* * *

Калатала Десна — і на воду вода набігала.
Калатала душа, і в Десні калатала вода.
Як ти знала мене! Як ти знала мене! Як ти знала!
І казала: коханий, ану ж бо у прірву гайда!
Дві руки сороміцькі тягнулися ласо, як змії,
і заспрагла душа, улягаючи, ждала дощу,
і сльозою зарошені, тіпались радісні вії.
О, Іудо, нікуди тебе я повік не пущу.
Що я міг і не міг, як дитяче спускав забороло,
як крізь мене дивився округлий благий переляк.
Та ж який ти козак? Та ж який ти козак? Наоколо
надимався, мов шерсть на буй-турі, кошлатий байрак.
О вивільнення серця, виймання з грудей примусове!

О дорого утрати, солодка стезе рабувань!
І ярів надвечірок, бо ми загубили підкову
задля хижих і ниць і немилосердних кохань.
21.6.

* * *

І вже нема ні смерти, ні життя,
і стольний град почез, мов пес одбіглий,
і вже осліплі очі геть одвільгли,
нема — ні шляху, ані вороття.
Існуй, як є. З тобою — цілий світ.
Чи ти — у нім, чи може, він з тобою,
заприязнися, горе, із бідою,
котрої в небі пролягає слід.
Вельможна вічність, ніби п’яна, спить,
вельможна темінь поруч розкошує,
і той, хто рушив, більше не почує
своєї волі владну ненасить.
Неси, дорого! В’язни, темното!
Рабуй мене, мій всесвіте захланний,
бо я твій брат, я брат тобі коханий,
так, як сестра зрадлива ти, мето!
23.6.

* * *

Куди тобі прибитися, людино,
і до якого берега? Життя —
огром стихії — носить нас по хвилях,

і, кинувши на припадкові рифи,
велить покорі датися, мовляв,
оце причал усіх твоїх причалів,
це припочаток твій і твій кінець.
Допіру ти, вкорінений у скелі,
окропиш кров'ю власною свій кут,
як загогочуть шторми. Гойданина
води, чуттів, думок, материка,
зірок, і висі й віри — нас полонить
і владно в інші руки передасть
задля нової спроби. Знебережений,
ти тільки зойком пробиваєш путь,
котрої загубилась перспектива
у миготінні злетів і падінь.
Куди тобі прибитися, людино,
і до якого берега? Нічне,
звалашене, відьомське покотьоло —
уривки дум, і прагнень, і шляхів, —
обшарпана космічним вітром — линь,
куди несе тебе химерна воля
мовчазних і розлючених світів.
Бо ти єси уламок цілоти,
як вискалок безмежного мовчання,
існуєш тільки, як сліпе свічадо,
що віддзеркалює вселенську смерть,
подобу галактичної стихії.
І сновигають тіні по тобі
недовідомих рухів. І чужі
звалашують тебе натужні крики,
а ти — лиш око — подивляєш безум,
котрий — поза тобою і в тобі —
доходить власних вивершень. Опроти —
не вистояти духові. Єднайся
із німотою. В пітьмі — почезай,
всевласної тікавши порожнечі.
Де берег твій, людино? Берег — де?
24.6.

* * *

Криваві бутони душі обпікаються, ніби золою,
і клякне твій розпач, неначе повік скам'яніла гроза,
і спаленим деревом всесвіт уже заволав над тобою,
і скапує сонце медове — густа за сльозою сльоза.
Цей цвинтар галактик, цей безмір лунких вертикальних кладовищ
мерців ненароджених, в'язнів, напруглих, як розпач, ребер,
він гниллю зацвів, цей солодкий, отруйний і збавлений овоч.
Останнє, Адаме, доїж. Але де твоя Єва тепер?
Пролізли крізь штольню, неначе вернули у власне минуле,
здихай же на березі мрії, страшного діждавши кінця.

Ми, Господи Боже, давно вже ошукані віком, знебули,
заживши, як блазні, прикраси — тернового твого вінця.
Криваві бутони душі догоряють в пустелі, мов зорі,
в торосах узвишшя і паді, між тінню провальною круч,
уже переживши себе, ми в вічність вертаємось хорі,
справляючи власні кануни і власних чекаючи учт.
Оклякла, здревіла, зчорніла, в вогні спопеліла і струхла,
спинається ввись птероптахом душа галактична твоя.
Обмовкла, обтерпла, осліпла, од чорної люті осліпла
оця коронована гідра, отруєна болем змія.
24.6.

* * *

У безберегім морі — кораблі.
Вітрила, повні молодих енергій,
проносять нас туди, куди провадить
голодна невідь темних тамсвітів.
Лягають білі пасма у безмежжі
і почезають. І минають літа,
і з часом видасться зухвалий порив
лиш колотнечею затятих душ.
І ніде зупинитися на рейді
і кітву кинути, і переждати
своє бажання, і збагнути обшир —
одвічно моторошний і чужий.
І стомлені, і розпачні, й зневірені,
вони передаються цим стихіям,
немов ховають під крило вороже
свій незбагненний і докучний день.
І так їх носить — без керма і весел
і без вітрил — велике море волі
вселенської, привчаючи помалу
до світу, що чужіє на очах.
Колись припадком їх приб’є до бухти,
аби зажили спокою — тамтого
колишнього, юначого блукання,
бо той бік — тихомудрий і благий.
І знову сниться їм миттєве щастя
осягнутої смерти, знову сниться
морська непогамовна гойданина
і всесвіт, що втікає на очах.
Куди ж плисти нам? В вічному струмінні
душі і тіла, тверді й високості,
води і духу, і журби, і волі,
збавляй віка, зухвалий сину снів.
Бо не дано тобі життя прожити
і вкорінитися, бо ти не здатний
освоїти той берег чужинецький,
що зветься існуванням і життям.

25.6.

ЖАЛЬ

Тоненька плівка чорної води,
загуслої од довгого чекання,
напнулася в надмірнім сподіванні,
і вже не обібратися біди,
бо стрибнув біль і срібним павуком
геть пасмугами обсотав свічадо,
і вже вода сама собі не рада,
і вже забулась черга довгих стом,
як, зібгана у стогоні, вона
лежала плинна, чорна і отерпла.
Коли ж відкрились жили — стало тепло,
немов коло господнього вікна
із просвітком (хоч байдуже — куди:
у визволення ачи почезання).
Тоненька плівка чорної води
не витримала довгого чекання.
І вже не обібратися біди.
27.6.

* * *

Нехай сьогодні буде дощ,
хай струменить вода,
бо так запрагло — хоч не хоч —
це серце-вереда.
Нехай не буде нині дня,
хай примеркає світ.
І, поцуравшися ждання,
ступай у власний слід.
Оце, здається, справжній край,
це краю краю край.
Ще хтось шепоче: повертай,
а другий хтось: чекай.
Душе, відшукуй власний слід,
де знані всі стежки,
імла заткала весь овид,
гримкочуть лотоки,
і тільки келія моя
космічним кораблем
летить. Минає день за днем
усе, чим знидів я.
27.6.

* * *

І світ існує мій по той бік мене.

Увесь, немов покинуте багаття,
спокійно дотліває, чи вогнем
пойметься зопалу у кілька нападів —
мене до себе марно привертає,
бо вже туди заказано путі.
Живи на віддалі од себе. Слухай
забутих голосів різноголосся,
щодня-щоночі позирай назад —
туди, де, відгороджене навіки,
минуле скулилось, немов за шклом.
Воно горить, немов свіча, — по той бік
твоєї пам’яті: кохана жінка
відносить сяйво далі, далі, далі,
як голка, прошиваючи пітьму.
А ти дивись і жди. Вона от-от,
от-от вона розмиється у темряві
і ти пірнеш у темінь. І кінець
благословить тебе своїм пришестям,
що квапилось до тебе. І — занадто.
Ти ждав його? Ти ждав його?
Мовчи.
І не допитуйся. Мовчи. Не треба
троюдити відгомонілу душу.
Вона хай спить. Хай спить вона. Хай спить.
27.[6].

* * *

Я там стояв на кручі
між стовбурів дзвінких.
Рожеві тьмили тучі
мій осіянний лик.
Між небом і землею
червоно-чорний птах
самотністю своєю
знакує віщий шлях.
Мідяногорлим гласом
сосновий мрів орган.
Красо моя, окрасо,
бери мене у бран.
Чи порабуй і д’горі
навіки вознеси,
чи загуби в покорі,
чи в радості спаси.
І став я доростати
сподіваних небес.
Розлущувались ґрати,
як крига, берег крес.
І так звабливо звисли,
мов кетяг виногрон,

ієратичні числа
бажань і заборон:
постали між сузір'їв
і знакували путь,
котрою тільки щирі
на смертний одр ідуть.
Минулися бравади.
В душі — біди трубіж.
Провалля автостради
горить, мов гострий ніж.
28.6.

* * *

Стань збоку, подивляючи вертеп.
І, непричетний вже до інтерлюдій,
віддайся довгій, мов життя, маруді.
Але — дарма ти стерп. Дарма — ти стерп.
Піднявся кону моторошній креп.
Забігали, заговорили блазні —
одні щасливі, другі — вкрай нещасні.
Стань збоку, подивляючи вертеп.
Лише добудь вистави до кінця.
Не мед, здається, навіть глядачеві?
Усе — дарма. Довліє злоба дневі
і дотлівають рампові сонця.
Ти в межипросторі. І — посеред.
Життя і смерть — оце і вся вистава.
А німота заходить, ніби слава.
Проте й вертепна слава — теж не мед.
29.6.

* * *

Коли тобі обридне власне тіло
і остобісілий буремний дух —
перечекай себе. Немає сили,
котра б довіку ввергла нас між скрух.
То, звомплений, візьми себе у руки
і порадій, що всьому є кінець.
На голову пропащу ринуть круки,
а хтось там теше чорний гробовець.
Скажи, а як ти всесвіт упізнаєш
без цього галактичного ждання ?
Ти вічністю, мов кров'ю, підпливаєш,
простуючи в безвихідь навмання.
29.6.

* * *

Весь у минулому, пливу бозна-де.
Із бозна-звідки у бозна-куди.
Попереду — нема для мене влади.
Чужі для мене весі й городи
моїх покійних радощів. Мов тіні
Елізію, дитячі зблякли дні.
Лиш тягнуться до мене руки сині
і сині губи мертво-голосні.
Ми ще з тобою стрінемось, небого.
Дай, Господи, побачити хоч раз,
як відлютує цей вельможний сказ
і нам проллються в два струмки дороги,
де двоє рук шукає двоє рук,
де хилитаються високі тіні.
Розмилися пітьмою губи сині.
На цілий всесвіт чути серця стук.
29.6.

* * *

Будинок, що навпроти, обтікають
високі тіні дня, котрі годину
знакують в'язневі. Відбіг, як пес, —
за мур і просто в рів — коханий Київ,
а замість себе пугача лишив.
І цілоденна стрілянина. Руку
все не наб'є стрілець. Дрібнокалібер,
немов дитяча забавка, гвинтівка
колошкає потьмарені думки.
Над головою, справа, зліва, збоку,
ізісподу — старанно порозсовані,
поховані по кам'яних мішках
мої кохані друзі. Ні почути,
ні мовити до них. Доба утрат
на лезах губить голосні плачі.
Те джерело, з якого пив я воду
цілющого життя, нараз усохло,
стверділо, скрем'яніло — не вгризеш.
Ще далі — мури з молодих жалів —
зустрілися, дорогу заступивши
'дне одному. По той бік — їхня туга,
по цей бік — затяжна, у роздріб, смерть.
Будинок, що навпроти, кам'яніє
і крем'яніє. Ще спередодня
наїжиться в кереї волохатій
і закриває сонце й небеса.
Та дух мій, що знімається стрілою
у галактичну вись, свідомий жарту
вселенського: малесенька планета,
загублена в міжпланетарній пустці —

в’язниця, що полегшує життя
ув’язненим довершеністю горя
і філігранністю страждань, даремне
подвійні мури зводить. Раз померлий,
не помирає вдруге. Ошуканств
уже не бракне нам. Дарма дурити
одуреного. Але вбити — зась
того, хто вбитий віддаллю страшною
од всесвіту, хто скін свій пережив
ще замолоду, змалку, від народжень,
наважившись до всіх самоутрат
у цьому самовтраченому світі.
Дарма — радіти. Ремствувати — марно.
Це все було задумане — до нас.
Оцей мізерний клаптик існування,
де жити — тільки корчитись — і вже.
Тепер неси мене, моя бідо,
куди б не заманулося. Байдуже.
Там, де перегорів безмежний обшир,
дарма боятись холоду й вогню.
Бо тут немає шляху до душі
і не добрати марноти до серця,
Бо все — лише подоби. Тільки близни.
А ти прозрів. І спопелів. І вкляк.
Ачи живеш чи ні — не розпізнати.
Із коловерті згусклої зажури
не вирвати ні радості, ні горя.
Усе — притлумлене — твоїм кінцем,
що оточив, неначе еліпсоїд,
ізвомплену, глуху, непогамовану
твою стьмарілу душу. Ніби крик
з заламаними безміру устами
несе тебе до узбережжя смерти,
щоб наразити на жалкі краї.
30.6.

* * *

Немов жар-птиця предковічних вір,
жива вода з цілющої криниці.
Ти десь єси — всьому наперекір,
і хто в тобі пробуде — хай святиться.
Суцвіттями неолітичних зір
твоя таємна розкіш пломениться
і поночі, зимової хуги,
об груди б’ється, мов об береги,
твоя непогамованість священна.
Вернися, сину! Простягни рамена,
куди тобі підказує любов,
послухайся душі — і далі! Знов

зануртувала кров моя шалена.
Кого нема, тоді він всюди є
і всюди таємниче пробуває
зневіреному вірити дає,
потомленому сили достарчає,
убогого чеканням веселить,
зажуреному радощі дарує.
Нехай святиться світ, допоки спить
він многолітує й многолітує.
Здіймайся вгору! Всніжена блакить,
убивши, нас безсмертям почастує
як молодечих літ несамовить
посивілий і струджений відчує.
О віро віри! О красо краси!
О перле вікового сподівання!
Перенеси мене, перенеси
з епохи лютості в добу кохання,
де плинуть між медових берегів
молочні ріки, де горить калина
і де зигзичить досі голубина,
мов Ярославна з сіверських валів.
30.6.

* * *

Був віщий сон: немов на катафалку,
іще живий, я, везений на кару,
конаючи, востаннє подивляв
стьмянілі юрми, що кудись спішили,
і висів понад світом синій чад.
Обабіч мене — ті мої друзяки,
що бог їм радий, ніби диригують
процесією, подають поради,
як краще грати передсмертну мить.
І шамотіло море голосів,
колючі нашепти і радість люті,
ще й барабанний дріб чиєїсь усмішки
по плечах, мов по бубнах, вибивав.
Був вечір. І потік ілюмінацій,
напівреальний і напіввидимий,
космічним холодом окрив дорогу.
Як, прохолодо скону, ти свіжиш!
Та повнилося серце тихим миром,
передчуттям такого опочинку,
з якого нас живцем уже не вирвеш.
То в ньому пробувають на віки.
Якась модернізована Голгофа.
Велика зала, ще напівпорожня,
лише на покуті мотивом бога
бринів білявий тлустий чоловік.

І неслухняне і тяжке обличчя
він нашорошував, неначе вуха,
і силоміць видушував блаженство,
щоб затулити діри порожнеч.
Бовтки очей, округлість бляклих лиць,
обросла безпорадність підборіддя,
невправність випещеної руки
і постаті зрадливе хвилювання —
усе значило кострубатий Ляк.
І ось та мить, коли знялись вітри —
немов ридання, видовжені в простір, —
ось закушпелить, вирветься нараз
твоя зненапрямкована ракета
і відпливе навіки похід цей,
і вимовкне твоя свята дорога,
котрою вже не ти, а хтось обачний —
ізбоку тебе — враз порветься в лет.
О безголів'я, здрастуй! Пізнаєш?
Обличчям до обличчя притулися
і затули мене од цього світу,
відмалку неприхищеного... Доле,
провадь мене і пізнавай дорогу,
бо висить понад світом синій чад.
1.7.

* * *

І прочуваю таїнство життя,
свідомий того, що його я втрачу.
Здається, більше я мовчанням значу,
ніж бесідою. Марно вороття
собі діждати. Вже по той бік гір
заходить яре сонце. Іншим — сходить.
Тим, кими теж лиха недоля водить
по тих самих стежках. На той же взір.
Але нічого не передаси
з набутого. Бо що передається,
те тільки ошуканством і зоветься,
без мудрої, немов життя, краси
першоджерел. Потоку. І води
цілющої, мов небуття, криниці.
Пильную щедрі кола ауспіцій
в смеркальнім небі. Там мої сліди,
неходжені, лишилися навічно,
бережені для тих, для кого лет
ледь-ледь своїм крилом значив поет
у всевельможній пітьмі галактичній.
Та в світ уже немає вороття,
і більше я, здається, не настачу
за істину, що лиш на сконі значу

і прочуваю таїнство життя.
1.7.

СКИТ МАНЯВСЬКИЙ

Вбери волосяницю
і дайся на скити,
там чарівну жар-птицю
іще впіймаєш ти.
Сувору епітим'ю
на себе наклади,
бо геть набрались диму
всі весі й городи.
Бо стільки того чаду
щодень кіптюжить твій.
Будь сам. І — Бога ради —
не супся, а світлій.
Бо подоланний світ цей.
Ти ж, богоборче тьми,
пробудь, як світлолиций,
зімшілий чар ломи.
І добувайся днища,
де, праведний повік,
веселе гробовище
майструє чоловік,
що, поцуравшись весі
й веселих городів,
згубив у піднебессі
той край, котрий любив.
Заколисавши душу,
неначе немовля,
сховав її, де пуща
й незаймана земля.
Там виросте по ньому
висока бугила,
але не 'ддай нікому
ні крихти зі стола
своїх недовідомих
попередсмертних учт.
Бо за тобою — помах
останній: з білих круч
і в небо, до блакиті,
білобородий, линь.
Земля стоїть на цвіті,
немов небесна тінь.
Хай янгольська мармиза
замурзана украй —
цілуй Господні ризи
і д'горі надлітай.
Господь тебе полюбить,

причислить до святих,
але в раю загубить
тебе щасливий сміх.
3.7.

* * *

Те море, що ворушиться на споді
усохлих пам’ятей, стихія снів
і вирва начувань непроминальних
о тій порі, як самота самотньо
ще жде-пожде. Глевке холодне море
опроти зір сколошкало мене.
Носились берегом сягнисті тіні
забутих друзів і товаришів,
кохані йшли — погребною чергою.
Погребне сонце тліло угорі.
Такий неупокій! Така досадна
невиспокоєність! Мулькавий берег,
як скалок неоговтаних бажань,
надщерблений, мов збитий край тарелі.
Занісши ногу за страшну межу
обох стихій, я опинився в водах,
що геть мене собою пострумили.
І я це знав: що вже не вбережусь
утриматися. І червоні цятки
пурхавих птиць, немовби снігурів,
дзьобаючи, дощили чорноводдя.
А сонце, розмурашене роями
рудавих ос, чаділо в небесах,
додимлюючи мій передкінець
життя і сподівання. Віще море
ще хлюпосталося на споді дум.
І білоногі бігали дівчата,
тонкоголосий водячи танок.
5.7.

* * *

Так м’яко місяць висів у пітьмі,
просинений дочорна. Так обачно
летів грайворон, не торкавши крон,
допіру змовклих. Так пересторожно
звереснуло звірятко в пущі лісу,
коли ти на горбі стримів, як пень.
Поза плечима шамотіло озеро.
Сюрчали сторожі, громохкі постріли
колошкали омирений мій сон
і одміняли перемовклий спокій.
Проте — я заховався. Очі — ввись

устромлені, підносили погруддя
повище віт, де на одній площині
тримався всесвіт, Пан-Господь і я.
І там себе досновував, як нитку
сотає з себе шовкопряд. Безокрай
був тільки задля мене. І почезлий
у ньому, задля нього висів я.
Сузір'я перебляклих стиглих зір
збиралося, мов дощ, над головою.
І від потоми взгірного ширяння
враз засвітилась зісподу земля.
6.7.

* * *

І я сягнув нарешті порожнечі
і зупинився, вигорілий весь.
Довкола — пустка. Погаром бажань
(намарні спроби вирватися з смерті)
пропахла невідь-далина. Зигзичить
скажений пугач. Рівно сім разів.
Як моторошно, перейшовши шляхом,
пригадувати збавлені путі,
уже недовідомого торкнувшись,
де тільки лет. Лише спадання й лет.
І тяжко навантажений собою,
гнітишся ти — собою, ким крило
правує всевельможно. Ось де окрай.
І ось де чар п'янкого небуття.
Ти ще на лезі самопрочування,
на пласі спогадів-передчуттів
блаженного кінця, котрий значили
іще до тебе. Коло. Спокій. Край.
Самоприпинення. Стара чернетка,
прочитана і вздовж і поперек,
мов пале листя в струмуванні річки
переживає смертний свій маршрут.
Оце буття за краєм. Ця хистка
межа — себе і не-себе. Мов пляма
запаморочень, певно спередвічних,
повзе скісною тінню. І гулкою
подоланістю заступився стук
грудної неоговтаності. Досить:
гулкої порожнечі я сягнув
і зупинився. Вигорілий простір
отінив свічку — болю епіцентр.
6.7.

* * *

Ти ще зовеш мене — а я вже рушив
од тебе — геть. Ти ще зовеш і віриш
у тьмяний поклик свій. Та пойнялися
останніми вогнями береги
і покрутилися прижухлі лози
і вже лисніють стерні, мов ножі.
Вітрила виспокоєних небес
напнулися супроти — гиля, гиля
увись, увись — і вже мені курличуть
далеку путь. Та ж хутко! Не барись!
Ти ще мене сподієшся, та я
поймаюсь летом, наче безголів'ям,
ще чувши поклик твій. Коханий ретязь
урвався і просипав краплі крові,
як перламутри досвітків смеркальних
чи розсипи світанних вечорів.
Та ти — чекай мене. Бо ще за краєм
цієї вічності є друга вічність.
І там мене чекай. Отам. Одразу
за краєм смерти. Клич. І виглядай.
6.7.

* * *

Мене гойдає хвиля почуттів
у неокраїм тьмяно-круглім перлі
блакиті, сонця, суму і тепла.
Над головою — небо. Унизу —
хлипка вода. І тисячі відтінків
пругкої барви, синяви одради
і фіолету пізньої жаги.
Так — горілиць — лежу, і кожна хвиля
погойдує мене і доручає
бажанню. Легко, м'яко, пругко як,
і солодко, і тепло, і волого,
і безберего-кругло. Сам Господь
мене довірив цій вільготній хвилі,
пустивши за водою. Спалах сну
іще росте, розклублюється, зріє
і пукне, як троянда. Круглий сон
ледь-ледь припахує. І тонко-тонко,
мов голочками спраги. Краще вмри,
аби нараз не видовжити хвилі,
аби нараз не перечути миті,
під опадання ярих пелюсток,
таке миттєве і таке уроче.
Благослови ж померти — до кінця.
6.7.

* * *

О не зови мене, не клич мене,
це не по-чесному. Благаю!
Тебе ж у радості вітаю я,
тебе і в горі я вітаю!
Молю — не розсипай зигзицею
те перламутрове скигління.
Постань на всі віки жар-птицею,
як пізніх років воскресіння.
Не наворожуй сподівань нічних,
не нагадай про краплі щастя;
перезабутий плач, мосянжний сміх
почути-бачити не вдасться.
Немов відбиток на воді тремкій,
що не почезне в хвилеводді,
пробудь мені в солоній і гіркій
у богонарожденній вроді.
6.7.

* * *

Неначе жмуток птаства — вибухає
з розкублених багать — отак і нам
геть розтривожені знялися душі.
Знакують мойри наш останній лет.
Високі вогні спопеляють крила
і застеляють погляд. І несуть
на пагорбі розпеченого вітру
до урвища, де спад земного сну.
Куди податись нам, не залишивши
нічого з того, що колись життя
утримувало нам на рівні віри?
Ні знаку не лишилося по нас.
Лише тече ріка многорукава
і хвиля хлюпотить об давній берег
побронзовілий. Пам’яте, натужся
і залишайся після нас хоч ти.
Щось увійшло у душу спередвіку
і пригнітило серце, і журби
довкруг насіяло, неначе маку.
Журися. І тьмяній. І закипай.
По часточці. Бо дрібнена душа
ізгодом заживе, зімкнеться коло,
а те, що довго раною скиміло,
острупне, виболіє, відболить, відімре.
Тепер — нам не зібратися. Повік
пробудемо у множині. Окремо
від свого тіла, здавна очужілого,
на відстані смертельній ...
7.7.

* * *

І вирветься із мене птах,
і зрине до небес,
щоб тіло відпустило страх,
і з тим щоб я воскрес.
І заспіває, мов пташа,
дзвінка моя душа.
І буде радісно землі,
що сирі та малі,
пробудемо в височині,
залишимось повік
на безоглядні ночі й дні,
бо так Господь пророк
і долю визначив таку,
щоб поринали ввись,
бо так зозулине ку-ку
застерегло колись.
7.7.

* * *

Благословенна днино, ти скінчилась.
Урвалася, мов припадковий сон.
Відпраглось. Відчекалось. Відлюбилось.
Бери ж мене, журо, у свій полон.
На окраї життєвого дерзання,
на щовбі дум, колючім і стрімкім,
так тяжко дожидатися прощання
з твоїм ім’ям і в імені твоїм.
Далекий край, ще дальший за видіння,
тонка рука, що виблідла в літах.
І сиза мла. Пітьма. І безгоміння.
Бо душ не відволодає і страх.
Ти пропадеш! Ти зникнеш! Ти почезнеш!
Розтанеш. І розмиєшся. Немов
світанна зірка в галактичній бездні
чи досвітку рожева хоругов.
Ти лиш надія наших двох народжень.
Намарна спроба. Проблиском надій
постала з висі. Хто нам допоможе
його надпити, смертний наш напій?
А сніг іде. Кушпеляться дороги.
О, як напнулась волохата лють!
І потерпає місяць круторогий,
що моторошні зорі опадуть.
Та в’ючиться дорога. В’ється, в’ється,
надсило уникаючи біди.
От-от вона, от-от вона урветься

і снігом примете мої сліди.
Благословенна днино, ти скінчилась.
Урвалася, мов припадковий сон.
Відпраглось. Відчекалось. Відлюбилось.
Бери ж мене, бідо, у свій полон.
9.7.

* * *

Цілую в сні сумне твоє обличчя,
моя скорботна матере! Прости!
Моя біда тебе до себе кличе
на чорні і осмолені хрести.
Моя журавко сива! Зозулице,
як холодно в обмерлих цих світах!
Та хай живе у ньому і святиться
святий мій біль і пресвятий твій страх.
Дороги розбігаються нарізно,
але обидві — в смерть. Обидві — в смерть.
Потьмарене, скуйовджене, залізне
обрушується небо шкереберть.
Ти щось до мене мовиш — із сльозами,
я ж, безголосий, сквапно шепочу.
Лягла нищівна далеч проміж нами.
Прости ж мене, як я тебе прощу.
9.7.

* * *

Живи — і мучся. Але все то гра.
Калейдоскоп — і припадковий — багнень
проблисне в снінні, правлячи офіри
за цей сліпучий, ніби спалах, сон.
У порожнечі радості й осмути
шукай про людське око суходіл,
допоки безоглядна течія
одмін, що звуться часом, все те змиє
в нестерпній помаяченій воді.
Бажання наші — вигадки. (О весно,
ти щонайкраща з вигадок людських).
Тепер — антракти — без кінця і краю.
Пильнуй спокійне самострумування,
коли лілеї жовті пелюстки
малішають і чезнуть. Мертве плесо —
твоє свічадо, вигасла душе!

* * *

Блискучі рури власним сяйвом сліпнуть
і ззовні, і зсередини. Струмить

високий день. Як спирту штоф, стоїть
осклілий обрій. Інші в душах тихнуть
і віддаються щедро, як жінки,
твоїй душі, що в сяєві оскліла.
Лиш довжиться твоє високе тіло,
мов ажуровий міст, через віки,
і заслухається великий світ
своєї таємниці. Ледве чутна
струмить ріка надії каламутна,
змиваючи небес осклілий лід.
13.7.

* * *

Запахло сонцем, воском і зелом.
В мосянжне колихання передліта
летить бджола, любов'ю обігріта,
мов янгол із надламаним крилом.
На обрії, одразу ж за селом,
де оболоню тишею сповито,
горять кульбаби, тішачи півсвіту
глухим, журбою живленим огнем.
І, надлетівши, зморена бджола
відчує стебел плавне колихання,
як дихання, і як кохання,
і як плавбу до вічності. Мала,
вона пойметься ярим злотом сонця
і схочеться їй віщих таємниць
запричаститися, припавши ниць
до утлого кульбабиного лонця.
13.7.

* * *

Вона і я поділені навпіл
містами, кілометрами, віками.
Озвалось паровозними гудками
твоє минуле із кількох могил.
І отрусивши предковічний пил
самотньої душі, понад зірками
ти пролітаєш, вибитий із сил.
Земля — над нами. І земля — під нами.
Бо одмінився день тобі. Поранок
цідився крізь шпарини домовин.
Десь там береза, і паркан, і ґанок,
неназвана жона і мертвий син,
скоцюрблений од болю молодого
ще спередсвіта. І сльозу сльоза
повільно побивала. Слава Богу
за те, що жоден слова не сказав,

лише зчорніле небо пік очима,
надсило спогади за душу тряс,
допоки тьмяним видом не загас,
обмерзлими ворушачи плечима.
13.7.

* * *

Отож, мені наснилася вода
і дуже чорна, як смола пекельна,
як застилала серце срібна пелена
і гримотіла радісно біда.
Я довго вис, неначе ріс угору,
підносився, здіймався, опадав,
і юрмились округ страшні потвори —
то сто моїх смертей ловило ґав —
і вигостріле серце, дуже жальне,
тремтіло в грудях, наче поплавець.
Яка ж ти, земле, гарна, як прощальна,
і ти, нестерпно довгий мій кінець.
Де ж вись моя? І де найнижчий низ мій?
Елізію потьмилися поля,
і я втікаю в світ забутих візій,
планету назираючи здаля.
Отак лечу. Внизу вода струмує
і закипає небо угорі,
де раптом заяріло три зорі.
Котра ж із них на мій кінець пантрує?
Полегкосте моя! Крилатий жах
геть розмиває гордовитий вид мій.
Крайнебо вже посіли ветхі відьми
із брезклості смарагдом на очах.
14.7.

* * *

Корися, сину мій. Корися, сину.
Життя бо нас ошукує. Дарма
стидатися, коли уклінний, ницьма
покутуєш свої гріхи правічні,
тобою взяті в спадок. Тож — корись.
Нам, може, не зустрітися. Бо сон
минулих літ лиш перебіг і станув,
немов туман (молозиво, притуга,
рожеві нашепти, серпанок мрій
і те непогамоване безчасся,
котрим лише впиваються усмерть).
Який далекий ти! Крізь сто ночей,
народжених, неначе покоління —
одна від одної, крізь сто зажур

у безбереге забуття дивлюся
туди, де знана усмішка твоя,
уже розмита по краєчках уст,
зависла — не дає мені заснути,
ані вернутися. Вона і я —
то двох руїн болючі гострі скалки,
дві, белькотіння сповнені, біди,
обчовгані, мов валуни терпіння,
зриваються із ночі скрижанілої
і котяться у непомітний день.
Корися, сину мій. Усе — облуда
у тому, що назвалося життям
і, дочекавшись нашої довіри,
зблудилося — само, зблудивши нас.
19.7.

СЛОВО

Оте хистке, ледь з’явлене, котре
назвало нас і темінь означило,
сягнувши споду, глибше суть бере,
аби вона повік його корила,
щоб набухали жалем бинди вен
і червоніли згагою завзяття,
аби збагнув, чий вік немов прокляття,
що він отим прокляттям і блажен.
19.7.

* * *

Похмурий досвіток чи пітьма дня?
По той бік муру гуркотять машини,
вдивляюсь із живої домовини
туди, де розкошує маячня
моїх далеких недобутих марень
в калейдоскопі радоще-жалів,
над вежею стожальної покари
стрілою давніх і незбутніх днів,
що споєна отруйним соком світла
і мерехтить, мов алкоголь терпінь.
Підноситься душа моя розквітла,
запрагла йти у всезнищенну синь.
Яка це ера? І яка пора?
Один, чекавши судної години,
вслухаюсь із живої домовини,
як галасує вічна дітвора.
22.7.

* * *

Від самоти і довгого чекання
я вже, здається, скоро посвічусь.
Жду день при дні, та, мабуть, не діждусь
благословенного всепереймання —
життя і смерти, щастя і біди,
розлуки й зустрічі, пітьми і світла.
Тож вишепочи — спрагло, як молитву, —
довіку-віку втрачені сліди.
Щоб видалося давнє тихим сном
і мерехтінням вічного жадання.
Тороси безберегого чекання
громадяться, мов айсберг, за вікном.

* * *

Берези — навтьоки. Трава напнулась.
Згинаються тополі в три дуги
і спересердя хмари хтось прогупує
і гнівно ляскають білясті батоги.
З зазубринами грім, немов рубель,
пригнічує поважні хмари-гарби
і часто падають їздового удари:
ушпарить — синій пучиться рубець.
Воли притомлені, схиливши круто голови,
щипають на ходу шалену зелень.
Та в’юниться, немов батіг, їздовий:
— Рушай, гроза, під райдужну веселку.
23.7.

* * *

Болото, луки, річка, очерет
так сонно дихають, туманом криті.
Вглядаються у човен зорі вмиті,
кажан прямує свій нервовий лет.
Там, де ворожить при вогні поет,
у казана дитинство зазирає.
Там молодість дібровою блукає,
в болотяного виквіту букет
збираючись. І не спіши вперед,
бо чагарями спогадів прослалась
твоя дорога дальня. Все б те звалось
тобою, тільки приопалих мет
ще крила не просторились, підбиті
шротиною покори. І не мед
до себе впасти в рабство. Лиш намет
скидається, як птах, у соннім житі.
23.7.

* * *

Отут, край зеленого моря, де стелиться дим пелехатий,
де гони горять тамбережні і колеться дня малахіт,
чекаю своєї утечі, відваги, немов самострати,
округлим бовваном замрівся упень заворожений світ.
Це втома. Це спокій. Це вічність, котрих помінити не можна
на добре прокурені ночі, на кострища чорних мотузь.
Вельможне моє безголів'я! Моя безнадіє вельможна!
Тепер я ваш бранець одвічний. Я ваш. І навіки. Клянусь.
Звабливо жита іще грають спижево-зеленим охвиллям.
Тужавій, бо час. Бо планета вкривається золотом піль.
Троюдо, розрадо непевна, моє вікодавнє тройзілля,
тебе недопити. Прощай же й ти, осиротілий мій біль.
23.7.

* * *

Усі шляхи — від себе. Повертай
тепер назад, пізнавши окрай серця,
де на студенім вітрі задубіла
скричала і розкудлана душа.
Тепер вертай назад. Оборонися
від чорного прокляття борозни,
що розорала серце і надвоє
промежувала твій округлий сон.
Тепер вертай назад. Нема ні ночі,
ні дня тобі немає. Посеред
гніздися, наче біль, котрий рятує
від туги, воздай, маючи.
Шляхи —
усі від тебе. Там лежи кістками
і жди подорожнього. Сиза тирса
прошелестить над ним, немов сайгак,
і вітер пробіжить. І синя чайка
кричатиме, запрагши відволодати
і степ, і сонце, й вітер, і тебе,
полеглого кістками. Хай дзвіночки
тобі подзвінне справлять по весні.
25.7.

* * *

Сосна із ноча випливла, як щогла,
грудей торкнулась, як вода весла
і уст — слова. І спогади знесла,
мов мертву хвилю. І подушка змокла.
Сосна із ночі випливла, як щогла.
І посвітилась болем далина.
І все вона. Округ — одна вона,
лиш феєрично світиться дорога.

Сосна росте із ночі. Долілиць —
подоба янгольського парашута,
неначе мрія, прогріх і покута
у мерехтінні найдорожчих лиць.
Сосна пливе із ночі і росте,
геть забиває дух тобі останній.
Тримайся бо потойбік. Ти — за гранню,
де видиво гойдається святе.
Там — Україна. За межею. Там,
лівіше серця. З горя молодого.
І геть тернами поросла дорога.
А Бог шепоче спрагло: аз воздам!
26.7.

* * *

Коли ти за шелом'янем, коли ти
зайшла за край розлук, за край жалів,
нахвиливши на душу біле літепло
оцих студентських молодечих днів,
котрі в юнацтві пахнуть молоком —
парним, туманним, доєним допіру,
коли ти заховалась за горбом
непам'яти, пускаючись на віру
отих очей, отих монгольськи-зляканих,
сливових, довгуватих, як мигдаль.
Від краю серця — зорана рілля,
від краю — чорна. Висивіла — далі.
Коли ти там, за віхолою пам'яті,
на віддалі голодної жаги
мені вернула дні нерозпочаті,
де стільки сонця, цвіту і юги,
коли ти тут. Бо стільки я прождав,
щоб ти з душі, мов річка, заструміла
і переспраглу душу окропила
цілющим духом геть пожухлих трав
і врун потоптаних, де вперше знагла
збагнув я те, чого не зрозуміть
мені й подосі, те, що ще струмить
отим предовгим, як журба, волоссям.
Коли ти ось — на всі на правіки
зі мною разом. Щоб довіку віку
стражденному ти покорився лику,
там дні твої, і мрії, і гадки.
І де ти ждеш — кого? Кленеш — кого?
Кому оповідаєш, як кигиче
дитя під серцем в тебе? Не накличе
його волання спитого мого,
забутого за віхолою пам'яті,
за кучугурами снігів і літ,

із зашпорами серця. Як розп’яття,
стриміє мій усезнищенний світ.
26.7.

* * *

Так явно світ тобі належать став,
що вражений дарованим багатством
оцього дня, відчув, як святотатство:
блукати лісом, лонами отав
топтати ряст, аби спізнати в горі
наближення своїх гріховних прав.
Рушай вперед! І, добротою хорий,
розтань росою димною між трав.

* * *

Душа ласкава, наче озеро.
І трохи синім віддає.
Тут, поміж Туровим і Мозирем,
тепер призволення моє.
Горить налитий сонцем оболок,
і день до берега припав,
а біля мене білим соболем
тремтить коханої рукав.
Мені була ти голубинею,
що розкрилила два крила,
і мужем, хлопчиком, дитиною
мене до неба піднесла.
26.7.

* * *

Там, де надріччя, біле од пісків,
змаячене дніпровою сагою,
де тільки верболіз, і ніч, і ти,
а більше ні душі. Тримавши вудку,
снував я довгу думу. Передсвіт
ледь мерехтів над пагорбом. Кричало
якесь маленьке немічне пташа
і земснаряд прохоплювався раптом
високим зойком двох своїх сирен,
там я збагнув себе, і світ, і час,
і моторошно стало. По раптовій
одміні мого погляду здалось,
що це не я живу, а хтось, до мене
іще народжений, був уступився
і дух забив, і душу геть обліг,
що, призвичаєний до нього змалку,
я й не пізнав себе, бо ж і не був

самим собою. Мов брати сіамські,
ми живемо із ним — оба мерці.
30.7.

* * *

Налетіли голуби червоні,
позлітались білі голуби
і, обсівши плечі і долоні,
губи виціловують тобі.
Ліпота благого супокою
і відрада світлої душі
поспускали прясла над тобою —
не торкайся їх, не воруши.
Хай лопочуть голубині крила,
хай пороша сонця мерехтить,
бо земля, котра нас породила,
вікувати в святості велить.
Скоро-скоро голуби, як друзі,
донесуть до тебе дух небес,
бризки сонця на вечірнім прузі,
щоб, померши, знову ти воскрес.
Геть обдавши тінню голубою,
хвилею нагірнього тепла,
і пливе земля попід тобою,
без вітрил, керма і без весла.
31.7.

* * *

Затихло, смеркло. А по хаті
птахи літають пелехаті,
птахи літають пелехаті,
осклілу крешуть самоту,
і я вивищуюсь, росту,
але не піддаюся втраті
птахи літають пелехаті,
осклілу крешуть самоту.
Електролампа спить. Пітьма
розсипалася по підлозі
в усій непевності й погрозі,
і вже нема надії в Бозі
і ні душі довкруг нема.
Лиш ти. Як перст. Один в кімнаті
і п’ятий не знайдеш куток
за маячнею, бо по хаті
птахи літають пелехаті,
мов душі, тугою протяті,
коли життя нерозпочаті
перепиняють лячний крок.

1.8.

* * *

Напростувався мій останній шлях,
збігає, як вода за течією,
тож полишайся з думою своєю
напризволяще. Там він, смертний жах.
Із долею ти досі на ножах?
Ще бідкаєшся власною межею?
І задарма. Бо ти єси — за нею,
де їжаком накублився твій страх.
І там, де був, здається, білий світ,
зависнув дим, сховавши порожнечі.
Що близилось, запрагло знов утечі
і самопочезання. Бо предтечі
не перенесли уселенський гніт.
1.8.

* * *

Неначе гуси, відлітають роки
і спогади. Ні шурхоту, ні крику,
і тільки голубий повнявий жаль
волочиться услід. І лячне сонце
ховається за чорними борами.
Осклілий день, кінця, ані початку
не знаючи, спинився в вижиданні,
аби збагнути — це ява чи сон.
А спогади збігають. А роки
спливають, наче гуси в високості,
а той, на белебні, напризволяще
покинутий — за поглядом подався
услід, бо потерпає, що відстане
і згубиться в пустелі ...
2.8.

* * *

Гей, яром-долиною
спливаймо за водою,
бо вже ані живою,
ні мертвою душа
до тебе не поверне,
біда в могилу ввергне.
Збирай зерно до зерна,
спізнавши одкоша.
Де лози гомоніли,
де сто струмків струміли,
нам надірвали жили,

аж серце стугонить.
Прощай, мій білий світе,
поневажай привіти.
Зірвалися з орбіти —
бо все довкола спить.
Самі качині крики,
стогнення без'язикі
і всі усохли ріки,
пустеля облягла
оазу твого духу.
Терпи, козаче, скруху,
настав оглухле вухо
до божого чола.
Нам велено пробути
усі лиха і скрути
і, не ждучи покути,
зайти за власний край.
Тож хай нам допоможе
земля і сонце гоже,
а ти смертельним дрожем
нас, Господи, карай.

* * *

Кому жити, а кому не жити —
тільки серце трудити своє.
Не шукай дороги, посполитий,
тішся тою, що Господь дає.
Бо живі не обирають щастя,
але горе обирає нас.
Славен, Боже, будь за всі напасті,
як пробуде славен віщий глас,
бо не дав нам тиші кам'яної,
кам'яного спокою не дав,
але, поділивши нас надвоє,
єдинитися зобов'язав.
Через смерть вертай до існування,
через муку до блаженства йди,
віща повінь самопочезання
змиє наші всі земні сліди.

* * *

Одна — червона скеля,
а друга скеля — чорна,
і корчиться між ними
горизонтальний крик.
По вижовклій пустелі
змія повзе проворна
і висуває хтивий

роздвоєний язик.
Глухі судоми болю
посовгнулись, як брили,
їх рунтають оргазми
ізвомплених бажань.
Пізнай свою недолю,
як тіні оступили.
Гниє любов. Міазми
її хлипкі, як хлань
напівпомітних жестів
і корчів непомітних,
і довжених агоній,
і витерплих терпінь.
Ані ганьби, ні честі
між чорних пащ неситих,
підпалені комоні
згубили власну тінь.
Одна — червона скеля,
а друга скеля — чорна.
Над ними сизь небесна
уся, як смерть, бліда.
Усесвіту пустеля
небавом нас огорне,
і, мертва, не воскресне
нам молода біда.
6.8.

* * *

Життя так тяжко пише мною,
так тяжко пише мною вік.
Ще мрів — подамся за водою.
І не подався. І не втік.
І ось — зустрілися з бідою
віч-на-віч. Лиш вона і я.
І як повіриш, що тобою
струмує вічна течія.
Пощо та вічність безголоса?
Дзюрчання виглухло давно.
Десь мати жде простоволоса
ачи дружина — все одно.
Недоля встигне нас пожерти
іще до зустрічі. Нехай
уже три чисниці до смерти,
і ось він, пожаданий край.
Де опадуть останнім віршем,
щоптою рідної землі
мої найкращі чи найгірші
і сподівання, і жалі.
6.8.

* * *

Не прагни, сину мій, а бережись,
тримаючись вервечки існування,
і научайся саморозсвітання,
і мерехтіти радістю навчись.
Дороги далі круто повелись
туди, де грає життєструмування,
оце уводноволене кохання,
правдива уселенська благовість.
Нас матері зродили на любов —
орати землю, жито засівати,
щоб Господом дароване віддати,
коли небесна синя хоругов
нам вигріла на вічному осонні
і щедрі очі, й радісні долоні.
6.8.

* * *

Я марно вчив граматику кохання,
граматику грудей і губ твоїх.
Ти утікала і ховала сміх,
межи зубів затиснутий захланних.
Біліли стегна в хижих шелюгах,
нескорена вовчиця зголодніла
об хижу рогозу шмагала тіло,
аж червонів багульник у ногах.
О покотьоло рук, і губ, і ніг,
відьомська завірюха пелехата
жбурнула нас, мов вихор, на розплату
в оглухлий яр, і в ярий грім, і в гріх.
Тягнулись гони видовжених тіл,
курілись димом верховіття сосон,
коли кошлатий і простоволосий
загоготів багаттям суходіл.
Вовтузилася петрівчана ніч,
одвільглий ранок віддавав навозом.
Сузір'я бігли за чумацьким возом,
а ми пливли в брунатному човні.
7.8.

* * *

А ти все мовчиш, і мовчиш, і мовчиш,
ні вістки про тебе, ні чутки, ні гадки,
все так би, неначе життю ані вадки.
(Знова нарікаєш? Даремне. Облиш).
Утішся — недолею. Тим себе тіш,

що більше не буде ні стежки, ні кладки,
що ти припочаток усіх припочатків.
(Знова нарікаєш? Не треба. Облиш).
Ці злигодні довгі, а буде ще гірш,
ці роздуми чорні, ці корчі і крадки,
оці парадокси, дива і загадки.
(Та цур, твоїм докорам. Досить. Облиш).
Ярій же, як свічка, згорьований вірш,
беруть най чорти, і почвари, і лядки,
від щастя, від трясця втікай без оглядки,
бо буде ще гірше, і гірше, і гірш.
Навіщо ж ти Господа-Бога гнівиш?
Хіба? Та ж за Бога — ніякої згадки.
Пограй самотою із горем у ладки
і з тим накеровуй крило до узвиш,
хоч ти все мовчиш, і мовчиш, і мовчиш,
хоч досі од тебе ні вістки, ні гадки,
ані тобі пам'яті, ні тобі зрадки —
гріши, як грішив. І гріши, як грішиш.

* * *

Звільнися од чекання. Задарма.
Ще буде все — і прогріх, і покута.
Іще спізнаєш: є недоля люта
і анічого більше вже нема.
Звільнися од чекання. Задарма.
Ще буде все — і довгі ночі, й дні,
і довга путь — ні скону, ні спочину,
коли, здається, краще в домовину,
аніж у чужинецькій чужині.
Ще буде все — і довгі ночі й дні.
Ще буде все — і слава, і ганьба.
Ще будуть стрічі, будуть і прощання,
ще буде вод джерельне дзюркотання
струміти зі старого жолоба.
Ще буде все — і слава, і ганьба.
Дарма — іти. І ждати — задарма,
голодним серцем часу виглядати.
Навчайся тратити. Не треба брати
того, що за замками сімома.
Ідеш — і йди. Спинився — то постій.
Копаєш — то копай. На присуд долі
не треба тільки скаржитись. Доволі.
Живий чи мертвий — долі порадій.
Навчайся жити. І вмирати — вмій!
Бо тільки так. І так. І тільки так
доходять свого духу. Мертвий спокій
лежить на всьому. Тож ступай, допоки
ти є даритель, а не є жебрак,

що кличе Бога в поміч. Все приймай,
що на роду писалося твоєму
сперед віків. Провадь музичну тему,
а як життя тобою грає — грай.
8.8.

* * *

Свічадо ночі вабить лячний погляд
і забиває дух, і тіло клякне
зухвалого діяння на межі.
Та невідомінь, чорна плівка посмерку
вертає відчуття себе самого,
і світ вимірюється тільки спином,
що забаряє смертну мить чинінь.
Та вже — свічадо ночі надить душу
і приневолює до себе. Всесвіт
існує за запоною страшною,
бо, необачний, ногу ти заніс.
І ось він, крок. І ось він, другий. Третій,
мов у безодню. Сивіє волосся,
немов горить солома. Ти живий
передчуттям раптового. Дорога
так круто уривається. Провалля,
мов гумове — то довшає, то ніби
скорочується, зглянувшись на мить.
Оце падіння, довге і надсадне,
ця вертикаль кінця, оцей трубіж
ізвомпленого серця нас підносить
над власне тіло. Ця розлука душ —
одна загасла, друга спалахнула
(лиш не твоя, бо смертна павза вже
обтяла пуповину екзистенції),
оця утеча в самоповертання —
це ніби виснений в дитинстві сон,
що окошився на тобі, зв'язавши
всі знані припочатки й прикінці.
9.8.

* * *

І ось вона, утрата всіх жалів:
ні матері, ні батька, ні дружини,
долучений до власної руїни,
геть душу об уламки обсаднив.
І так живу, мов непотрібний пес,
давно одбіглий власної домівки,
що все собі не віднайде криївки
од спогадів, од сонця, од небес
і од самого себе. Ні жадання,

ні розпачу, ні гніву, ні надій.
Отак: живи — і скній. Живи і скній.
І як дійдеш самоперероста́ння,
а як збагнеш: ти власна жертва й раб,
тоді збагнеш і смерть, як припадання
до обрію, як трату всіх утрат.
9.8.

* * *

Щось треба зрозуміти — не збагну.
Що саме — але треба зрозуміти
і вирватися з пекла, що відколи
в твоїй душі зотлілій зайнялось.
Потрібно власну межу віднайти,
аби відгородитися від світу
на простір смерті, і самоутрати,
і власної покути. Ось ти — тут,
і тут, і тільки тут, і ти — і тільки,
і всі громи на тебе хай падуть,
і спопелять тебе нехай всі блискавки,
і в зашморги збіжаться всі шляхи.
Отак шукати треба. Це — знайти,
аби вернути необхідну певність,
що все скінчиться разом. Задаремні
бо всі уламки, всі шматки і частки,
що здалини до тебе засвітили,
аж хиже пекло в серці зайнялось.
10.8.

* * *

Усе — як треба. Все — отак, як треба.
І не покутуй бо чужі гріхи,
що стали ніби власні. Все, що в тебе,
з тобою і пробуде. І верхи
твоїх дерев попустять ще пагіння,
зчорнілі пальці барва одживить.
Іще діждешся щедрого насіння,
коли, померлий, знову схочеш жить,
аби пройти дорогами старими
і віднайти усі старі шляхи,
де молодість, загублена між ними,
тяжкі чиїсь покутує гріхи.
11.8.

* * *

Де ти — збагнув? Ти ж на самому споді,
і навіть нижче. Отже, опадай

і тільки там, і тільки там шукай
самого себе — в чистоті і вроді.
Дарма, що опинився в колоброді —
ти колобродами поневажай,
допоки не розчинишся в природі,
не скажеш: я і є твій рідний край,
не скажеш, що усе то те — моє,
не скажеш, що увесь ти є невласний.
Повік пробудь, о світе мій, прекрасний,
бо вже година світла настає,
і в щасті тім, в просвітлій тій годині
ти доживеш оте, що губиш нині.
11.8.

* * *

Трать, трать і трать, аби вернути жаль,
аби вернулось прагнення тягнути
візок життя — ці обов'язки й скрути,
що, як дразки, устрягли між проваль
твоїх грудей розверстих. Трать і трать,
спадай, спускайся нижче, нижче, нижче,
де стогне магма, де лютує хвища,
де язики геєнні лопотять.
Трать, трать і трать. До самопочезань
наближся, навіжений, щоб при сконі
дві молитовні довжити долоні
над цю хугу, і віхолу, і хлань,
щоб там, де обрій оплели дороги,
уздріти царств понадземні відроги.
12.8.

* * *

Живи у душах інших, як вампір,
бо вже давно немає в тебе тіла.
Таким бо таланом нагородила
тебе земля, де спокій твій і мир.
В цій порожнечі смерті — твій зупин,
це смерть твоя, голодна існуванням.
Живи ж у ній. Живи своїм конанням
і нескінченністю оцих хвилин,
подоланий і винищений ними,
бо ти віднині їхній раб єси.
Відбитих душ відбитої краси
тепер шукай очима навісними.
12.8.

* * *

Десь музика лунає. Мов з-під криги
червона цівка б’ється. І струмок
дзюрчить, не відаючи жебоніння,
котре відлунює надовкруги.
Світ облягає зоряна і зимна
велика ніч. Голчасті, криті снігом,
отерплі сосни, знявшись до небес,
здригають віттям, бо на них спадає
червоно-ярий зоряний пісок.
Десь музика лунає. Чорні ріллі,
масною борозною рине кров,
а гола жінка, взявши жменю жита,
спішить обсіяти весь довгий лан.
Десь музика лунає. Знову степ,
укритий снігом. І чиїсь порожні
ступні, прокладені іще допіру,
аж сині на осонні. Угорі
червонокриле вороння тріпоче,
не рушачи із місця. Десь бринить
мелодія, мов чорна кров із вен
допіру задубілого. В зеніті,
над безгомінням, сонце аж кричить.
Десь музика лунає. Молодик.
На ньому зверху — дідько. Візьме маківку,
розлущить, просипаючи на діл
лискуче чорне сім’я, але те,
хоч просипається, та не спадає
до втраченого долу. Десь бринить
мелодія. І знелюднілий простір
шорошиться, лиш вуха не знайде,
аби почути... Десь палає ватра,
ледь видна з високості. Довкруги
ані душі немає, слава Богу.
12.8.

* * *

Їм для конання мало і століть,
а для життя — одної миті досить.
Заледве народився — вже голосить,
гамуючи правічну ненасить.
Оце заповнювання порожнеч,
резервуари спертого терпіння
для них, немов господня благостиня —
для кожного предтечі із предтеч.
Одрубана од тіла голова
довіку вже не прирасте до тіла,
котрим із передсвіта обболіла.
Але ж які дурні твої слова!
А довкруги — ні неба, ні землі,

ні шляху, ні провалля, ні спочину.
Рушай услід, мій бідолашний сину,
відринувши з непам’яті жалі.
Бо проклятий, зачатий у ганьбі,
бо сповнений вселенської тривоги,
ступай, де бачиш, і без остороги,
де урвища, і паді, і горби.
Оце твій шлях — без краю і кінця,
знакований змаяченим видінням.
Там душу грій од власного горіння.
Як лунко розриваються серця!
13.8.

* * *

Десь цвіте Софія, мов бузок,
десь над нею вічний травень має,
десь під нею мева походжає,
та сумний у меви кожен крок.
З пралісу виходить дивен звір,
до світ-сонця рикає натужно.
Стало меві жити осоружно,
бо розтав зелено-синій мир,
той, що ліг на душу сперед літ.
З кожним днем глухішає сопілка,
вижовкає калинова гілка,
бо немилий меві білий світ.
13.8.

* * *

Отака мені рахуба:
рік почався по-старому.
Коли тут не вріжу дуба,
то поверну ще додому.
Геть гніздо розпотрошили,
наскрізь душу обшукали,
повисотували жили,
серце жаром обіклали.
Не побачу вже ні доми,
ні дружини, ні синочка.
Вирушай у невідоме,
що злетіло, як з кілочка.
І урвалася дорога,
і оббився я на силі,
місця не знайду живого
на замученому тілі.
Отака мені рахуба,
так гріхи чужі покутуй.
Дай-но боже, вріжу дуба

і забуду геть про скруту.
Хоч обмерлий світ широкий
хай небіжчика пригорне.
Хай там щастя і мороки
перепустять через жорна.
І залишиться по тобі
тільки пагорб, геть опалий,
тільки згадка без жалоби,
тільки спогад гострожалий.
14.8.

* * *

Усе росте довкола мене світ,
і все маліє мій маленький простір,
і все тужавіє, чорніє, твердне,
аж скоро спалахне од чорноти
і мовчазної туги. Подаліло
твоє життя, з якого ти уплав
пустився в чорноводдя днів наступних,
де ані тобі вітру, ані хвилі,
де ані сонця, місяця, зорі.
Загорнутий у летаргічний сон,
пливи у нікуди, аж доки сили
тебе напризволяще не покинуть
у безберегих досвітних світах.
16.8.

* * *

Гориш? — Гори! Хай полум’я, мов птаство,
щебече по тобі і палахкоче,
стрекоче, заливається, лящить
і повнить душу гомоном останнім,
передкінцевим щебетанням бід.
Та не кричи, знеси долоні д’горі,
мовчанням замість крику охолонь.
Бо крик зрадливий твій. Мовчазну душу
він не просвітлить. Ні. Але спотворить,
і не впізнаєш ти себе, стражденного,
і станеш ти оскарженням своїм
і докором. Заціп уста німотні,
рамена жальні д’горі вознеси
і так — у два потоки — над узвишшя
пролийся водограєм. Тільки це
правдиво позначить твій час останній
без докору і гніву.
18.8.

* * *

Так і живи: шукай утрачене,
наздоганяй давноминуле,
оте нечуте і небачене,
оте, що вічним сном поснуло.
Дорога долі неперейдена,
вилискуючи синім жалем,
ховалася за ожередами,
де за Господньою скрижаллю
життя від тебе відвернулося —
і задаремні нарікання.
Те все привиділось, причулося,
неначе зустріч і прощання.
28.8.

* * *

Церква святої Ірини
криком кричить із імли.
Мабуть, тобі вже, мій сину,
зашпори в душу зайшли.
Ані дружини, ні друга!
Вже не чекаю, не жду.
Батька лишив на наругу,
маму лишив на біду.
Рідна сестра, як зигзиця,
б'ється об мури грудьми!
Господи! Світ не святиться —
побожеволіли ми!
Прагнем кохання, мов люті,
прагнем добра, ніби зла.
Грішний, віддайся покуті:
доля тебе закляла.
Хто вони, ліві і праві?
Хто вони, жертви й кати?
Тільки усім їм лукавий
стеше дубові хрести.
Тільки усі до загину
прагнуть у радості й злі.
Церква святої Ірини
криком кричить з-під землі.
Мороком душу огорне,
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, бідо моя чорна!
Здрастуй, страсна моя путь!
28.8.

* * *

Моє життя, мій Києве, прощай!

Прости мені оцю тяжку розлуку
і до побачення! Подай же руку
і витиши мою смертельну муку,
і твердості в убоге серце дай.
Дай віри, Києве! Моє життя!
Білоколонний, ти наснився ніби,
як вітражів багатобарвні шиби,
і вже пішла дорога без пуття
кудись у прірву, в смертну чорноту,
де сонце ледь ворушиться на споді.
Та виростає у красі і вроді
крилатий птах і клякне на льоту.
9.9.

ПЕРЕД ФОТОКАРТКОЮ СИНА

Про що ти мрієш, сину мій, свої
щасливі очі долу попустивши?
Що незбагненний світ лежить довкола
і вабить таємницею? Про те,
що там, де стіл просвічує між збитих
невиструганих дошок, там чатує
на тебе таємниця існування
і нескінченних обріїв надій?
Про що ти мрієш, сину мій, голівку
підперши ручкою? Така задума,
така відрада на твоїх устах,
таке блаженство на пухнастих лицях
збігає до ямок. О безберега
розлуко, не души мене, не тни
скривавленого серця! Стільки років
і стільки днів між нами височіє,
мов мури, взяті в слизоту і в цвіль.
А я вже сходами повільно сходжу
у підземелля. Досить. Не волай,
зрадлива пам’яте. Повільно сходжу,
не озираючись. І тільки плечі
аж трусяться, мов крила. Задарма.
І задарма. Бо не злетиш на крилах
ридання пружного ...
9.9.

* * *

Ну, що ж, брахіцефале,
вже за плечима смерть,
усі кінці й начала
сповняють душу вщерть.
Доходження — і зрада
заради життя.

Скінчилися бравади,
урвалося — життя.
Дороги в чергу стали.
Ступай. Твоя черга
в кінці свої й начала,
де проросла жага
померти й народитись,
поставши з ста смертей,
із себе стогін витне
підтомлений Антей,
бо він, шукавши краю,
його не зміг знайти.
Той, хто мене карає, —
і душу відпусти.
11.9.

* * *

Куди мене ти, слово, завело?
Дві довгі лави і чотири мури.
Здається, досить тісно для натури,
і здавна так було. Отак було.
Повільно тепле літо перейшло,
повільно тепла осінь промайнула.
Де ти, моє село? Ти вже забуло
про сина блудного? Куди втекло?
І знов один. І знов я сам-один,
а на віку, немов на довгій ниві,
бувають днини журні і щасливі,
ти ж тужиш і радієш серед днин.
Куди мене ти, слово, завело?
В тобі — мої початки нескінченні,
в тобі — мої сліди і всезнищенні
напитування про добро і зло.
7.9.72

* * *

І сто подоб нуртується. Душа
струмує, мов осіння чорна хвиля.
Лиш тужне жебоніння без зусилля
і плес ані вітрець не зворуша.
Сядь коло берега. Під сосни сядь
і виглядай себе, іще до ери.
Кошлатиться душа, немов пантера,
таж ось вона, твоя солодка падь,
якою тільки в світі ти й живеш,
якою тільки ти себе й чекаєш.
Хоч де ти? Хто ти? Що ти? Сам не знаєш
і в ста відбитках образ пізнаєш?

7.9.72

* * *

Я горілиць до неба ліг —
— Що синє! Що зелене!
По клумбі вітер перебіг
і кумельгом до мене.
Запахло квітами мені,
криницею живою,
і скалком сонця на стіні,
і щедрою весною.
Немов ласкаве кошеня,
до мене він тулився,
до мого щастя навмання,
зухвалий, долучився,
і я у нього перейшов,
він перейшов у мене,
і напинався неба шовк,
мов знамено священне.
12.9.72

* * *

Сховались голубі гаї
за бурими горбами.
Є сто шляхів — і всі мої.
Піду стома шляхами.
Нехай для тебе суть твоя
пробуде невідома.
Хай научає течія
і доброму, і злому.
Поневажай свої жалі,
допоки серце зріє,
допоки на твоїм чолі
твоя зоря шаріє.
12.9.72

* * *

На мене нісся паровоз,
а я втікав од нього.
Тікав, не чуючи погроз,
сподіючись на бога.
Дві довгі линви, як життя,
перед очима сяли,
і свист, і гуркіт, і виття,
і креозотні шпали.
Та поїзд дихає, мов кінь,
поза плечима в мене.

Прийми ж останню з благостинь,
життя благословенне!
14.9.

* * *

Яке жорстоке ти, пізнання
дороги трачених доріг!
Хай увірвалось існування,
хай дух притомлений знеміг,
хай видива подаленіли
на чорній, як смола, воді.
Та ми жили, немов любили,
і вік пробудем молоді.
15.9.

* * *

Моє ім'я, зникай. А тіло — чезни,
і ти, душе, віддайся німоті.
Дивись, як остюками йдуть довжезні
високі тіні по твоїм житті.
Дивись, як низько небо напливає,
як високо знялась твоя земля.
Дивись, як ясно час твій почезає
і як імчить безчасся звіддаля.
Дивись і жди високого зрідніння
душі і тіла, неба і землі,
як на пругкому піднесе крилі
тебе Вітчизна до висот прозріння.
15.9.

* * *

Не квиль, нічна душе! Даремні зойки,
і ти, зажуро, серця не труї.
О, де той світ, безгубий і безокий,
у ньому дні й у ньому сни мої.
Давно відгородився я від нього,
давно збагнув, що пруття заборон
поставлені благою дланню Бога,
і що твоє життя — безмежний сон,
де тільки й того — мариться, верзеться,
сподіється і віриться. І вже!
А той, на небеси, із нас сміється,
він, нас убивши, тільки й збереже.
17.9.

* * *

Моя кохана! Ластівко! Жоно!
Люблю тебе — палкіше, ніж донині
тебе кохав. Щоночі і щоднини
ввижається притьмарене вікно,
в якому ти бриниш, немов бджола —
прижурена, олітнена, пахуча.
Аж дибиться бажань нестерпна круча —
пади сторч головою, дубала
у діл у незглибимий. Скільки сну,
і скільки Бог відміряв нам години —
лечу у білі руки лебедини
і потерпаю — раптом промину.
І вже тоді не буде вороття
у той незбутній час, у богоданий.
Я падаю на діл, що, довгожданий,
враз утинає виспрагле життя!
21.9.

* * *

Ти ще живий, але на самім споді
пригашеного попелу. Дотлівши,
збагнув про небезпеку життьових
намарних промислів душі і тіла?
Ще не збагнув? І не збагнеш повік?
А задарма. А шкода бо. Під сподом
пригашеного попелу так ясно
і недоречно мислиться. Душа
пускається на всі чотири вітри,
як кінь, котрий урвав свою припону
і потішається. Ти ще, живий,
ясним шарієш спалахом? Видніше,
усе видніше стало надовкола,
бо світ тебе сліпить ...
23.9.

* * *

Кажи, акторе, де твої лаштунки?
І роль твоя скінчилась. Де ж твій кін?
У кілька рук несуть тобі дарунки
високі біди — про живий загин.
Кажи, акторе, що то за вистава,
котра вганяє нас, неначе цвях,
у чорну твердь. Що починала слава,
те довершає всевельможний жах.
Кажи, акторе, що то за прокляття,
поезія, найбільша із оман,
котра бере нас у любовний бран,
аби потому ’ддати на розп’яття.

23.9.

* * *

Світанням явлена діброва
заговорила кольорово,
дороги, ніби леза шпаг,
залив вогнем — Господь чи маг?
А що то за похмурі тіні
тріпочуть на озерній сині?
І де твоя промежи них?
Чого розпізнавати — гріх?
Оця, найперша, ледь помітна —
така убога і маркітна,
а друга, власний супостат,
іде тропою власних втрат,
а третя набирає моці
і далину тримає в оці,
де ранком явлена діброва
заговорила кольорово.
24.9.

* * *

Мені наснився тихий сад,
роса, шпориш по стежці,
юшить вода — три дні підряд
по грядці, мов мережці.
До шиб припала чорна віть —
набрякла, одвологла.
Оце ж бо й є: життя прожить,
пильнуючи порога.
Сховались яблуні в собі,
порічки сиззю криті,
зелені віти — голубі,
дощами щедро вмиті.
Блукає вечір крадькома
надовкруги никає,
ні друга поблизу нема,
ні подруги немає.
Але ворожить тихий сад,
що він тобі за друга,
котрого кілька днів підряд
не попускає туга!
24.9.

* * *

Поснули люди — щедра тьма
просторить сон високий.

Нікого довкруги нема,
лише Господні кроки.
Він походжає по світах,
готує день майбутній
і назначає по зірках
молитви, ледве чутні.
О сніте! сніте! Передсвіт
заллє прозрілі шиби,
і сонце піднесе в зеніт
сон нашої колиби.
24.9.

* * *

Тріпочуться троянди, мов живі,
обтяжені дощем, шаріють з ранку.
Вертай до хати, вилюби коханку
і обцілуй від ніг до голови.
З її пахучих вранішніх долонь
спиватимеш молозиво кохання,
коли ряхтять троянди сперадрання
і спить, як породілля, оболонь.
25.9.

* * *

Обсіли душу що напасті,
що нарікання, що жалі
пізнав життя своє у щасті?
Тепер пізнай його у злі.
Вельможно виростає простір,
і нескінченний ти єси,
одцвів у Видубичах жостір
і одлунали голоси.
Вже, мабуть, стежки не походиш,
за колом коло миготить.
Отак весь вік одколобродиш,
аби не вмерти і не жить.
25.9.

* * *

Упізнавай, самотносте, мене!
Навчи ждання, бездонного, як вічність.
Навчи терпіння, мертвого, мов сон
небіжчика. І напусти на мене
покору довгу. Світ крутоберегий
убгався в темну камеру тісну,
де тісно думати, а ще тісніше
сподіятися. О яке безмежне

оце, прорите горем, забуття!
25.9.

* * *

Ти сам? Напризволяще? Тож існуй.
Збагни, що біди вічності не знають,
вони з тобою разом почезають.
Тож білий світ за це благовістуй
і порадій, що близиться спочин.
Твоїх веселих і сумних годин
прослалася дорога неозора.
І в межиплетиві нових доріг
все, що згубив ти, все, що приберіг,
благословить будучина прозора.
25.9.

* * *

Коли я роки перебуду
і не задубну по снігах,
і донесу свою маруду
комусь на докір чи на страх,
чи ти в мені впізнаєш мужа?
Чи батька розпізнаєш ти?
Чи видадуться забайдужі
моїх зотлілих доль хрести?
Чи, може, заголосять руки
і заламаються уста,
і вже не з’явиться з-за муки
твоя небесна чистота?
Ти, краю мій, мене впізнаєш?
Признаєш сина у мені?
Котрого любиш і караєш,
і спопеляєш на вогні?
26.9.

* * *

Клади сліпий свій крок межи проваль.
Утраченого тіла довгі тіні
сотаються, мов жили, з правіків —
неначе знаки певності, що роки
не знищили душі твоєї в пень.
Клади сліпий свій крок. Хай до ноги
тобі лягає кордубатий простір,
хай навертає те, чого ні око
твоє не вгледить, ані вловить слух.
Клади сліпий свій крок. Почезлий світе,
ти з’явишся, повернешся мені,

коли я перейду пустелю мертву
чи вмру — і галактична рівнина
народиться з кісток моїх залізних,
з моїх залізних спроневір і верст.
Клади сліпий свій крок. Материками,
морями і безоднями ступай,
вельможно нахилившись над проваллям,
шукай підпори в вітрі! Не знайдеш —
то стрімголов посовгнешся в безодню
і пропадеш. Клади сліпий свій крок.
Народжені з мовчання словеса
вертають із мовчання. Тільки кроки
подвигнуть наперед твою ходу,
а вихолодять серце — то й зогріють,
а вимертвивши, разом оджившлять.
Клади сліпий свій крок. Летять, як кулі,
спогадування проминулих літ.
Лише не наразись на них душею,
бо, убиваючи, вони живуть.
Хай буде похід твій благословен,
що, одмінивши смерть, тримає вічність
на вістрі болю, пам'яті й жадання —
хай уводносталь він злютує їх,
і хай ознаменує твій порив
ця божевільно-радісна хода.
26.9.

* * *

Золотіла осінь лісова
в кроні грабів і в дубів громадді,
і душа розкрилася жива
в чорному осклілому свічадді.
І душа розкрилася жива,
і червоним золотом горіла,
і червоно-золоті слова
ти устами виспраглими крила.
І серця гуділи в трубежі,
і уста затамували муку.
О, не заступати б нам межі
і в розпуці не ломити руки.
Золото кохання криє сніг,
де-не-де лиш пнів чорніють близни,
і до тебе, як до материзни,
не знайти загублених доріг.
26.9.

* * *

Літня спека. Порох. І пісок

перегрітий обпікає п’яти.
На ґарґошах мій сидить синок —
шию обхопили рученята.
За плечима аж рипить рюкзак,
у руках авоська і валіза,
тільки ти у долі не жебрак,
і тебе не з’їсть грошова криза.
Хай лишилось жити два-три дні,
хай останній вибуде поранок,
а перед очима рідний ґанок,
рідний край у рідній стороні,
де, ледь-ледь зіпершись до воріт,
віща мати, ніби синя птиця,
виглядає, світиться, святиться
і журливий шле тобі привіт.
Як її чекання береже
від нещастя і від спроневіри.
Щирі, ми пробудем завжди щирі,
адже слід наш мати стереже.
26.9.

* * *

Це, припізніла молодосте, ти
спроваджуєш мене на горні кручі
Збираються над головою тучі,
відстрашливої повні ліпоти.
А я дерусь — з щовба на щовб — увись —
куди мої дороги простяглись,
куди мене веде вельможний порив,
не відаючи втоми, ні покори,
так, як було в забутому колись.
Це, припізніла молодосте, ти,
це я себе вертаю — скільки змоги,
зближаючись до древньої дороги,
де дерева чорніють, як хрести.
27.9.

* * *

Літа блукань, надій і спроневіри
вкрай викривили горло голосне.
О, будьте щирі, будьте тільки щирі,
бо лише так пізнаєте мене.
Довгаста стежка, по краях обгасла,
висока свічка, вигоріла геть.
Де Віфлеєм твій? Де волові ясла?
Нема й не буде — добре знає кметь.
Нема й не буде врубаного долу,
нема й не буде врізаних небес,

а берег віри в чорноталі скрес,
лишивши тільки воду — тьмяну й голу.
Літа блукань, тривоги і надій,
ідіть собі — на всі чотири вітри.
Тримайся, кметю! Зрадні сльози витри
і, усамітнений, досатаній.
27.9.

* * *

Ну й каторга, прождати вік життя
і так, не дочекавшися, померти.
То хто єси, збагнув бодай тепер ти?
Коли немає більше вороття
до давнього, минулого, нового?
Дарма! Ти сам — на белебні живи
і ці нестерпні дні благослови
одним ім’ям — Люципера чи Бога.

* * *

Ми втрьох сідали на човна:
дружина, я і син,
весна гриміла голосна
в кимвалах білих днин,
болюча і нестерпна синь
небес, пацьорки віт,
з добра аж жовтий — цілий світ:
дінь-дон, дінь-дон, дінь-дінь.
Шалена зелень облягла
сліпе тепло ковбань,
планета — човен без весла
над плесами кохань.
Так пливемо в ковчезі ми
за паводком століть,
і пишна сяє при кормі
бузково-яра віть.
Світилося, мов цуценя,
малесеньке хлопча,
дружина ладо навмання
дивилась, як дівча.
А я, неначе Саваоф,
бив веслами рогіз,
тулив до себе їх обох
і не встидався сліз.
Бо серце стало на порі,
бо шалом пойнялось,
тож віддавайся щедрій грі:
життя тобі — вдалось!
Забута пам’яте, це ти?

Спасибі, що згадав,
аби в годину самоти
скорботу гамував —
дарами спогадів і снів,
дарами прочувань,
щоб так довіку — жив і плив
над плесами кохань.
27.9.

* * *

Світ повен милих таємниць,
а як дитині — то й казкових.
Гаї, переліски, діброви.
Рахнівка! Падай, падай ниць.
Там, у долині, ув імлі
вона парує, мов хлібина,
допіру з печі. Україна!
І радощі мої й жалі.
Моя Вітчизно пресвята!
Мої дитячі ярі дзвони
і подзвін цей многоколонний,
і млин — подобою хреста.
А скільки тут снувалось мрій
моїх батьків, молодших мене,
їм кожна стежка тут священна.
Як тяжко пахне деревій.
Ми поминали Барсуки,
йдучи із Зятківець. Куріло
пораннє сонце. Ледве мріли
біль-білі, радісні хатки.
І я до тебе надбігав
і потерпав, щоб сонмом видив
себе по вуха був не видав,
щоб дивен сон цей не розтав.
І невпізнанний був такий
мій шлях до себе. Повертання
в своє село, своє чекання.
Гай, сине, сине, сине мій!
29.9.

* * *

Вивищуються пагорби терпінь,
і не втечеш від них без подолання.
І що це в біса за життя? Збавляння
самого себе. Краща з благостинь.
З надгір’я налягла на тебе тінь,
неначе горя самоозирання?
Коли ж переросте її чекання —

остання із утрачених твердинь.
От-от уже урветься твій терпець.
І що тоді? І годі. І кінець.
І полишай себе напризволяще.
Та знову жди. І жди. Нестерпно жди,
куди ще поведуть чужі сліди
пропащий твій талан, життя пропаще.
29.9.

* * *

Упасти Господові в ноги
і відмолити всі гріхи,
і попалити всі дороги,
і загубити всі шляхи.
Не діжде, проклятий, не діжде.
Я стану з Господом на прю!
Перечекаю ніч і вижду
чи вирву з посмерку зорю
і почеплю її на небо:
хай світить, бісова, як слід!
Бо тільки так, бо так і треба
людський виховувати рід.
Я на зорю не обернуся.
Я, може, завтра пропаду,
та, може, з правнуків діждуся —
хтось піде й піде по сліду,
і розпізнає серед снігу
серед глибокого мій хрест,
і може зіб'є з нього кригу,
аби, померлий, я воскрес
і пробудився жити знову,
щоб стати з Господом на прю,
і не поранню — вечорову
чіпляв над обрієм зорю.
29.9.

* * *

Пахло весною і прілою глицею,
пахла галявина, геть одвологла,
пахло губами твоїми гіркими,
пахло розлукою передчуття.
Тихо ми входили в досвіток шарий,
не спам'ятавшись од віщої ночі.
Куталась ти у лисичий свій комір,
кутався я у дитинячий стид.
Ніч приховала гріхи наші перші,
ти вибачала мене, вибачала,
ти прилучала мене, прилучала

до таємниці розкошів-смертей.
Краще померти, бо, мабуть, нічого
більше не буде. Померти, померти,
щоб не відчути страшного вертання
в спогад яви і майбутнє журби.
Димом тягнуло з долини. Світанок
брів навпростець — через пні і колоди
йшли ми світ за очі. Вітер зірвався
і загудів чотирма голосами,
листя змітаючи з чорної стежки.

Тільки бо грішний про святощі знає,
тільки бо грішному стати святим,
тільки межу заступивши, відчуєш,
тільки упавши, пізнаєш себе.
30.9.

* * *

Де свінула Софія світанкова,
упав каштан, немов морений дуб.
О рідна стороно! Бувай здорова,
ти щонайтяжча із моїх загуб.
Сухий мороз і не зацвівши в'яне,
на яблунях і листя вже нема.
Камінний гроб. І ти — мов дерев'яний,
мов чорт, із нього дибишся сторчма.
Така журба, що може задушити —
ані тріпнешся. Ось ти, жало мук!
Кому не жити з нас? Кому з нас жити?
Щоб чути серця передсмертний стук.
Така оскліла рівнина довкола —
хоч покоти опукою по ній.
Чи це не ти, душе моя схолола?
Тоді так само сліпни і німій!
Така журба, що може задушити!
І розпач мій окляклий деренчить.
Кому не жити з нас? Кому з нас жити
під хижим сонцем доланих століть?
30.9.69 р.